

ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

ὑπὸ ΠΕΛΟΠΙΔΑ Α. ΚΑΤΩΠΟΛΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ ἐπιχειρῶν τὴν ἔρευναν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ποικιλίαν τῶν νομικῶν κανόνων τῶν διεπόντων τὸν ἐν λόγῳ θεσμόν, τὴν τεχνικὴν αὐτοῦ, ὡς αὕτη διεμορφώθη καὶ διαμορφοῦται ὑπὸ τῆς δημοσιονομικῆς νομοθεσίας καὶ τῆς διοικητικῆς πρακτικῆς καὶ τέλος τὰς καθαρῶς οἰκονομικὰς πλευρὰς καὶ ἐπιπτώσεις του οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῆς δημοσίας οἰκονομίας ἀλλ' ἐνδεύτερον ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, τῆς ὁποίας τὴν διάρθρωσιν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀλλοιώσῃ διὰ τῆς μετατοπίσεως ἢ διαφοροποιήσεως τῶν εἰσοδημάτων καὶ τοῦ κεφαλαίου.

Ἡ ἀλλοίωσις αὕτη τῆς εἰσοδηματικῆς διαρθρώσεως τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων εἶναι συνάρτησις ἀφ' ἑνὸς τοῦ optimum τῆς μεγιστοποιήσεως τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἐπὶ ὑψηλοτέρου βιοτικοῦ ἐπιπέδου ἰσορροπίας τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς δικαιοτέρας κατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τὴν ὁποίαν εὐλόγως συνεπάγεται ἡ ἴση συμμετοχὴ εἰς τὰς θυσίας τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἀνωτέρω στόχων ἡ σύγχρονος θεωρία καὶ τεχνικὴ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ χρησιμοποιεῖ κυρίως δύο ἐργαλεῖα : α) τὴν φορολογίαν, διὰ τὴν ἀφαιρῶσιν ἀγοραστικῆς δυνάμεως ἀπὸ τὰς κοινωνικὰς ὁμάδας τὰς δυνάμενας νὰ συνεισφέρουν διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν αὐτῶν καὶ β) τὴν δημοσίαν δαπάνην, διὰ τὴν διοχέτευσιν τῆς ἀποσπασθείσης διὰ τῆς φορολογίας ἀγοραστικῆς δυνάμεως, εἰς τὰς κοινωνικὰς ὁμάδας καὶ τοὺς τομεῖς τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ διοχέτευσις αὕτη ἀνταποκρίνεται καλλίτερον ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς σκοπιμότητος.

Τριπλῇ συνεπῶς εἶναι ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν ἐμφανίζει ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς : νομικὴ, οἰκονομικὴ, τεχνικὴ. Μέχρι τοῦ II παγκοσμίου πολέμου ἡ νομικὴ καὶ τεχνικὴ πλευρὰ τοῦ δημοσιονομικοῦ αὐτοῦ ὀργάνου συνεκέντρωνε μείζονα προσοχὴν μέχρις ὅτου ὁ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἰδίᾳ αὐτῆς κρατικὸς παρεμβλατισμὸς, διεκρυνθεὶς εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἐθνικῆς «*APXEION*» Δ. Καλιτσονάκη, Τόμ. 47ος (1967), Τεύχ. Γ'

οικονομίας, κατέστησε τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν ὄργανον κατ' ἐξοχὴν οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς πολιτικῆς.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀνάλυσις τῆς τριπτύχου αὐτῆς δομῆς τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ θὰ ἔδει νὰ συμπληροῦται τόσον μὲ τὴν ἱστορικὴν ἀναδρομὴν τῶν κατ' ἰδίαν προβλημάτων του μέχρι τῆς σημερινῆς αὐτῶν ἀποτυπώσεως ὅσον καὶ μὲ τὴν συγκριτικὴν καὶ παράλληλον ἀνάπτυξιν τοῦλάχιστον τῶν σοβαρωτέρων ἐξ αὐτῶν, ὡς ταῦτα διεμορφώθησαν καὶ ἀντιμετωπίζονται εἰς τὰς χώρας ἐκείνας, ἐν αἷς ὁ θεσμὸς τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, ὑπὸ τὴν σύγχρονον μορφήν του, ὑπῆρξε καρπὸς μακρῶν πολιτικῶν, κοινωνικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν προσπαθειῶν.

Ἡ ἱστορικὴ ἐπισκόπησις ἐπιτρέπει τὴν παρακολούθησιν τῶν διαδοχικῶν σταδίων, δι' ὧν διῆλθεν ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς καὶ ἡ συγκριτικὴ συμπαράθεσις τῶν ἐν τῇ ξένῃ κρατούντων θεμελιοῦ τὰς προϋποθέσεις κρίσεως περὶ τῆς σκοπιμότητος τῆς παρ' ἡμῖν προβληματικῆς του ὡς καὶ περὶ τῆς δυνατοτήτος βελτιώσεως τοῦ θεσμοῦ εἰς τὰ διάφορα στάδια καὶ ἐκδηλώσεις του. Ἀμφότεραι, τόσον ἡ ἱστορικὴ ἐπισκόπησις ὅσον καὶ ἡ συγκριτικὴ συμπαράθεσις, ἀνήκουν εἰς τὸ πεδίον ἐρέυνης τῆς δημοσιονομικῆς ἐπιστήμης.

Εἰς τὴν σύνθεσιν ὅλων αὐτῶν τῶν στοιχείων (νομικόν, οἰκονομικόν, τεχνικόν, ἱστορικόν καὶ συγκριτικόν) ἐκφράζεται τὸ ἀληθὲς περιεχόμενον τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ἡ ἀνά χειρὸς ἐργασία ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κυρίως μέρη.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος ἐκτίθεται ἡ ἱστορικὴ, νομικὴ καὶ τεχνικὴ πλευρὰ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἐνῶ εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἀναλύεται, ὑπὸ τὸ φῶς τῆς συγχρόνου ἐπιστημονικῆς ἐρέυνης, ἡ κοινωνικὴ, οἰκονομικὴ καὶ δημοσιονομικὴ ἀποψὶς περὶ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῶν πολλαπλῶν ἐπιπτώσεών του.

Ἀθῆναι, Σεπτέμβριος 1967.

Π. Α. Κ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ

Ι. Εἰσαγωγή. Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις.

1. Εἰς τὴν δημοσιονομικὴν διοίκησιν διακρίνομεν τρεῖς χωριστὰς πράξεις διαχειρίσεως :

- α) τὸν προϋπολογισμόν
- β) τὸν ἀπολογισμόν καὶ
- γ) τὸν ἰσολογισμόν.

Καὶ διὰ τὰς τρεῖς ὡς ἄνω πράξεις διαχειρίσεως ἀρμόδιον εἶναι τὸ Γενικὸν Λογιστήριον τοῦ Κράτους (ἄρθρον 12, ἐν συνδυασμῷ πρὸς ἄρθρον 2 Ν. 1555/18).

Ὁ ἀπολογισμὸς εἶναι ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων μορφή τοῦ ἐκτελεσθέντος προϋπολογισμοῦ, ἐνῷ ὁ ἰσολογισμὸς ἐμφανίζει τὴν εἰς ὠρισμένην χρονικὴν στιγμήν κατάστασιν ὁλοκλήρου τῆς περιουσίας τοῦ Δημοσίου.

Ὁ ὅρος «προϋπολογισμὸς» ἐκφράζει τὸν ἐκ τῶν προτέρων ὑπολογισμόν ᾗ ἐκτίμῃσιν τῶν διὰ μίαν χρονικὴν περίοδον (ἔτος) ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους. Συνεπῶς ὁ προϋπολογισμὸς ἐνέχει ἀναγκαίως τὸ στοιχεῖον τῆς προβλέψεως.

Συγχρόνως ὁμοῦς ὁ προϋπολογισμὸς εἰς τὰς κοινοβουλευτικὰς Δημοκρατίας ἀποτελεῖ ἐπίσης πρᾶξιν ἐγκρίσεως ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου τῶν κατ' ἔτος ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῆς Κυβερνήσεως πραγματοποιουμένων ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Ἀκριβῶς δὲ ἡ ἐγκρισις αὕτη, ἰδίᾳ ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰσπραξίν τῶν ἐκ τῆς φορολογίας ἐσόδων, ἀπετέλεσε, τὸ πρῶτον ἐν Ἀγγλίᾳ, τὴν αἰτίαν τῆς καθιερώσεως τῶν συνταγματικῶν ἐγγυήσεων καὶ τῆς παραχωρήσεως ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος καταστατικοῦ χάρτου τῆς Πολιτείας.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνεπῶς προκύπτουν τὰ βασικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ : ὅτι δηλαδή, ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς εἶναι πρᾶξις προβλέψεως καὶ ἐγκρίσεως τῶν ἐτησίων ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Κατὰ τὸν ὡς ἄνω ὀρισμόν, ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς καλύπτει τὴν χρονικὴν περίοδον τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους. Εἶναι δὲ οἰκονομικὸν ἔτος ἡ χρονικὴ περίοδος, ᾗτις περιλαμβάνει τὰς διοικητικὰς πράξεις καὶ γεγονότα, ἅτινα ὑπωσδῆποτε σχετίζονται πρὸς τὴν διαχείρισιν τοῦ δημοσίου χρήματος καὶ τὴν κίνησιν τῆς περιουσίας τοῦ Κράτους.

Χρῆσις εἶναι τὸ σύνολον τῶν διὰ λογαριασμόν τοῦ Προϋπολογισμοῦ δημιουργουμένων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους δικαιωμάτων καὶ υποχρεώσεων (Ν. 1555/18 ἄρθρα 8 καὶ 10).

2. Εἰς τὰς Ἀρχαίας Ἀθήνας ἦτο γνωστὴ ἡ ἔννοια τοῦ προϋπολογισμοῦ, τῶν ἐξόδων καὶ ἐσόδων αὐτοῦ ὡς καὶ τοῦ τακτικοῦ καὶ ἐκτάκτου προϋπολογισμοῦ. Τὰ πλεονάσματα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀφιερῶντο εἰς τὸν ἐν τῷ Παρθενῶνι θησαυρὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἡ κατάρτισις, ἡ ἐκτέλεσις καὶ ὁ ἐλεγχος τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀνῆκον εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Βουλῆς, ἥτις ἔσκει καὶ τὴν δημοσιονομικὴν πολιτικὴν, ψηφίζουσα τὰς δαπάνας, τοὺς φόρους, τὰ δάνεια καὶ λοιπὰ ἔσοδα, περιβεβλημένη οὕτω μὲ δικσιώματα μείζονα τῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Δήμου. Εἰς τὰς Ἀρχαίας Ἀθήνας δὲν συνετάσσετο γενικὸς καὶ ἐτήσιος προϋπολογισμὸς, ὑπὸ τὴν σημερινήν του ἔννοιαν, ἀλλ' ὁ λαὸς ἐψήφισεν ὀρισμένας κατηγορίας δαπανῶν, δι' ἐκάστην τῶν ὁποίων καθώριζεν ὀρισμένον ἔσοδον.

Ἡ δημοσιονομικὴ διοικήσεις τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν ὑπῆγετο εἰς τὴν Βουλὴν. Αὕτη εἶχεν ἀρμοδιότητα νὰ ψηφίσῃ τὰς δαπάνας, τοὺς φόρους, τὰ δάνεια καὶ λοιπὰ ἔσοδα, κατήρτιζε τὸν προϋπολογισμὸν καὶ εἶχεν αὕτη τὴν ἀνωτέραν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν δημοσιονομικῶν ὑπηρεσιῶν.

Ἡδὴ καὶ εἰς τὰς ἀρχαίας Ἀθήνας εἶχε καταστῆ ἔμφανής ἡ ἀνάγκη τοῦ ἐνιαίου τῆς δημοσιονομικῆς διοικήσεως καὶ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 4ου αἰῶνος π.Χ. εἰς μόνον ἀνὴρ προέστατο οὐσιαστικῶς τῆς δημοσίας οικονομίας μὲ ἔργον δυνάμενον σήμερον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Οἱ ἐπιφανέστεροι οἰκονομολόγοι τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν ἦσαν ὁ Λυκοῦργος καὶ ὁ Εὐβουλος.

3. Ἡ δημοσιονομικὴ διοικήσεις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀφῆρθέη ἀπὸ τοὺς σατράπας, μολονότι διετηρήθη τὸ ἀποκεντρωτικὸν σύστημα τῆς σατραπείας καὶ ὑπῆχθη εἰς δημόσιον ὑπάλληλον ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ Βασιλέως. Ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἰδρύθησαν τέσσαρες μεγάλαι δημοσιονομικαὶ περιοχαὶ μὲ ἑδρας τὴν Ἀλεξάνδρειαν, τὰς Σάρδεις, τὴν Συρίαν καὶ τὴν Βαβυλῶνα, ἥτις ἦτο καὶ ἡ κεντρικὴ.

4. Ἐν τῷ Βυζαντίῳ καὶ τοῖς κράτεσι τοῦ Μεσαίωνος δὲν ἀπαντᾷ ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικότητος καὶ τοῦ ἐνιαίου τοῦ προϋπολογισμοῦ (βλ. Ἀνδρέο Μ. Ἀνδρεάδης, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, Ἀθῆναι 1918 σελ. 320).

Εἰς τὴν ἐν τῷ Βυζαντίῳ τριπλῇν προέλευσιν τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἦτοι :

- α) ἐκ τῆς φορολογίας, β) ἐκ τῶν βιομηχανικῶν ἐργοστασίων τοῦ Δημοσίου καὶ γ) ἐκ τῆς κτηματικῆς περιουσίας αὐτοῦ, ἀντιστοιχοῦσεν ἡ τριπλῇ διακρίσις τῶν Ταμείων, ἦτοι :

- 1) τὸ Γενικὸν Ταμεῖον, ἀρμόδιον διὰ τὴν εἰσπραξίν τῶν ἐκ τῆς φορολογίας ἐσόδων,

2) τὸ Εἰδικὸν Ταμεῖον, ἀρμόδιον διὰ τὴν εἰσπραξιν τῶν ἐσόδων ἐκ τῶν ἐργοστασίων τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ

3) τὸ Ταμεῖον τῶν κουρατωριῶν, ἀρμόδιον διὰ τὴν εἰσπραξιν τῶν ἐσόδων ἐκ τῆς κτηματικῆς περιουσίας τοῦ Κράτους (βλ. Α. Ἀνδρεάδης, *op. cit.* σελ. 447).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω Ταμείων, τὸ Εἰδικὸν καὶ τὸ τῶν κουρατωριῶν ἦσαν ἐν μέρει καὶ Ταμεῖα Πληρωμῶν.

Ἐνῶ τὰ Ταμεῖα εἰσπράττειν (ἐσόδων) ἦσαν μόνον τρία, τὰ Ταμεῖα πληρωμῶν ἦσαν πλείονα.

Τὸ ἐνιαῖον τῆς δημοσιονομικῆς διαχειρίσεως ἐν τῷ Βυζαντίῳ ἐξεδηλοῦτο ἀφ' ἐνὸς διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ταμείου (διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ «λογοθέτου») ἐνιαίας εἰσπράττειας ὅλων τῶν ἐκ φορολογίας ἐσόδων καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς πραγματοποιήσεως ἀπασῶν τῶν δαπανῶν τοῦ «θέματος» (λόγῳ τοῦ ἀποκεντρωτικοῦ συστήματος) ὑπὸ τοῦ πρωτονοταρίου βάσει τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων εἰσπράττειν τῆς περιφερείας του (θέματος).

Ἐν τῇ ἐπαρχιακῇ διοικήσει ἡ ἀρχὴ τῆς ἀποκεντρώσεως ἐφηρμόζετο πλήρως. Πᾶσαι αἱ δαπάναι τῆς ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ ἐπαρχιακῆς διοικήσεως (θέματος) ἔδει πράγματι νὰ καλύπτονται διὰ τῶν τοπικῶν εἰς εἶδος καὶ χρῆμα προσόδων, τοῦ Εἰδικοῦ Ταμείου μὴ ἐπεμβαίνοντος εἰμὴ ἐν περιπτώσει ἀνεπαρκείας. Ὁ ἐλεγχος πασῶν τῶν οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς τὸν σακελλάριον (οἶονεῖ γενικὸν ταμίαν ἐπὶ τῶν δαπανῶν). Ὁ ἐνιαῖος ἐλεγχος δὲν ἀπετέλει μόνον φραγμὸν εἰς καταχρήσεις ἀλλ' ἐμείνου τὰ ἐκ τῆς ἀνυπαρξίας ἐνιαίου ταμείου μειονεκτήματα (βλ. Α. Ἀνδρεάδης, *op. cit.* σελ. 457-458).

5. Ἡ ὑπὸ τὴν σύγχρονον ὁμῶς μορφήν διαμόρφωσις τῆς νομοθεσίας καὶ τῆς τεχνικῆς τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι κυρίως προῖον τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ πολιτικῶν ἐξελίξεων τῶν τελευταίων αἰώνων.

Ἐκ τῆς Ἀγγλίας προέρχονται ἰδίᾳ αἱ συνταγματικῆς φύσεως διατάξεις περὶ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ (λ.χ. ἔγκρισις παρὰ τοῦ Κοινοβουλίου τῶν ἐσόδων) ἐνῶ ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ἐλήφθησαν κυρίως τὰ τῆς τεχνικῆς διαρθρώσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ἀλλ' ὡς τε ὁ διεθνὴς ὅρος δι' αὐτὴν ἐκφράζεται ὁ προϋπολογισμὸς (*budget*) εἶναι μὲν λέξις ἀγγλική, ἔχει ὁμῶς γαλλικὴν τὴν καταγωγὴν τῆς (ἐκ τῆς παλαιᾶς γαλλικῆς *hougette*).

Εἰς τὴν παλαιὰν δηλονότι γαλλικὴν, *hougette* ἐκαλεῖτο μικρὸς δερμάτινος σάκκος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὁ ταξιδιώτης ἐναπέθετε τὰ νομίσματά του. Ἐκ τοῦ *hougette* οἱ Ἀγγλοι ἐδημιούργησαν τὸ *budget*, δηλαδὴ τὸν σάκκον μὲ τὰ νομίσματα, τὸν ὁποῖον ἤνοιγε ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ὅστις κατ' οὐσίαν ἀπετέλει τὸν θησαυρὸν τοῦ ἀγγλικοῦ Στέμματος. Εἰς τὴν Γαλλίαν

λίαν ή λέξις, από δημοσιονομικής απόψεως, είχε την πρώτην της εμφάνισιν τὸ 1802 διὰ τὴν υποδηλώσιν τὸν νόμον περὶ δημοσίων οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους, ὑπὸ τὴν σημερινήν της ὁμῶς ἔννοιαν ἐγένετο χρῆσις τοῦ ὅρου budget μόνον ἀπὸ τοῦ 1814 ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ βαρῶνου Louis πρὸς τὸν Βασιλέα τῆς Γαλλίας (βλ. La Grande Encyclopédie, τόμος 8ος, σελ. 329).

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἤδη τὸ 1215, ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ II, ἡγεμὼν κατ' ἐξοχὴν σπάταλος, ἐξηναγκάσθη ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ λαοῦ νὰ παράσχῃ τὴν διαβεβαίωσιν, καταχωρηθεῖσαν εἰς τὴν Magna Charta, ὅτι «οὐδεμία εἰσφορὰ δὲν θὰ ἐπεβάλλετο τοῦ λοιποῦ εἰς τὸ βασιλείον του ἄνευ ἐγκρίσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ κοινοῦ συμβουλίου τῶν λόρδων». Βραδύτερον, ὅτε ἡ οἰκονομικὴ βοήθεια δὲν ἐζητεῖτο πλέον ἀπὸ τοὺς λόρδους ἀλλὰ τὸν λαόν, τὸ βάρος τῆς δημοσιονομικῆς καὶ πολιτικῆς ἐξουσίας μετετοπίσθη ἀπὸ τὴν Βουλὴν τῶν Λόρδων εἰς τὴν Βουλὴν τῶν Κοινοτήτων.

Κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1688 ἐγένετο ὀριστικῶς δεκτὴ ἡ ἀρχὴ ὅτι «οὐδεὶς ὑποχρεοῦται εἰς εἰσφοράν, δάνειον, βοήθειαν ἢ φόρον ἄνευ συγκαταθέσεως τοῦ Κοινοβουλίου».

Εἰς τὴν Γαλλίαν σημειοῦται ἀνάλογος ἐξέλιξις. Ἡ ἀρχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ φόρος δέον νὰ ἐγκριθῇ ἀπὸ ἐκείνους, οἵτινες καλοῦνται νὰ τὸν πληρώσουν, ἐγένετο δεκτὴ ἤδη ἀπὸ τοῦ XIII αἰῶνος καὶ ἀκολούθως κατέστη θεμελιώδης νόμος τοῦ βασιλείου.

Οὐχ ἤττον ὑπῆρξαν περίοδοι, καθ' ἃς ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν ἐτηρήθη πάντοτε, μέχρις οὗτου ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1789 ἐπέβαλε τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους ἐγκρίσεως τῶν φόρων. Τὴν 17 Ἰουνίου 1789 ἡ Γαλλικὴ Συντακτικὴ Συνέλευσις διακηρύσσει ὅτι «δὲν εἰσπράττεται φόρος ἄνευ ρητῆς καὶ ἐλευθέρας ἐξουσιοδοτήσεως τῆς Συνελεύσεως».

Ὁ ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπανῶν ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους ἐμφανίζεται ἀρκετὰ βραδύτερον ἐν σχέσει μὲ τὸν ἔλεγχον τῶν δημοσίων ἐσόδων.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1688, ἐπέβαλε τὴν ἀρχὴν τῆς προηγουμένης ἐγκρίσεως τῶν ἐξόδων ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ἐνῶ εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐφηρμόσθη τὸ πρῶτον κατὰ τὴν παλινόρθωσιν τῆς βασιλείας.

Ἡ περιοδικὴ ἀνανέωσις τῆς ἐξουσιοδοτήσεως τοῦ Κοινοβουλίου δὲν καθιερώθη ἐξ ἀρχῆς, λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικοῦ χαρακτῆρος τοῦ φόρου : ὁ βασιλεὺς ἀπηυθύνετο εἰς τὸ Κοινοβούλιον ὅταν ἐξηντλοῦντο οἱ πόροι τοῦ ταμείου του. Ἡ ἀρχὴ τῆς κατ' ἔτος ἐγκρίσεως τῶν ἐσόδων ἀνεγνωρίσθη ἐν Ἀγγλίᾳ τὸ 1688.

Εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ Σύνταγμα τοῦ 1791 προέβλεπε ρητῶς ὅτι «τὰ δημόσια βάρη ὀρίζονται καὶ ἐγκρίνονται καθ' ἑκαστον ἔτος ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου».

Εἰς τὴν γαλλικὴν δημοσιονομικὴν πρακτικὴν ἐτηρήθη σχεδὸν πάντοτε ἡ ἀρχή, διατυπωθεῖσα τὸ πρῶτον κατὰ τὴν παλινόρθωσιν ὑπὸ τοῦ βαρῶνου Louis, καθ' ἣν δέον νὰ προηγηθῇ ἡ ἔγκρισις τῶν ἐξόδων καὶ τοῦτο διότι τὰ δημόσια ἔσοδα δὲν ἔχουν λόγον υπάρξεως ἀνευ τῶν δημοσίων δαπανῶν.

Ἐν τούτοις κράτη τινὰ δὲν ἐφαρμόζουν τὴν ἀρχὴν αὐτὴν τῆς χρονικῆς προτεραιότητος τῶν δαπανῶν (Ἑλβετία, Βέλγιον).

Συναφὴς πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς προτεραιότητος τῆς ἐγκρίσεως τῶν ἐξόδων, εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς μὴ εἰδικεύσεως τῶν ἐσόδων ἐναντι τῶν ἐξόδων. Ἡ σκοπιμότης τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, ἥτις προβλέπεται τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Διατάγματος τῆς 31 Μαΐου 1862 (ἄρθρον 53) ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι, ἐὰν τὰ ἔσοδα τὰ προοριζόμενα νὰ καλύψουν μίαν συγκεκριμένην κατηγορίαν δαπανῶν κατεδεικνύοντο ἀνεπαρκῆ, θὰ παρεβιάζετο ἡ ἀρχὴ τῆς προτεραιότητος τῶν δημοσίων ἐξόδων. Ἐάν, ἀντιστρόφως, τὰ ἔσοδα τὰ προοριζόμενα νὰ καλύψουν μίαν δαπάνην ὑπερέβαινον τὸ πᾶν τὸ ἀναγκασιὺν διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ἐν λόγῳ δαπάνης, ὑπῆρχε κίνδυνος διασπαθίσεως τοῦ δημοσίου χρήματος. Ἐξ ἄλλου ἡ συγχώνευσις εἰς μίαν καὶ μοναδικὴν μᾶζαν ὅλων τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους διευκολύνει σημαντικῶς τὸν δημοσιονομικὸν ἔλεγχον.

Ἡ εἰδικεύσις τῶν πιστώσεων ἀποτελεῖ τὴν ὀροθετικὴν γραμμὴν τῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Κοινοβουλίου εἰς τὴν λειτουργίαν τῆς διοικήσεως.

Διὰ τῆς ἀρχῆς τῆς εἰδικεύσεως τῶν πιστώσεων ἐκφράζεται ὁ ἔλεγχος τοῦ Κοινοβουλίου ὅσον ἀφορᾷ τὴν διάθεσιν τῶν δημοσίων ἐσόδων.

Ἐν Γ α λ λ ί α κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Αὐτοκρατορίας τὸ Κοινοβούλιον ἐνέκρινε τὰς πιστώσεις ὡς σύνολον καὶ ἡ κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ τὰς χρησιμοποίησιν κατὰ τὸ δοκοῦν. Ἡ εἰδικεύσις τῶν πιστώσεων ἐπραγματοποιήθη προοδευτικῶς.

Οὕτω τὸ 1817 ἐγένετο δεκτὸν ὅτι τὸ ἐνιαῖον τῆς ἐξουσιοδοτήσεως ἀφείρεται τὰς δαπάνας τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου. Συνεπῶς ἕκαστος ὑπουργὸς δὲν ἠδύνατο νὰ χρησιμοποίησιν πιστώσεις προβλεπομένας δι' ἄλλο ὑπουργεῖον. Τὸ 1829 ἡ εἰδικεύσις τῶν πιστώσεων λαμβάνει τὸν χαρακτῆρα τῆς «διευθύνσεως ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ὑπουργείου» καὶ τέλος τὸ 1831 καθιερώθη ἡ κατὰ κεφάλαιον ἔγκρισις τῶν πιστώσεων, ἥτις περιορίζει ἐτι περσιτέρω τὴν δυνατότητα ἐνὸς ὑπουργοῦ νὰ καλύψῃ μίαν δαπάνην διὰ πιστώσεως ἐχούσης ἄλλον προορισμόν.

Ἡ ἀρχὴ τῆς κατὰ κεφάλαιον ἐγκρίσεως τῶν πιστώσεων ἐκυρώθη ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ νόμου τῆς 16 Σεπτεμβρίου 1871 (ἄρθρον 30) : «Ὁ προϋπολογισμὸς ψηφίζεται κατὰ κεφάλαιον. Δὲν ἐπιτρέπεται μεταφορὰ πιστώσεων ἀπὸ ἐν κεφάλαιον εἰς ἄλλο».

Οὕτω ἕκαστον κεφάλαιον δέον νὰ περιέχῃ πιστώσεις, αἵτινες εἶναι συναφεῖς καὶ ὁμοειδεῖς. Ἐξ ἄλλου, αἱ πιστώσεις αἱ ἀφορῶσαι δαπάνας προσωπικοῦ καὶ ὕλικου, δέον νὰ ἐμφανίζωνται εἰς κεχωρισμένα κεφάλαια (Γαλλικὸν Διάταγμα τῆς 31 Μαΐου 1862).

6. Εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα, ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ ἐντεῦθεν, ἡ δημοσιονομικὴ θεωρία καὶ πρακτικὴ ἠκολούθησε, εἰς πλεῖστα σημεῖα, παράλληλον ἐξέλιξιν πρὸς τὰς ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ καὶ ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ, συνταγματικὰς καὶ δημοσιονομικὰς ἐξελίξεις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Αἱ περὶ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ κλασσικαὶ ἀρχαὶ προάγονται εἰς τὰ ἑλληνικὰ Συντάγματα τοῦ ἔτους 1844 καὶ 1864.

Τὸ ἄρθρον 53 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1844 καθιερώνει τὴν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως κατάρτισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ ὡς καὶ τὴν ψήφισιν τούτου παρὰ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας. Κατὰ τὸ ἄρθρον 53 τοῦ ἐν λόγῳ Συντάγματος, ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία ψηφίζουν κατ' ἔτος τὸν προϋπολογισμόν, εἰς ὃν δεόν νὰ περιέχωνται ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ Κράτους. Ἐπίσης καταργεῖται ἡ ἐτήσια ἰσχὺς τῶν φορολογικῶν νόμων. Ἐξ ἄλλου ὀρίζεται ὅτι αἱ ἐπιπρόσθετοι πιστώσεις, αἰτίνες μέχρι τῆς περιόδου ἐκείνης παρεῖχοντο ἐγκρίσει τοῦ Βασιλέως, ἐφεξῆς χορηγοῦνται ἀπὸ τὰς Βουλὰς.

Τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1864 κατήργησε τὴν Γερουσίαν καὶ ἐπαρίει τὴν ψήφισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ μόνον εἰς τὴν Βουλὴν. Ἐπίσης προβλέπει τὴν σύστασιν ἐδικτῆς ἐπιτροπῆς ἐκ Βουλευτῶν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐξ ἄλλου διὰ τοῦ ἐν λόγῳ Συντάγματος ὀρίζεται ὅτι ὁ προϋπολογισμὸς εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν ἐντὸς τῶν δύο πρώτων μηνῶν ἐκάστης συνόδου.

Τέλος τόσον τὸ ἀναθεωρηθὲν ἐν ἔτει 1911 Σύνταγμα τοῦ 1864 (ἄρθρον 60) ὥσον καὶ τὸ Σύνταγμα τοῦ ἔτους 1927 περιλαμβάνουν τοὺς κλασσικοὺς πλέον κανόνας τοὺς διέποντας τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν, ὡς ἐκύρωσαν αὐτοὺς μακραιῶνες ἀγῶνες τοῦ λαοῦ διὰ τὴν κατοχύρωσιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ἐναντι σφετερισμοῦ, ὡς ἐξ ἄλλου διαδικαστικοὶ κανόνες περὶ τοῦ τρόπου ψηφίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ περιλαμβάνονται καὶ εἰς τοὺς Κανονισμοὺς τῆς Βουλῆς.

Κανόνες δημοσίου λογιστικοῦ περιλαμβάνονται εἰς πλεῖστα ὅσα νομοθετήματα, ὧν ἡ κωδικοποίησις καὶ ἡ εἰς ἐνιαῖον κείμενον, ὀρθολογικῶς διαρθρωμένον, ἐμφάνισις θὰ ἦτο ἀναμφιβόλως χρήσιμος διὰ τὸ ἔργον τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως. Ἐκ τῶν νομοθετημάτων αὐτῶν, τὰ πλέον θεμελιώδη, ἀπὸ ἀπόψεως δημοσίου λογιστικοῦ, ἀποτελοῦν ὁ Νόμος ΣΙΒ' τοῦ ἔτους 1852 καὶ ὁ Νόμος 15ῶς τοῦ ἔτους 1918, ὡς οἱ νόμοι οὗτοι ἐτροποποιήθησαν καὶ συνεπληρώθησαν μεταγενεστέρως.

Σημαντικὴ, ὡς εἴρηται, ἦτο ἡ διὰ τοῦ ἐν ἔτει 1852 δημοσιευθέντος Νόμου ΣΙΒ' «περὶ διοικήσεως τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ περὶ δημοσίου λογιστικοῦ τοῦ Κράτους» σημειωθεῖσα πρόοδος. Διὰ τοῦ ἐν λόγῳ Νόμου εἰσάγονται ἐν Ἑλλάδι αἱ δημοσιονομικαὶ διατάξεις αἱ ἰσχύσασαι ἐν Γαλλίᾳ μετὰ τὴν παλινόρθωσιν τῶν Βουρβόνων. Ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως εἶναι ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 12 τοῦ ἐν λόγῳ Νόμου καθ' ἣν «οἱ Ὑπουργοὶ δὲν δύνανται

δι' οίουδήποτε ειδικού νόμου νά αὐξήσωσι τὸ ποσὸν τῶν προσδιοριζομένων διὰ τὰ ἐξόδα τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν πιστώσεων» ὡς καὶ ἡ τοῦ ἄρθρου 23, καθ' ἣν «τὰ προσδιοριζόμενα διὰ τοῦ νόμου εἰς ἕκαστον τῶν ἄρθρων ποσὰ δὲν ἐπιτρέπεται νά χρησιμεύσωσι εἰς ἄλλα ἄρθρα» (ἀρχὴ τῆς εἰδικεύσεως).

Ἄλλα δημοσιονομικὰ νομοθετήματα εἶναι ὁ Νόμος ,ΑΥΟΖ' τοῦ ἔτους 1887, δι' οὗ ὀργανοῦνται κατὰ τὸ βελγικὸν σύστημα ὁ προληπτικὸς ἔλεγχος τῶν ἐντελλομένων ἐξόδων, ἐνασκούμενος ὑπὸ τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ὁ Νόμος 879 τοῦ ἔτους 1917, δι' οὗ εἰσάγεται ὁ προληπτικὸς ἔλεγχος τῆς ἀναλήψεως τῶν δημοσίων δαπανῶν, ὡς καὶ ὁ νόμος 1555 τοῦ ἔτους 1918 δι' οὗ ἐπιφέρονται οὐσιώδεις τροποποιήσεις εἰς τὸν Νόμον ΣΙΒ' τοῦ 1852, ἐξ ὧν αἱ σοβαρώτεροι εἶναι ὁ περιορισμὸς τῆς χρονικῆς διαρκείας τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἡ δημιουργία τῶν λογαριασμῶν παθητικῶν καὶ ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων ὡς καὶ ἡ ρύθμις τοῦ τρόπου τῆς ἐγκρίσεως τῶν προσωρινῶν δωδεκατημορίων τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐν περιπτώσει μὴ ἐγκαίρου ψήφισεως τοῦ προϋπολογισμοῦ, ὁ Νόμος 914 τοῦ 1917, δι' οὗ ὀρίζεται ὅτι ἡ κατάρτις καὶ ἐκτέλεσις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐνεργεῖται δι' ὑπηρεσιῶν ἐξαρτωμένων ἐκ τοῦ Ἑπουργίου Οἰκονομικῶν καὶ λειτουργουσῶν παρ' ἐκάστῳ Ἑπουργείῳ, τὸ Ν.Δ. τῆς 23.9.1923 (τροποποιηθὲν διὰ τοῦ Ν. 5127 τοῦ ἔτους 1931) σχετικῶς μὲ τὰς προπληρωμὰς δαπανῶν ἐν περιπτώσει κατεπειγούσης ἀνάγκης κατὰ παρέκκλινιν τῶν διατάξεων περὶ δημοσίου λογιστικοῦ, ὡς καὶ οἱ Νόμοι 4796 τοῦ ἔτους 1930 καὶ 6254 τοῦ ἔτους 1934.

Τέλος τὸ Ψήφισμα τῆς 7 Ἰουνίου 1927 ἐνισχύει τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν δυναμένου νά ἀναστείλῃ πᾶσαν δαπάνην, νόμιμον ἔτι καὶ προβλεπομένην ἐν τῷ προϋπολογισμῷ, ἐὰν αἱ ταμιακαὶ συνθῆκαι δὲν τὸ ἐπιτρέπουν, ὁ Νόμος 3423 τοῦ ἔτους 1927 περὶ κυρώσεως τοῦ πρωτοκόλλου τῆς Γενεύης, δι' οὗ ἡ συγκέντρωσις τῶν εἰσπράξεων καὶ τῶν πληρωμῶν τοῦ Δημοσίου διενεργεῖται ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ ὁ ἀναγκαστικὸς Νόμος 281 τοῦ ἔτους 1936, δι' οὗ ὀργανοῦνται αἱ παρ' ἐκάστῳ Ἑπουργείῳ Ὑπηρεσίαι Ἐντελλομένων Ἐξόδων, ἐπιφορτισμέναι μὲ τὴν κατάρτισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ, τὴν ἐγκρίσιν καὶ ἀνάληψιν τῶν δημοσίων δαπανῶν, τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ ἐντολὴν αὐτῶν ὡς καὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν οἰκείων χρηματικῶν ἐνταλμάτων εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα μετὰ τὴν ἐνέργειαν ἐπ' αὐτῶν τοῦ δικαστικοῦ ἐλέγχου ὑπὸ τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου. Ὁ ἴδιος ἀναγκαστικὸς Νόμος (281/1936) ἐπεκτείνει τὴν δημοσιονομικὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ἐπὶ τῶν προϋπολογισμῶν τῶν νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν δικαστικὸν ἔλεγχον τῶν δημοσίων δαπανῶν, οὗτος ἀσκειῖται παρὰ τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου (Ν. 1937/1920). Ὁ ὑπὸ τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐνασκούμενος ἔλεγχος ἐπὶ τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους συνίσταται

ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἐπαλήθευσιν ὅτι ὑπάρχει διὰ ταῦτα νομίμως κεχορηγημένη πίστωσης καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν βεβαίωσιν ὅτι ἐτηρήθησαν αἱ διατάξεις περὶ δημοσίου λογιστικοῦ καὶ παντὸς ἄλλου Νόμου ἢ Διατάγματος (ἄρθρον 11 τοῦ Διατ/τος τῆς 31-12-1954 καὶ ἄρθρον 30 § 1 τοῦ Β. Διατάγματος 869/1960). Ἄλλη ἀρμοδιότης τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου εἶναι ἡ παρακολούθησις τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους.

Τὸ Ἑλεγκτικὸν Συνέδριον συγκροτεῖται συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἁρθρου 98 τοῦ Συντάγματος, εἶναι ἀνεξάρτητον πάσης ἄλλης ἀρχῆς, ἐποπτεύεται δὲ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, καθ' ὃν τρόπον τὰ Δικαστήρια ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης (Β.Δ. 869/60 ἄρθρον 1).

Εἰς τὰς ἀνωτέρω διατάξεις, ὡς καὶ τὰς ἄλλας συναφεῖς καὶ μὴ μνημονευμένας ἐνταῦθα (νόμους, διατάγματα, ἐγκυκλίους κλπ.) περιλαμβάνεται τὸ δημόσιον λογιστικόν, τὸ λογιστικὸν τῆς δημοσίας διαχειρίσεως, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἢ τεχνικὴ ἢ ὁποία ἐφαρμόζεται ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς διαχειρίσεως ταύτης κατὰ τὰ διάφορα αὐτῆς στάδια καὶ ἐκδηλώσεις (Γρ. Ζαριφόπουλος).

II. Ἀρχαὶ διέπουσαι τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν.

7. Ἡ ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ἔγκρισις τῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πραγματοποιούμενων ἐτησίων ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους λαμβάνει τὴν μορφήν νόμου.

Ὁ νόμος τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι τυπικὸς καὶ ἰδιόρρυθμος. ὕφαιζόμενος συμφώνως πρὸς ἐξαιρετικὴν διαδικασίαν, ἔχων ἰσχύν περιωρισμένης χρονικῆς διαρκείας (δηλοδὴ ὡς πρὸς τὰ θέματα τοῦ σχετικοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους) μὴ θέτων οὐσιαστικῶς κανόνες δικαίου καὶ περιστῶν τὸ πρόγραμμα τῆς διοικήσεως, ὅπερ προτίθεται, μετὰ δὲ τὴν δημοσίευσιν τοῦ νόμου ὑποχρεοῦται ἡ Κυβέρνησις νὰ ἐφαρμόσῃ κατὰ τὸ σχετικὸν οἰκονομικὸν ἔτος.

Σημειωτέον ὅτι εἰς τινὰς Χώρας εἶναι δυνατὴ ἡ διὰ τοῦ νόμου τοῦ προϋπολογισμοῦ θέσπισις οὐσιαστικῶν κανόνων δικαίου. Ἀ.χ. προσφάτως ἐν Γαλίᾳ διὰ τοῦ νόμου τοῦ νέου (1964) Γαλλικοῦ προϋπολογισμοῦ (Loi des finances) εἰσήχθη ἡ φορολογία τῆς ὑπεραξίας τῶν ἀκινήτων (ἄρθρα 3-8 τοῦ γαλλικοῦ δημοσιονομικοῦ νόμου).

Τὴν εὐθύνην τῆς κατάρτισεως τοῦ προϋπολογισμοῦ ὡς καὶ τῆς διαχειρίσεως ἐν γένει τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ἔχει ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐπικουρούμενος ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ προέχουσα θέσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Κυβερνήσεως, δι' ἣν ἀφορᾷ τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν.

Ἡ προέχουσα ἄλλως τε θέσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ δημοσιονομικῇ διοικήσει δὲν ἀπορρέει μόνον ἐκ τῆς ιδιότητός του ὡς κατ' ἐξοχὴν ὑπευθύνου διὰ τὴν κατάρτισιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

Παρ' ἡμῖν, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, βάσει τοῦ Ψηφίσματος τῆς 7-6-1927, ἔχει ἡῤῥημένας οἰκονομικὰς ἀρμοδιότητας.

Κατὰ τὸ Ψήφισμα δηλαδὴ τῆς 7-6-1927 πρὸ πάσης ἀναλήψεως δαπάνης ἀπαιτεῖται ἡ ἔγκρισις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ὅστις δύναται νὰ προβαίνει εἰς τὴν ἀναβολὴν τῆς ἀναλήψεως τῆς υποχρεώσεως ἐὰν αἱ ταμιακαὶ συνθήκαι δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ Δημοσίου Ταμείου.

Τὸ δικαίωμα τοῦτο κέχτηται ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν καὶ ὅταν ἀκόμη οὐδεμία γεννᾶται ἀμφιβολία περὶ τοῦ νομίμου, τοῦ οὐσιαστικοῦ καὶ τῆς σκοπιμότητος τῆς δαπάνης.

8. Αί γενικαί ἀρχαί ὑφ' ὧν διέπεται ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς εἶναι αἱ ἑξῆς :

1) Ἡ ἀρχὴ τῆς δημοσιότητος.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀπαιτεῖ ὅπως ὅλα τὰ στάδια τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν (σχέδιον προϋπολογισμοῦ, συζητήσεις ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, ἐκτέλεσις τοῦ ψηφισθέντος προϋπολογισμοῦ, ἔλεγχος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀπολογισμὸς) ἐμφανίζονται ὑπὸ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος.

Ἡ ἀρχὴ τῆς δημοσιότητος ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν εὐλογον ἀξίωσιν τῶν φορολογουμένων πολιτῶν νὰ ἐνήμερώνωνται ὅσον ἀφορᾷ τὸ προῖον καὶ τὴν σκοπιμότητα τῶν οἰκονομικῶν θυσιῶν τῶν, ἀνταποκρίνεται ὁμως ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἀξίωσιν παντὸς πολίτου νὰ παρακολουθῇ ἐλευθέρως τὰ τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν.

2) Ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικότητος.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀπαιτεῖ ὅπως ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους περιέχῃ ἅπαντα τὰ ἔσοδα καὶ ἑξόδα καὶ παρέχῃ καθολικὴν εἰκόνα τῆς δημοσιονομικῆς διοικήσεως.

Ἐπίσης ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀπαιτεῖ ὅπως ὅλα τὰ ἔσοδα καὶ ὅλα τὰ ἑξόδα ἐμφανίζονται κεχωρισμένως ἐν τῷ κρατικῷ προϋπολογισμῷ.

Συνεπῶς ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικότητος ἀπαγορεύει κάθε σύγχυσιν ἢ συμπύκνωσιν τῶν ἐσόδων καὶ ἑξόδων, ἅτινα δεῖν νὰ ἐμφανίζονται, ὡς ἐλέχθη, κεχωρισμένως ἐν τῷ κρατικῷ προϋπολογισμῷ.

Συνέπεια τῆς ἐν λόγῳ ἀρχῆς εἶναι λ.χ. ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται ὑπὸ τινος φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας ἀφαίσεις ἐκ τοῦ προϋπάρχοντος τῶν φορολογικῶν τῆς ἐσόδων, τῶν ἐξόδων βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τῶν φόρων, καθόσον τὰ μὲν ἐκ τῆς φορολογίας ἔσοδα περιέρονται εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον ὡς δημόσιον ἔσοδον, τὰ δὲ ἑξόδα βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως (ὁδοιπορικὰ ἑξόδα κ.λπ.) τῶν φοροτεχνικῶν ὑπαλλήλων καλύπτονται ὑπὸ ἰδιαιτέρου κεφαλαίου καὶ ἄρθρου τοῦ σκέλους τῶν ἐξόδων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τῆς καθολικότητος, τὰ ἐκ διαφόρων πηγῶν προερχόμενα ἔσοδα (λ.χ. δικαστικὰ τέλη τοῦ Ἰπουργείου Δικαιοσύνης, παλαιότερον ἐκπαιδευτικὰ τέλη τοῦ Ἰπουργείου Παιδείας κ.ο.κ.) περιέρονται εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον ἔνθα συγχωνεύονται μὲ τὰ ἄλλα ἔσοδα τοῦ Δημοσίου, ἀποκλειομένης τῆς διὰ τῶν ἐν λόγῳ ἐσόδων καλύψεως ἀναγκῶν τῶν ἰδίων αὐτῶν ὑπηρεσιῶν, ἐξ ὧν προέρχονται τὰ ἔσοδα.

Καὶ τοῦτο διότι αἱ ἀνάγκαι τῶν ἐν λόγῳ ὑπηρεσιῶν καλύπτονται διὰ τῶν πιστώσεων τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὸ σκέλος τῶν ἐξόδων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ εἰς εἰδικῶς κατονομαζόμενα κεφάλαια καὶ ἄρθρα αὐτοῦ (κωδικοὺς ἀριθμοὺς).

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρατηροῦμεν ὅτι διὰ τὸν προσδιορισμὸν ἐσόδου τινὸς ὑφίστανται δύο μέθοδοι :

Κατὰ τὴν παλαιὰν μέθοδον, ἥτις ἐφαρμόζεται ἀκόμη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, τὸ ἔσοδον ἀναγράφεται καθαρὸν, δηλαδὴ ἀφαιρουμένων τῶν διὰ τὴν βεβαίωσιν καὶ εἰσπραξίν τοῦ ἐσόδου τούτου ἀπαιτούμενων ἐξόδων. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὀμιλοῦμεν περὶ καθαρῷ προϋπολογισμοῦ (budget net). Ἡ ἀντίθετος μέθοδος τοῦ ἀκαθαρίστου ἢ μικτοῦ προϋπολογισμοῦ (budget brut) ἀκολουθεῖται σήμερον εὐρύτερον, ὡς λ.χ. παρ' ἡμῖν, ἐν Γαλλίᾳ κλπ.

Ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικότητος στηρίζεται ἐξ ἄλλου εἰς τὴν διαφορετικὴν ἀρχήν, ὅφ' ἣν διέπονται τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ Κράτους. Καὶ τοῦτο διότι ὁ φόρος (τὸ κατ' ἐξοχὴν δημόσιον ἔσοδον) ὅπερ θεωρεῖται ὡς συμμετοχὴ εἰς τὰ δημόσια βάρη ὅλων τῶν μελῶν τῆς κοινότητος ἀνάλογα μὲ τὴν φοροδοτικὴν ἱκανότητα ἐκάστου, θὰ πρέπει νὰ καλύψῃ συλλήβδην τὰς δημοσίας δαπάνας ἀσχέτως ἐὰν οὗτος (ὁ φόρος) ἔλγῃ ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, τοῦ κεφαλαίου ἢ τῆς καταναλώσεως.

3) Ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνιαίου τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀπαιτεῖ ὅπως ἅπαντα τὰ διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ καθοριζόμενα ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ Κράτους κατὰχωρίζονται ἐντὸς ἐνὸς μοναδικοῦ καὶ ἐνιαίου προϋπολογισμοῦ.

Ἡ κατάρτισις πλειόνων προϋπολογισμῶν καὶ συνεπῶς ἡ παράβασις τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνιαίου, προκαλεῖ τὴν διασπορὰν τῶν δεδομένων τῆς δημοσιονομικῆς διοικήσεως καὶ δυσχεραίνει τὴν ἀκριβῆ γνώσιν τῶν ἐσόδων καὶ τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους.

Ἐν τούτοις θὰ ἴδωμεν βραδύτερον τὰς πολλαπλὰς ἐξαιρέσεις, ἃς ὑφίσταται ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ ἐνιαίου τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν προϋπολογισμῶν τῶν Εἰδικῶν Ταμείων καὶ Εἰδικῶν Ὁργανισμῶν.

4) Ἡ ἀρχὴ τῆς εἰδικεύσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ ἀπαιτεῖ ὅπως τὰ δι' ὀρισμένον σκοπὸν προσδιορισθέντα ἐν τῷ προϋπολογισμῷ χρηματικὰ ποσὰ χρησιμοποιηθῶν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι δυνατὴ οὔτε ἀυξομειώσεις τοῦ διὰ τὸν ὀρισμένον σκοπὸν ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ποσοῦ ἐκ μέρους τῆς πραγματοποιήσεως τὴν δαπάνην ὑπηρεσίας, ἀλλ' οὔτε καὶ διαθέσεις τοῦ ποσοῦ τούτου διὰ σκοπὸν διάφορον ἐκείνου, ὅστις ἀναγράφεται ἐν τῷ προϋπολογισμῷ.

Σημειωτέον ἐξ ἄλλου ὅτι ἡ πάροδος τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἀποστερεῖ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δικαιώματος χρησιμοποίησεως τοῦ ποσοῦ τοῦ προβλεπομένου ὑπὸ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἐν λόγῳ ἔτους.

5) Τέλος, ἡ ἀρχὴ τῆς ἀκριβείας ἀπαιτεῖ ὅπως τὰ κονδύλια τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι προὐκτον ἀκριβοῦς καὶ εἰλικρινοῦς προβλέψεως τῶν ἐχόντων τὴν εὐθύνην τῆς κατάρτισεως τοῦ προϋπολογισμοῦ, δηλαδὴ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τῶν συνεργατῶν του.

III. Κατάρτισις καὶ ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ.

9. Διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ κατὰ νόμον (ἄρθρ. 3 Νόμου 1555/1918 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἀπὸ 15-10/18-11-1852 Β. Δ/μα καὶ τὸν Ὅργανισμὸν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους) ἀρμοδία ὑπηρεσίαι εἶναι τὸ Γενικὸν Λογιστήριον τοῦ Κράτους καὶ εἰδικώτερον ἡ Διεύθυνσις Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὰς παρ' ἐκάστῳ Ὑπουργείῳ Ὑπηρεσίας Ἐντελλομένων Ἐξόδων ἢ Εἰδικὰ Λογιστήρια.

Αἱ ἐν λόγῳ ὑπηρεσίαι ἐνεργοῦν ἐντός τῶν πλαισίων τῆς κυβερνητικῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς ὡς ἐκφράζεται αὕτη διὰ τῶν ὁδηγιῶν καὶ ἐγκυκλίων τοῦ ἀρμοδίου κυβερνητικοῦ παραγόντος, ἥτοι τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Εἰδικώτερον, ἡ ἡμερομηνία τῶν διαφορῶν φάσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς :

Κατὰ τὸ θέρος ἐκάστου ἔτους ἐκδίδεται ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν πρὸς τὰ ἄλλα Ὑπουργεῖα, δι' ἧς ζητεῖται ἡ ὑποβολὴ τῶν προτάσεων δαπανῶν των. Κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους αἱ προτάσεις αὗται συγκεντρροῦνται εἰς τὴν ἀρμοδίαν κεντρικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν (Γενικὸν Λογιστήριον τοῦ Κράτους) καὶ ἐξετάζονται αὐτόθι ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ὑπουργείων. Καρπὸς τῆς συνεργασίας αὐτῆς εἶναι τὸ σχέδιον τοῦ προϋπολογισμοῦ. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κρατοῦσαν ἀποψιν, κατὰ τὴν στάθμισιν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, τὸ σκέλος, τὸ ὁποῖον δέον νὰ προσδιορίζῃ τὸ ὕψος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι αἱ δαπάναι.

10. Κατὰ μῆνα Νοέμβριον τὸ σχέδιον τοῦ προϋπολογισμοῦ κατατίθεται εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν ὑπ' αὐτῆς καθόσον, κατὰ τὸ ἐν ἰσχύϊ Σύνταγμα (ἄρθρον 60) ὁ προϋπολογισμὸς εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν δύο μῆνας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ εἰς ὃ ἀφορᾷ οἰκονομικοῦ ἔτους καὶ ἀφοῦ προηγουμένως ἐξετασθῇ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς βουλευτῶν, ψηφίζεται ἀπὸς κατὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα εἰς τμήματα ἐν τῷ Κανονισμῷ τῆς Βουλῆς ὀριζόμενα καὶ εἰς τέσσαρας διαφοροὺς ἡμέρας, καθ' Ὑπουργεῖον δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως.

Ἐντὸς ἔτους τὸ βραδύτερον ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως εἰσάγεται εἰς τὴν Βουλὴν ὁ ἀπολογισμὸς ὡς καὶ ὁ γενικὸς ἰσολογισμὸς τοῦ Κράτους, ἐξετάζεται δὲ ὑπὸ εἰδικῆς ἐπιτροπῆς βουλευτῶν καὶ ψηφίζεται ὑπὸ τῆς Βουλῆς κατὰ τὰ ἐν τῷ Κανονισμῷ αὐτῆς ὀριζόμενα.

Σημειωτέον ὅτι παρ' ἡμῖν τὸ οἰκονομικὸν ἔτος συμπίπτει μὲ τὸ ἡμερολογιακὸν ἔτος εἰς τρόπον ὥστε τὸ οἰκονομικὸν ἔτος ἀρχεται καὶ παρ' ἡμῖν τὴν 1ην Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους, ὡς ἄλλως τε συμβαίνει μὲ ὅλας σχεδὸν

τὰς Χώρας τῆς Ἑπειρωτικῆς Εὐρώπης κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς Ἀγγλοσαξωνικάς Χώρας, ἐνθα τὸ οἰκονομικὸν ἔτος ἄρχεται διὰ τεχνικοὺς λόγους τὴν 1 Ἰουλίου καὶ λήγει τὴν 30ὴν Ἰουνίου ἐκάστου ἔτους (Η.Π.Α.) ἢ ἄρχεται τὴν 1ην Ἀπριλίου καὶ λήγει τὴν 31ην Μαρτίου (Μ. Βρεταννία).

Συναφῶς παρατηροῦμεν ὅτι: α) πᾶσα πρότασις νόμου συνεπαγομένη ἐπιβαρύνειν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἢ ἐλάττωσιν τῶν ἐσόδων αὐτοῦ δέον κατὰ τὸ Σύνταγμα (ἄρθρον 57) νὰ συνοδεύηται ὑπὸ ἐκθέσεως τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους καθορίζουσας τὴν δαπάνην ἢ τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐσόδων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, β) οὐδεμία πρότασις νόμου ἢ τροπολογία ἢ προσθήκη ἐπαγομένη εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου, τῶν Ὁργανισμῶν Αὐτοδιοικήσεως ἢ ἄλλων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, δαπάνας ἢ ἐλάττωσιν ἐσόδων ἢ περιουσίας αὐτῶν, πρὸς μισθοδοσίαν ἢ σύνταξιν ἢ ἐν γένει ὄφελος προσώπου, κατὰ τὸ ἄρθρον 24 τοῦ Συντάγματος, προέρχεται ἐκ τῆς Βουλῆς. Αὕτη μόνον ἐκ τῆς Κυβερνήσεως δύναται νὰ προέρχῃται.

Σημειωτέον τέλος ὅτι, ἐπίσης κατὰ τὸ Σύνταγμα, τύσον διὰ τὴν ἐπιβολὴν φόρου τινὸς (ἄρθρον 59) ὅσον καὶ διὰ τὴν χορήγησιν εἰς βάρος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ μισθοῦ, συντάξεως, χορηγίας, ἀμοιβῆς (ἄρθρον 61) ἀπαιτεῖται νόμος.

IV. Διάρθρωσις, τεχνική και εκτέλεσις τοῦ προϋπολογισμοῦ.

11. Μέχρι πρό τινων ἐτῶν, ἡ διάρθρωσις τοῦ ἐλληνικοῦ προϋπολογισμοῦ συνίστατο εἰς τὴν παλαιὰν διατύπωσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς κεφάλαια καὶ ἔρθρα. Ἀπὸ τινων ἐτῶν ὁμοῦς ἔλλαξε παρ' ἡμῖν ἡ διάρθρωσις αὕτη καὶ ἀκολουθεῖται τὸ σύστημα τῶν κωδικῶν ἀριθμῶν.

Εἰδικώτερον ὁ περὶ προϋπολογισμοῦ νόμος (τυπικὸς καὶ ἰδιόρρυθμοι, ὡς εἴρηται) συνίσταται (κατὰ τὴν κατάθεσίν του ἐν τῇ Βουλῇ) ἐκ δύο νομοσχεδίων, ἥτοι :

α) τοῦ Νομοσχεδίου περὶ κυρώσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ

β) τοῦ Νομοσχεδίου περὶ κυρώσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων.

Μετὰ τοῦ γενικοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ κυροῦνται καὶ οἱ καθ' ἕκαστον προϋπολογισμοὶ (ἐσόδων καὶ ἐξόδων) τῶν Εἰδικῶν Ταμείων καὶ Ὑπηρεσιῶν.

Παρ' ἡμῖν μεταπολεμικῶς δὲν ἐτηρήθη ἡ διάταξις τοῦ Συντάγματος ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν κύρωσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τὴν βάσει ταύτης ἐκτέλεσιν αὐτοῦ καὶ συνεπῶς δὲν κυροῦνται ὁ εἰς τὴν Βουλὴν κατατιθέμενος προϋπολογισμὸς (μετὰ τῶν προϋπολογισμῶν τῶν Εἰδικῶν Ταμείων καὶ Ὑπηρεσιῶν, βάσει τοῦ Ν. 6254/34 ἔρθρον 4). Ἐξ ἄλλου, ἐπίσης μεταπολεμικῶς, καταρτίζονται μόνον προσωρινοὶ ἀπολογισμοὶ καὶ ἰσολογισμοὶ.

Οἱ προϋπολογισμοὶ τῶν ἐν λόγῳ Εἰδικῶν Ταμείων καὶ Ὑπηρεσιῶν εἶναι οἱ ἑξῆς :

- 1) Προϋπολογισμὸς Καταναλωτικῶν Ἀγαθῶν.
- 2) " Εἰδικοῦ Ταμείου Κληροδοτημάτων.
- 3) " Διευθύνσεως Κρατικῶν Λαχείων.
- 4) " Λογισμὸς Ἀγροφυλακῆς.
- 5) " Εἰδικοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς καὶ Ἐπαρχιακῆς Ὁδοποιίας.
- 6) " Εἰδικοῦ Ταμείου Ἐποικισμοῦ.
- 7) " Εἰδ. Ταμείου Γεωργίας, Κτηνοτροφίας καὶ Δασῶν.
- 8) " Εἰδ. Ταμείου Γ.Κ.Δ. Κεφάλαια Σποροπααραγωγῆς.
- 9) " Εἰδ. Ταμείου Γ.Κ.Δ. Ὑπηρεσία Ἐγγείων Βελτιώσεων.
- 10) " Εἰδ. Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.
- 11) " Εἰδ. Ταμείου Ἐθνικοῦ Στόλου.
- 12) " Εἰδ. Ταμείου Ἀεροπορικῆς Ἀμύνης.

"Ὅσον ἀφορᾷ τὸν γενικὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν, οὗτος (ὡς ἄλλως τε καὶ οἱ προϋπολογισμοὶ τῶν Εἰδικῶν Ταμείων καὶ Ὑπηρεσιῶν) διακρίνεται εἰς τὸ σκέλος τῶν ἐσόδων καὶ τὸ σκέλος τῶν ἐξόδων. Ἐκαστον τῶν δύο αὐτῶν βραχίονων σκελῶν ὑποδιαιρεῖται εἰς κατηγορίας (I-V).

Αἱ ἐν λόγῳ κατηγορίαι, προκειμένου περὶ τοῦ σκέλους τῶν ἐσόδων ἔχουν εἰδικώτερον ὡς ἀκολούθως :

Κατηγορία I. Πραγματικά Ἔσοδα.

Τακτικά (ἤμεσοι καὶ ἔμμεσοι φόροι κλπ.).

Ἐκτακτά.

Κατηγορία II. Ἔσοδα ἐκ δανείων.

Κατηγορία III. Ἔσοδα ἐκ παρελθόντων οἰκον. ἐτῶν.

Κατηγορία IV. Ἔσοδα ἐκ δημοσίων ἐπενδύσεων.

Κατηγορία V. Ἔσοδα ἐκ πηγῶν ἀλλοδαπῆς.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν προϋπολογισμόν ἐσόδων, ὅστις εἶναι ἐνιαῖος καὶ δὲν διακρίνεται εἰς φορεῖς (Ἵπουργεῖα ἢ Ὑπηρεσίαι) καὶ τοῦτο διότι ὁ φορεὺς ὅλων τῶν ἐσόδων εἶναι, ὡς εἴρηται, ἐνιαῖος (Δημόσιον), ὁ προϋπολογισμὸς τῶν ἐξόδων διαθροῦνται κατὰ φορέα (Ἵπουργεῖα, εἰς ἃ περιλαμβάνεται ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γενικὴ Γραμματεία Ἀθλητισμοῦ).

Ὁ Προϋπολογισμὸς ἐξόδων ἐκαστον φορέως (Ἵπουργεῖον) ὑποδιαιρεῖται συνήθως εἰς τέσσαρας κατηγορίας (ἢ καὶ ὀλιγώτερον καθόσον ἐνδέχεται μία Ὑπηρεσία νὰ μὴ περιλαμβάνη ἀντίστοιχα ἀντικείμενα) καὶ εἰδικώτερον ὡς ἀκολούθως :

Κατηγορία I. (μισθοί, συντάξεις, προμήθεια ὑλικοῦ, ἐπιχορηγήσεις εἰς ὀργανισμοὺς κλπ.).

Κατηγορία II. Χρεωλύσια Δημοσίου Χρέους.

Κατηγορία III. Πληρωμαὶ ἀφορῶσαι ὑποχρεώσεις παρελθόντων ἐτῶν.

Κατηγορία IV. Πληρωμαὶ δι' ἐπενδύσεις.

Ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, ὁ φορεὺς τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐξόδων δὲν εἶναι ἐνιαῖος (ὡς συμβαίνει μὲ τὸν προϋπολογισμόν ἐσόδων) ἀλλ' ὑφίστανται πλείονες φορεῖς (Ἵπουργεῖα) ὁ προϋπολογισμὸς ἐκαστου φορέως (Ἵπουργεῖον) ὑποδιαιρεῖται εἰς τὰς ὡς ἄνω κατηγορίας δαπανῶν. Βεβαίως ἐνδέχεται ἐν Ἵπουργεῖον (φορεὺς) νὰ μὴ ἔχη ἀντίστοιχα ἀντικείμενα (ἀρμοδιότητος κλπ.) ὅτε δὲν ἀναφέρεται καθ' ὁλοκληρίαν ἡ κατηγορία ἐξόδων, ὅπως ἐνδέχεται νὰ μὴ ὑφίσταται ἡ ἀντίστοιχος ὑποκατηγορία ἐξόδων εἰς ἃς (ὑποκατηγορίας) ὑποδιαιρεῖται ἐκάστη κατηγορία.

Αἱ διάφοροι κατηγορίαι τῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐσόδων ὅσον καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐξόδων περιλαμβάνουν μίαν ἢ περισσοτέρας χιλιάδας κωδικῶν ἀριθμῶν ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος ἐκάστης κατηγορίας ἐσόδων ἢ ἐξόδων. Οὕτω λ.χ. εἰς τὸν προϋπολογισμόν ἐσόδων, ἡ κατηγορία «APXEION» Δ. Καλίσουσάκη, Τόμ. 47ος (1967), Τεύχ. Γ'

ρία I ἥτις εἶναι καὶ ἡ σοβαρωτέρα ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους ἐσόδων, καθόσον ἀφορᾷ, σὺν τοῖς ἄλλοις, τὰ ἐκ φορολογίας (ἀμέσου καὶ ἐμμέσου) ἔσοδα, δηλαδὴ τὴν σπουδαιότεραν πηγὴν ἐσόδων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, περιλαμβάνει ἐξ περίπου χιλιάδας (ἤτοι 0000-5900).

Συνεπῶς ἡ χιλιάς ἢ χιλιάδες τῶν κωδικῶν ἀριθμῶν ἀντιστοιχοῦν εἰς μίαν κατηγορίαν τοῦ σκέλους τῶν ἐσόδων ἢ ἐξόδων, αἱ ἑκατοντάδες αἱ περιλαμβανόμεναι ἐντὸς τῆς χιλιάδος τῶν κωδικῶν ἀριθμῶν, εἰς μίαν ὑποκατηγορίαν ἐσόδων ἢ ἐξόδων καὶ τέλος αἱ δεκάδες αἱ περιλαμβανόμεναι ἐντὸς τῆς ἑκατοντάδος, εἰς μίαν εἰδικὴν ὑποδιαίρεσιν τῶν ὑποκατηγοριῶν.

Ὡς εἴρηται, προκειμένου περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων ὑφίστανται πλείονες φορεῖς. Παρὰ ταῦτα ὁ κωδικὸς ἀριθμὸς ὁ ἀφορῶν δαπάνην τῆς αὐτῆς φύσεως (λ.χ. προμήθειαν ὑλικοῦ ἢ μισθοδοσίαν προσωπικοῦ) εἶναι ὁ αὐτὸς ἀσχέτως φορέως, ἐκτὸς ἐὰν (τοῦθ' ὑπὲρ εἶναι δυνατόν) μία Ὑπηρεσία ἢ Ὑπουργεῖον δὲν ἔχῃ ἀντίστοιχον ἢ παρεμφεροῦς φύσεως δαπάνην ὥστε δὲν ὑφίσταται διὰ τὴν ἐν λόγῳ Ὑπηρεσίαν ἢ Ὑπουργεῖον ἡ ἀντίστοιχος κατηγορία ἢ ὑποκατηγορία καὶ συνεπῶς οἱ ἀντίστοιχοι κωδικοὶ ἀριθμοί.

Σημειωτέον ὅτι καὶ οἱ φορεῖς (Ὑπουργεῖα) ἔχουν κωδικούς ἀριθμούς (μόνον ὅμως, ὡς εἴρηται, προκειμένου περὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐξόδων) οἵτινες κωδικοὶ ἀριθμοὶ καθ' Ὑπουργεῖον εἶναι οἱ ἐξῆς :

Βουλὴ	05
Ὑπουργεῖον Προεδρίας Κυβερνήσεως	10
Γενικὴ Γραμματεία Ἀθλητισμοῦ	15
Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν	20
» Συντονισμοῦ	25
» Ἐξωτερικῶν	30
» Δικαιοσύνης	35
» Ἐσωτερικῶν	40
» Δημοσίας Τάξεως	42
» Δημοσίων Ἔργων	45
» Συγκοινωνιῶν	47
» Θρησκευμάτων καὶ Ἑθνικῆς Παιδείας	50
» Ἐμπορίου	55
» Βιομηχανίας	60
» Ἐργασίας	65
» Γεωργίας	70
» Κοινωνικῆς Προνοίας	75
» Ὑγιεινῆς	77
» Ἑθνικῆς Ἀμύνης	80
» Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας	85

Προκειμένου περὶ τῆς Δωδεκανήσου, ἥτις ἔχει ἰδιαίτερον προϋπολογισμόν, ἰσχύουν οἱ ὡς ἄνω κωδικοὶ ἀριθμοὶ τῶν καθ' ἑαστον Ὑπουργείων (βλ. Γενικὸν Λογιστήριον τοῦ Κράτους, Κώδιξ Κατατάξεως Ἐσόδων καὶ Ἐξόδων τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ, Ἑγκ. 1 τῆς 23-1-67).

Κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον διαρροῦνται ἐν τῷ γενικῷ προϋπολογισμῷ τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ Κράτους, ἅτινα διακρίνονται εἰς τακτικὰ καὶ ἔκτακτα ἀναλόγως τοῦ διηγεκοῦς ἢ μὴ τῆς αἰτίας ἐξ ἧς ταῦτα προέρχονται.

12. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ἄρθρῳ (κωδικῷ ἀριθμῷ) δὲν ἐπιτρέπεται κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ λογιστικοῦ Νόμου 1555/1918 νὰ ἀναγράφονται ἔξοδα ὕλικου καὶ ἀμοιβαὶ προσωπικοῦ. Ἐξ ἄλλου, εἰς εἰδικούς πίνακας προσαρτωμένους εἰς τὸν νόμον περὶ κυρώσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀναγράφονται τὰ κεφάλαια καὶ ἄρθρα (κωδικοὶ ἀριθμοὶ) εἰς βάρος τῶν πιστώσεων τῶν ὑποίων ἐπιτρέπεται ἢ ἐκδοεῖς ἐπιτροπικῶν ἐνταλμάτων ὡς καὶ ἐνταλμάτων προπληρωμῆς (Ν. 6251/1934 ἄρθρα 5 καὶ 6).

Κεντρικὸν ὄργανον καταρτίσεως, ἐκτελέσεως καὶ (δικαιητικοῦ) ἐλέγχου τοῦ γενικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους εἶναι, ὡς εἴρηται, τὸ Γενικὸν Λογιστήριον τοῦ Κράτους καὶ, εἰδικώτερον, ἡ Διευθύνσις Προϋπολογισμοῦ αὐτοῦ (Ν. 1555/18 ἄρθρον 2).

Ἡ εἰς τὰ διάφορα Ὑπουργεῖα πραγματοποιήσις τοῦ ὡς ἄνω ἔργου τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς παρ' ἑκάστῳ Ὑπουργείῳ τελούσης Ὑπηρεσίας Ἐντελλομένων Ἐξόδων (Εἰδικοῦ Λογιστηρίου προκειμένου περὶ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν καὶ τῶν τριῶν Γενικῶν Ἐπιτελείων Στρατοῦ, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας βλ. ἄρθρον 1 Ν. 4796/30).

Οὕτω ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, βασικὸς συμπαραστάτης τοῦ ὑποίου εἶναι τὸ Γενικὸν Λογιστήριον τοῦ Κράτους, ἔχει τὴν ἐπιβλέψιν τῆς γενικῆς διαχειρίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ φροντίζει ὅπως οὗτος ἐκτελεῖται ἐντὸς τῶν ὑπὸ τῆς Βουλῆς διαγεγραμμένων ὁρίων καὶ τρόπων, ἄνευ μειώσεως τοῦ εἰς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον ὑπὸ τῶν καταστατικῶν αὐτοῦ νόμων ἀνατιθεμένου ἐλέγχου. Ὁ αὐτὸς Ὑπουργὸς ἐπιβλέπει πάσας τὰς πράξεις, αἵτινες περιλαμβάνουσι τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων χρημάτων καὶ τὴν διοίκησιν καὶ συναφῇ διαχείρισιν τῆς περιουσίας ἐν γένει τοῦ Κράτους (Ν. 1555/1918 ἄρθρον 1).

13. Ὅσακις, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς χρήσεως, δὲν ἔχει ἐκδοθῇ ὁ ἐπικυρῶν τὸν προϋπολογισμόν νόμος, ἐπιτρέπεται δι' εἰδικοῦ νόμου ἢ προσωρινῇ διατάξει τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐντὸς περιόδου καὶ ὁρίων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νόμου ὁριστέων (Ν. 1555/18 ἄρθρον 20).

Ἐὰν ἔνεκεν ἀπουσίας τῆς Βουλῆς ἢ οἰασδήποτε τυχαίας ἀναστολῆς τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐργασιῶν, δὲν ἐξεδόθῃ ὁ νόμος διὰ τὴν προσωρινὴν ἐκτέ-

λεσιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἐπιτρέπεται τῇ Κυβερνήσει διὰ Β. Διατάγματος, νὰ εἰσπράττῃ τὰ ἔσοδα συμφώνως πρὸς τὰς ὑπὸ τῶν σχετικῶν νόμων τεθειμένους διατάξεις καὶ νὰ πληρῶνῃ τὰ ἔξοδα ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς προσωρινῆς διαχειρίσεως ληξιπροθέσμων ὑποχρεώσεων καὶ ἀναλόγως τῶν διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐγκεκριμένων διὰ τὴν προηγουμένην χρῆσιν πιστώσεων λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν εἰς αὐτὸν ἐπελθουσῶν μεταβολῶν διαρκούσης τῆς χρήσεως ταύτης, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπεται αἱ κατὰ μὴνα καὶ ἐν συνόλῳ καθ' Ἵπουργοῦ δαπαναὶ νὰ ὑπερβῶσι τὸ δωδεκατημόριον τῶν πιστώσεων διὰ τὴν προηγουμένην χρῆσιν.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ κατὰ τὰς διατάξεις τῆς προηγουμένης παραγράφου προσωρινὴ ἐκτέλεσις τοῦ Προϋπολογισμοῦ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραταθῇ πέραν τῶν τριῶν μηνῶν (ἄρθρον 20 Ν. 1555/18).

Βάσει τοῦ ὡς ἄνω ἁρθρου 20 τοῦ Ν. 1555/18, ἐξεδόθη ὁ Νόμος 4336 τῆς 30 Δεκεμβρίου 1963. Οὕτω, δυνάμει τοῦ ὡς εἴρηται Ν. 4336/63, ἡ προσωρινὴ διοικήσις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους καὶ τῶν Εἰδικῶν Ὑπηρεσιῶν μέχρι τῆς καταθέσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1964, ἐνεργεῖται κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1963, ὡς αὔται θέλουσι διαμορφωθῇ μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1963.

Ἐξ ἄλλου, πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν ἐξόδων τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1964 δύνανται νὰ ἐγκρίνωνται πιστώσεις μέχρι ποσοῦ ἴσου πρὸς τὰ τρία (3) δωδεκατημόρια τῶν ἀντιστοίχων πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1963 ἢ πρὸς τὸ σύνολον τῶν πιστώσεων τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1964, ἀπὸ τῆς καταθέσεως αὐτοῦ εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν.

Διὰ τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Ν. 4336/63 (ἄρθρον 2 παρ. 2) ἐπιτρέπεται ὑπερβάσις τῶν κατὰ τὴν προηγουμένην παράγραφον δωδεκατημορίων χρονικῶς κατόπιν εἰδικῶν καθ' ἑκάστην περίπτωσιν ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, δι' ὧν ὀρίζονται συγχρόνως καὶ τὰ ὅρια τῶν ὑπὸ πραγματοποίησην δαπανῶν.

Δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπιτρέπεται ἡ αὐξομειώσεις τῶν ὁρίων τῶν πιστώσεων, ὡς καὶ ἡ κατάργησις ἢ τροποποιήσις τῆς κατονομασίας τῶν κωδικῶν ἀριθμῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἢ συγχώνευσις αὐτῶν, ἢ ἀνάπτυξις εἰς πλείονας ὡς καὶ ἡ ἀλλαγὴ τῆς σειρᾶς των (Ν. 4336/63 ἄρθρον 3 παρ. 3).

Ὅμοίως δι' ἀποφάσεων τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐπιτρέπεται ὁ χαρακτηρισμὸς πιστώσεων ὡς δεκτικῶν ἐκδόσεως ἐπιτροπικῶν ἐνταλμάτων καὶ ἐνταλμάτων ἐπὶ ἀποδόσει λογαριασμοῦ (Ν. 4336/63, ἄρθρον 4).

14. Ἡ περίπτωση ἀνεπάρκειας τῆς πιστώσεως ὡς καὶ ἡ ἐτέρα περίπτωση ἐκτάκτου καὶ ἀπροόπτου ἀνάγκης, συνεπῶς μὴ δυναμένης νὰ προβλεφθῇ, ἀντιμετωπίζεται διὰ τῆς ἐγγραφῆς ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν πιστώσεων δύο ἀποθεματικῶν (τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων) ἧτοι : α) ποσοῦ διαθεσίμου πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν πιστώσεων ἐκείνων τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν διαφόρων φορέων (Ὑπουργείων) αἵτινες ἤθελον εὐρεθῇ ἐν ἀνεπάρκειᾳ καὶ β) ποσοῦ διαθεσίμου δι' ἐκτάκτους καὶ ἐπείγουσας ἀνάγκας μὴ προβλεπομένης ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον προϋπολογισμοῖς τῶν Ὑπουργείων (Ν. 1555/1918 ἄρθρον 21).

Μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῶν πιστώσεων τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω δύο ἀποθεματικῶν οὐδεμία ἐπὶ πλέον τούτων δαπάνη ἐπιτρέπεται νὰ διαταχθῇ ἢ καὶ νὰ ἀναληφθῇ ὑποχρέωσις εἰμὴ δι' εἰδικῶν νόμων, διὰ δὲ τὰς εἰς τὴν Βουλὴν ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν ὑποβαλλομένας προτάσεις περὶ νέων δαπανῶν, πρέπει νὰ ὑποδεικνύωνται συγχρόνως καὶ καθορίζωνται ρητῶς οἱ χρηματικοὶ πόροι, δι' ὧν θέλουσι καλυφθῇ αἱ δαπάναι αὗται (ἄρθρον 25 Ν. 1555/18).

15. Ἐξ ἄλλου, ὅσονδὴποτε ἐπιμελῶς καὶ ἐὰν ἐγένετο ἡ πρόβλεψις τῶν σχετικῶν πιστώσεων διὰ τὰς δαπάνας ἐνὸς Ὑπουργείου, ἐνδέχεται, διαρκούσης τῆς ἐκτελέσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων ἐκάστου οἰκονομικοῦ ἔτους, νὰ ἀνακύψῃ ἀνεπάρκεια διὰ μίαν πίστωσιν (καδικῶν ἀριθμῶν) καὶ πλεονάσῃ διὰ μίαν ἄλλην πίστωσιν τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου.

Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτάς, αἱ σχετικαὶ μεταβολαὶ (ἀνζομειώσεις) τῶν πιστώσεων τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου ἐνεργοῦνται βάσει εἰδικῆς δι' ἐκάστην περίπτωσιν ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐκδιδομένης διὰ τῆς Διευθύνσεως Προϋπολογισμοῦ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους καὶ κατόπιν εἰδικῆς ἐγγράφου αἰτήσεως τοῦ αἰτουμένου τῇ μεταβολῇ Ὑπουργοῦ (Ν.Δ. 73/46). Ἀπὸ τῶν μεταβολῶν (ἀνζομειώσεων) αὐτῶν ἐξαίρουνται αἱ πιστώσεις αἱ ἀφορῶσαι ἀποδοχὰς προσωπικοῦ ἢ συντάξεις (Ν.Δ. 73/1946 ἄρθρον 2).

16. Δαπάναι γινόμεναι εἰς βάρος τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους, διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὑποίων δὲν προεβλέφθη ἀντίστοιχος πίστωσις ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ἐξόδων τοῦ Ὑπουργείου ἢ δι' ἧς προεβλέφθη μὲν τοιαύτη πίστωσις, δὲν παρεσχέθη ὅμως ἡ προηγουμένη κατὰ νόμον ἐγκρίσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν πρὸς πραγματοποίησιν τῆς δαπάνης, ἀναιρῶνται ὡς δημόσια ἐξόδα μόνον δι' εἰδικῶν νόμων, τῇ εἰσηγγήσει τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν (καταλείμεναι καὶ χρεώσεις).

Αἱ οὕτω ἀναιρῶνται δαπάναι βαρύνουν τὸν προϋπολογισμόν τῶν ἐξόδων τοῦ οἰκείου Ὑπουργείου τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους καθ' ὃ ἐνεκρίθη ἢ ὡς ἂν ἀναιρῶνται αὐτῶν (Ν.Δ. 73/1946 ἄρθρον 5).

17. Τέλος, δαπάναι παρελθόντων οικονομικῶν ἐτῶν, ὧν δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ πληρωμὴ ἐντὸς τοῦ οικονομικοῦ ἔτους, καθ' ὃ ἐγένετο ἡ ἀνάληψις τῆς σχετικῆς υποχρέωσης, δύνανται νὰ ἀναγνωρίζωνται ὡς δημόσια ἐξόδα διὰ κρινῆς ἀποφάσεως τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, δημοσιευομένης διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἐφ' ὅσον τὰ οἰκεῖα κεφάλαια καὶ ἄρθρα τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν οικονομικῶν ἐτῶν εἰς ἃ αὐταὶ ἀναφέρονται, κατέλειπον ἀδιάθετα ὑπόλοιπα (π λ η ρ ω τ έ α ὑ π ό λ ο ι π α) (Ν.Δ. 73/46 ἄρθρον 5).

18. Σημειωτέον ὅτι ἡ τελευταία αὕτη προϋπόθεσις (ἀδιάθετον ὑπόλοιπον) δὲν ἀπαιτεῖται προκειμένου περὶ ὠρισμένης φύσεως ἀπαιτήσεων κατὰ τοῦ Δημοσίου, ὡς εἶναι αἱ ἀποδοχαὶ καὶ ἀποζημιώσεις προσωπικοῦ, ἐνοίκια, ἀσφάλιστρα, ὁδοιπορικὰ καὶ ἡμερήσια ἀποζημιώσεις ἐσωτερικοῦ, ἐξόδα κινήσεως, ἐπιδόματα καὶ ἡμερομίσθια ὡς καὶ αἱ ἐν γένει δαπάναι συντηρήσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν (Ν.Δ. 73/46 ἄρθρον 5).

Ἐξ ἄλλου αἱ δεδουλευμέναι συντάξεις, περιθάλψεις καὶ βοηθήματα, αἱ ἐκ δικαστικῶν ἀποφάσεων ἢ συμβιβαστικῶν πράξεων ἀπαιτήσεις, αἱ ἐπιστροφαὶ ἀχρεωστήτως εἰσπραχθέντων ὡς καὶ αἱ δαπάναι καταβολῆς νοσηλείων, κηδείας καὶ προσκυζήσεων μισθοῦ λόγῳ πολυετοῦς ὑπηρεσίας εἰς οἰκονομικὰ καὶ ἄν ἀνάγονται χρονικὴν περίοδον, ἀποτελοῦν ἐξόδα τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ οικονομικοῦ ἔτους κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποῦ ἐκδίδονται τὰ οἰκεῖα χρηματικὰ ἐντάλματα πληρωμῆς (Ν. 1555 ἄρθρον 10).

19. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ συνίσταται, ὡς γνωστόν, εἰς δύο χωριστὰς ἐνεργείας, ἥτοι τὴν εἰσπραξίν τῶν ἐσόδων καὶ τὴν πρᾶγματoποιήσιν τῶν ἐξόδων.

Ἡ εἰσπραξὶς τῶν ἐσόδων (ἥτινα βεβαιοῦνται ὑπὸ τῶν Οἰκονομικῶν Ἐφοριῶν προκειμένου περὶ φορολογικῶν ἐσόδων, τῶν Τελωνείων προκειμένου περὶ δασμῶν καὶ παρεμφερῶν ἐσόδων κλπ.) πρᾶγματoποιεῖται διὰ τῶν Δημοσίων Ταμείων μέσῳ τῶν ὁποίων ἄλλως τε πρᾶγματoποιεῖται ἡ ἐξόφλησις τῶν υποχρεώσεων τοῦ Δημοσίου, δηλαδή, πρᾶγματoποιοῦνται αἱ δημόσιαι δαπάναι.

Αἱ ὑπὸ τῶν Δημοσίων Ταμείων πρᾶγματoποιούμεναι δημόσιαι δαπάναι ἐντέλλονται εἴτε διὰ κατoστάσεων (προκειμένου λ.χ. περὶ ἀποδοχῶν) εἴτε διὰ τῆς ἐκδόσεως χρηματικῶν ἐνταλμάτων πληρωμῆς ἢ προπληρωμῆς.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐν τ ἄ λ μ α τ ο ς π λ η ρ ω μ ῆ ς καὶ ἐ ν τ ἄ λ μ α τ ο ς π ρ ο π λ η ρ ω μ ῆ ς συνίσταται εἰς τὸ ὅτι τὸ μὲν ἐντάλμα πληρωμῆς προϋποθέτει γεγενημένην καὶ βεβαίαν τὴν ἀπαίτησιν τοῦ δικαιούχου εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου καὶ συνεπῶς ἡ ἐν λόγῳ ἀπαίτησις συνοδεύεται μὲ τὰ κατὰ νόμον ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ αἰτούντος,

ἐνῶ τὸ χρηματικὸν ἐντάλμα προπληρωμῆς ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν προκαταβολὴν τοῦ Δημοσίου πρὸς τὸν (μέλλοντα) δικαιοῦχον, τοῦ ὑποίου ἢ αἵτησις, διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος προπληρωμῆς δὲν συνοδεύεται, ὡς εἰκός, μὲ τὰ προσήκοντα δικαιολογητικά.

Ἐνεκα τούτου, ἡ ἐκδοσις χρηματικῶν ἐντάλμάτων προπληρωμῆς ἐπιτρέπεται, ὡς εἴρηται, μόνον εἰς ὠρισμένας εἰδικὰς περιπτώσεις (κωδικούς ἀριθμούς) ρητῶς κατονομαζόμενας ἐν τῇ καταστάσει, ἣτις συνοδεύει τὸν προϋπολογισμὸν ἐξόδων ἐκάστου φορέως (Ἵπουργείου).

Τέλος διὰ τῶν ἐπιτροπικῶν ἐντάλμάτων ἀπλῶς μεταβιβάζονται αἱ οἰκτεῖαι πιστώσεις ὑπὸ τοῦ κυρίου διατάκτου (Ἵπουργοῦ) εἰς τὸν δευτερεύοντα διατάκτην (παλαιότερον τὸν γενικὸν διοικητὴν, σήμερον τὸν νομάρχην). Οὕτω αἱ παρὰ ταῖς Νομαρχίας τοῦ Κράτους συσταθεῖσαι διὰ τοῦ Ν. 3200/1955 «περὶ διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως» Ὑπηρεσίαι Δημοσίου Λογιστικοῦ (τὸ ἀντίστοιχον δηλαδὴ τῆς παρ' ἐκάστῳ Ἵπουργεῖῳ Ὑπηρεσίας Ἐντελλομένων Ἐξόδων) ἐντέλλονται τὰς δαπάνας τοῦ Δημοσίου καὶ συνεπῶς προβαίνουν εἰς τὴν ἐκδοσιν χρηματικῶν ἐντάλμάτων (πληρωμῆς ἢ προπληρωμῆς) εἰς βάρος τῶν ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις Ὑπηρεσιῶν Ἐντελλομένων Ἐξόδων μεταβιβαζόμενων αὐταῖς δι' ἐπιτροπικῶν ἐντάλμάτων πιστώσεων.

20. Εἶναι εὐλόγον, προκειμένου περὶ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ (τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ κρατικοῦ βιβλίου, κατὰ Heinig) νὰ συναντῶμεν ἀποχρώσεις τόσον εἰς τὴν θεωρίαν (ἐπιστήμην) ὅσον καὶ εἰς τὴν (κατὰ Χώρας) ἐφαρμοζομένην πρακτικὴν.

Μία λ.χ. διάκρισις τῶν πιστώσεων, ἣτις συχνὰ ἀναφέρεται ἐν τῇ ξένη βιβλιογραφίᾳ, εἶναι εἰς περιοριστικὰς (limitatifs) καὶ ἐκτιμητικὰς (évaluatifs).

Περιοριστικαὶ πιστώσεις εἶναι λ.χ. αἱ ἀφορῶσαι μισθοὺς, συντάξεις κλπ. Ἐκτιμητικαὶ πιστώσεις εἶναι ἐκεῖναι, δι' ἃς οἱ Ὑπουργοὶ ἔχουν ἐξουσιοδότησιν περαιτέρω συμπληρώσεώς των, τοῦθ' ὅπερ δὲν συγχωρεῖται διὰ τὰς περιοριστικὰς πιστώσεις, ὡς εἶναι λ.χ. αἱ δαπάναι κεφαλαίου (ἐπενδύσεων).

Ἄλλη διάκρισις τῶν πιστώσεων εἶναι εἰς πιστώσεις πληρωμῆς (crédits de paiement) καὶ εἰς ἀναλαμβανόμενας πιστώσεις (crédits d'engagement). Πιστώσεις πληρωμῆς εἶναι ἐκεῖναι δι' ἃς ὁ προϋπολογισμὸς ἐπιτρέπει εἰς τὴν διοίκησιν νὰ διέλθουν δι' ὀγκλήρου τοῦ κυκλώματος τῆς δαπάνης ἀπὸ τῆς γενέσεώς των μέχρι τοῦ ὀριστικοῦ διακανονισμοῦ τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ (ἐξόφλησις τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος παρὰ τοῦ δικαιοῦχου).

Τὸ ἱστορικὸν τῶν «ἀναλαμβανομένων πιστώσεων» (crédits d'engagement) ἔχει ἐν συντομίᾳ ὡς ἑξῆς :

Ἐν Γαλλίᾳ πρὸ τοῦ Νόμου τῆς 27-3-1956 (δι' οὗ ἐνεκρίθη τὸ δεύτερον οἰκονομικὸν πρόγραμμα τῆς Γαλλίας) ὑφίστατο ὁ κίνδυνος ἐν οἰκονομικὸν πρόγραμμα (ἔργον) διαρκεῖς μακροτέρας τοῦ ἔτους (π.χ. τετραετίας) νὰ μὴ ἐγκριθῇ ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Κοινοβουλίου λόγῳ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ τῆς, βάσει τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἀπαιτουμένης καθ' ἕκαστον ἔτος ἐγκρίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου.

Συνεπῶς, ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ προϋπολογισμοῦ (δηλαδή τῆς καθ' ἕκαστον ἔτος ἐγκρίσεως ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου τῶν ἐτησίων ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους) προσέκυπτε σοβαρὸς κίνδυνος ματαιώσεως ἐνὸς ἔργου ἤδη ἀρξάμενου καθόσον ἡ ἐκτέλεσις ἐνὸς ἔργου ἀπαιτεῖ συνήθως χρονικὴν περιόδον μακροτέραν τοῦ ἔτους καὶ συνεπῶς ὑπερβαίνει τὰ χρονικὰ ὅρια τῆς ἐτησίας ἐγκρίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες ἀνακρίπτουν ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυσίου τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον συνέχισιν τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος τῆς Χώρας, προσβλέφθη, ἐν Γαλλίᾳ διὰ τοῦ Νόμου τῆς 17 Μαρτίου 1956, ὁ θεσμὸς τῶν νόμων ἀφορῶντων οἰκονομικὰ προγράμματα ἀναπτύξεως (Lois - Programmes).

Οἱ νόμοι οὗτοι καταρτίζονται ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Ὑπηρεσίαν Προγραμματισμοῦ (Commissariat Général au Plan) καὶ δὲν ἐλέγχονται ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου κατὰ τὴν ἐτησίαν συζήτησιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ δεδομένου ὅτι αἱ σχετικαὶ πιστώσεις καὶ τὸ ἔργον (ἐπενδύσεις) ἐνεκρίθησαν ἐφ' ἅπαξ κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νόμου τοῦ ἀφορῶντος τὸ οἰκονομικὸν πρόγραμμα (Loi - Programme).

Ἡ διαδικασία αὕτη τηρεῖται κυρίως προκειμένου περὶ ἔργων οἰκισμοῦ, ἡλεκτρικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἐξηλεκτρισμοῦ τῶν γαλλικῶν κρατικῶν σιδηροδρόμων, ἔργων ἀεροναυπηγικῆς, ἐπενδύσεων εἰς ἔργα T.T.T. ὡς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης ὑπεδάφους καὶ εἰς τὴν γεωργίαν.

Οὕτω διὰ τῆς τεχνικῆς αὐτῆς τῶν Lois - Programmes ἐξασφαλίζεται ἡ ἀπρόσκοπτος συνέχισις τοῦ προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως διὰ τῆς ἐφ' ἅπαξ ἐγκρίσεως ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου τῆς σχετικῆς δαπάνης (κατὰ τὴν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ συζήτησιν τοῦ Loi - Programme) καὶ συνεπῶς τῆς ἀποφυγῆς τοῦ κινδύνου ματαιώσεως τοῦ ἔργου συνεπεῖα κυβερνητικῆς μεταβολῆς (ἐκ πολιτικῆς κλπ. αἰτίας).

Αἱ πιστώσεις αἱ ἀφορῶσαι τὰ ἔργα (ἐπενδύσεις) ταῦτα καλοῦνται ἐν Γαλλίᾳ crédits d'engagement καθόσον τὸσον ἡ Κυβέρνησις ὅσον καὶ τὸ Κοινοβούλιον ἀνέλαβον τὴν ὑποχρέωσιν ἡ τὴν δέσμευσιν (engagement) διὰ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἔργου (ἐπενδύσεως) καὶ συνεπῶς καὶ τῆς σχετικῆς δαπάνης τούτου.

Καθ' ἕκαστον ἔτος, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐγγράφει

εἰς τὸν Γαλλικὸν Προϋπολογισμὸν πίστωσιν ἀντιστοιχοῦσαν εἰς τὰς πληρωμὰς διὰ τὴν δαπάνην τοῦ ἐντὸς τοῦ ἔτους τοῦ προϋπολογισμοῦ προγραμματισθέντος τμήματος τοῦ ἔργου.

Βεβαίως, διὰ τὴν δαπάνην ἀναλήψεως τοῦ ἔργου καὶ συνεπῶς διὰ τὰς ὑποχρεώσεις τῶν ἐπομένων (προσεχῶν) ἐτῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, ἐκ τῶν προτέρων ἀνάληψις (engagement) ὑπὸ τὴν στενὴν λογιστικὴν ἐννοίαν τῆς Ὑπερσείας Ἐντελλομένων Ἐξόδων, καθόσον οὕτε σχετικὴ πίστωσης ἐγγεγραμμένη εἰς τὸν προϋπολογισμὸν ὑπάρχει οὕτε ἡ ἀπαίτησις τοῦ ἀναδόχου τοῦ ἔργου (ἐταιρείας ἢ ἰδιώτου) εἶναι ἀκριβῶς προσδιορισμένη, ὥς μὴ ἀποπερατωθέντος εἰσέτι τοῦ ἔργου.

Ἐπομένως ὁ ὑπὸ τοῦ Γαλλικοῦ Νόμου τῆς 27-3-1956 εἰσυχθεὶς τεχνικὸς ὅρος τῶν crédits d'engagement, σχέσιν ἔχων μὲ πιστώσεις τῶν μελλόντων (προσεχῶν) προϋπολογισμῶν, δὲν θὰ πρέπει νὰ συγγέται μὲ τὰς ἀναχαιβανομένας ὑποχρεώσεις ἢ δαπάνας (dépenses engagées) τῆς στενῆς λογιστικῆς ἐννοίας (καταχώρησις εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἀναχαιβανομένων ὑποχρεώσεων) τῆς Ὑπερσείας Ἐντελλομένων Ἐξόδων, μολοντί καὶ ἡ τελευταία αὕτη ἐννοία (καταχώρησις εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἀναχαιβανομένων ὑποχρεώσεων) ἀποδίδεται εἰς τὴν γαλλικὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ τεχνικοῦ ὅρου (engagement).

Ἀνάλογος περίπτωσις πρὸς τὴν ἐν Γαλλίᾳ περίπτωσιν τῶν crédits d'engagement εἶναι παρ' ἡμῶν ἡ προβλεπόμενη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 7 παρ. 2 τοῦ Ν.Δ. 2957/54 «περὶ δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ συμπληρώσεως τῶν σχετικῶν πρὸς αὐτάς διατάξεων τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ».

Κατὰ τὸ ἄρθρον 7 παρ. 2 τοῦ ὡς ἔνω Ν.Δ. αἱ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ περὶ οὗ πρόκειται Ν.Δ. ἐκδιδόμεναι κοινὰ Ὑπουργικαὶ ἀποφάσεις ἀποτελοῦσι τίτλον διὰ τὴν ἀνάληψιν ὑποχρεώσεων διὰ τὰ ἐν αὐταῖς ἀναγραφόμενα νὰ διατεθῶσιν ἐν τῇ ἐκάστοι οἰκονομικῇ ἔτους χρηματικὰ ποσὰ εἰς βάρος τῶν κατ' ἀπόλυτον προτίμησιν ἀναγραφομένων πιστώσεων εἰς τοὺς προϋπολογισμοὺς δημοσίων ἐπενδύσεων τῶν ἀντιστοίχων οἰκονομικῶν ἐτῶν ἐντὸς τῶν ὑποίων προβλέπεται ἡ ἐκτέλεσις τῶν διὰ τῶν ἐν λόγῳ Ὑπουργικῶν ἀποφάσεων ἐγκαινομένων ἔργων.

Υ. Διαδικαστικοὶ κανόνες δημοσίου λογιστικοῦ.

21. Τὰ ἐν τῇ Ὑπηρεσίᾳ Ἐντελλομένων Ἐξόδων στάδια πραγματοποιήσεως τῆς δημοσίας δαπάνης εἶναι τὰ ἑξῆς :

α) Ἐκκαθάριστις τῆς δαπάνης, ἥτοι ὁ ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας ἑλεγχος κατὰ πόσον ἡ ἀπαιτήσις τοῦ δικαιούχου εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰς καιμένους διατάξεις, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἡ βεβαίωσις καὶ ὁ προσδιορισμὸς τῶν δικαιωμάτων τῶν πιστωτῶν τοῦ Δημοσίου.

β) Ἀνάληψις (δηλαδή, ἐγγραφὴ εἰς τὸ βιβλίον τῶν ἀναλαμβανομένων ὑποχρεώσεων) τοῦ τελικῶς ἐκκαθαρισθέντος ποσοῦ, εἰς ὃ ἀνέργεται πρᾶγματι ἡ ἀπαιτήσις τοῦ δικαιούχου.

γ) Ἐκδόσεις τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος καὶ ἀποστολὴ τούτου εἰς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου.

δ) Ἀποστολὴ τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν του ἐκ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον πρὸς πληρωμὴν.

Προκειμένου περὶ χρηματικῶν ἐντάλματων προπληρωμῆς ἀκολουθεῖται ἡ ἰδίᾳ ὡς ἄνω διαδικασίᾳ πλὴν τῆς ἐκκαθαρίσεως δεδομένου, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸς ὁ ἑλεγχος, μὴ ὑποβληθέντων εἰσέτι τῶν δικαιολογητικῶν τῆς εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου ἀπαιτήσεως τοῦ δικαιούχου. Βεβαίως καὶ διὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος προπληρωμῆς ἀπαιτεῖται ἡ ὑποβολὴ στοιχείων, ἐξ ὧν νὰ προκύπτῃ κατὰ προσέγγισιν τὸ χρηματικὸν ποσόν, εἰς ὃ θὰ ἀνέλθῃ ἡ πραγματοποιηθησομένη δαπάνη. Ἐὰν ἀκολούθως ἡ πραγματοποιηθεῖσα δαπάνη, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ὑποβληθέντων δικαιολογητικῶν, εἶναι μικρότερα τοῦ ποσοῦ δι' ὃ ἐξεδόθη τὸ χρηματικὸν ἐντάλμα προπληρωμῆς, ὁ ὑπόλογος τοῦ ἐντάλματος ὀφείλει νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ Δημόσιον τὸ ἐπὶ πλεόν χρηματικὸν ποσόν. Ἐάν, ἀντιστρόφως, ἡ πραγματοποιηθεῖσα δαπάνη ὑπερβαίνει τὸ ποσόν τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος προπληρωμῆς, τότε ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ ὑποβληθέντα δικαιολογητικὰ ἐπισυνάπτονται εἰς τὸ ἐκδοθὲν χρηματικὸν ἐντάλμα προπληρωμῆς πρὸς τακτοποίησιν τοῦ ὑπολόγου τούτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκδίδεται συμπληρωματικὸν ἐντάλμα (πληρωμῆς) διὰ τὸ ὡς ἄνω ἐπὶ πλεόν ποσόν, εἰς ὃ τακτικὸν ἐντάλμα γίνεται μνεία τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος προπληρωμῆς ἐν ᾧ εἶναι συνημμένα τὰ δικαιολογητικὰ τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῆς δαπάνης.

22. Ὁ προσδιορισμὸς τῶν δικαιωμάτων τοῦ πιστωτοῦ ἐνεργεῖται διὰ πράξεως συντασσομένης ἐπὶ τῆς σχετικῆς κατστάσεως ἢ λογαριασμοῦ καὶ

ἐμφαινούσης, ὀλογράφως καὶ ἀριθμητικῶς, τὸ ἐκκαθαριζόμενον χρηματικὸν ποσὸν (Προεδρ. Διάτ. τῆς 8/20-3-1931 ἄρθρ. 5). Μετὰ ταῦτα ἡ Ὑπηρεσία Ἐντελλομένων Ἐξόδων (ἡ Εἰδικὸν Λογιστήριον ἢ Ὑπηρεσία Δημοσίου Λογιστικοῦ, κατὰ περίπτωσιν) προκαλεῖ τὴν πληρωμὴν τῆς ἐκκαθαρισθείσης δαπάνης ἐκδίδουσα τὸ οἰκεῖον χρηματικὸν ἐντάλμα, ὅπερ καταχωρεῖται εἰς τὰ λογιστικὰ βιβλία τῆς ἐν λόγῳ Ὑπηρεσίας καὶ ἀκολουθῶς διαβιβάζεται. ὁμοῦ μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων τῶν θεμελιούντων τὸ δικαίωμα τοῦ πιστωτοῦ τοῦ Δημοσίου, εἰς τὸ Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον ἵνα ὑποβληθῇ εἰς τὸν σχετικὸν προληπτικὸν ἐλεγχόν.

Ὁ πᾶρεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐάν, ἐκ τοῦ ἐλέγχου τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος, διαπιστώσῃ ὅτι ὑπάρχει πίστωση ἐν τῷ κεφαλαίῳ καὶ ἄρθρῳ (κωδικῷ ἀριθμῷ) τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐξόδων τοῦ οἰκεῖου Ὑπουργείου, τὸ ὅποιον ἄρθρῳ ἢ δαπάνῃ καὶ ὅτι θεμελιούται ἐκ τοῦ ἐλέγχου τῶν συνημμένων τῷ ἐντάλματι δικαιολογητικῶν ἢ εἰς βάρος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ δαπάνη, ἐπιστρέφει θεωρημένον τὸ πρωτότυπον τοῦ ἐντάλματος εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν Ἐντελλομένων Ἐξόδων (ἢ, κατὰ περίπτωσιν, τὸ Εἰδικὸν Λογιστήριον ἢ Ὑπηρεσίαν Δημοσίου Λογιστικοῦ προκειμένου περὶ τῶν Νομarchiῶν) κρατεῖ δὲ τὸ δεύτερον ἀντίγραφον τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος μετὰ τῶν συνημμένων αὐτῷ δικαιολογητικῶν τῆς δαπάνης. Τὸ πρωτότυπον τοῦ ἐντάλματος ἢ ὡς ἄνω Ὑπηρεσία διαβιβάζει ἀκολουθῶς μετὰ συνοδευτικοῦ ἀποκόμματος εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον πρὸς ἐξόφλησίν του.

Πᾶν χρηματικὸν ἐντάλμα σφριζέται εἰς νόμον καὶ διάταγμα, εἰς ἐκτέλεσιν νόμου ἐκδιδόμενον (ἄρθρον 38 Νόμου ΣΙΒ'/1852) πρέπει δὲ νὰ καλύπτεται ἀπὸ πίστωσιν κατὰ τὰς νομίμους διατυπώσεις χορηγηθεῖσαν (ἄρθρον 37 Νόμου ΣΙΒ'/1852). Εἰς, πᾶν χρηματικὸν ἐντάλμα πληρωμῆς δέον νὰ ἐπισυναπταῖνται, ὑπὸ εὐθύνην τοῦ ἐκδίδοντος αὐτοῦ, ἔγγραφα βεβαιούντα ὅτι δι' αὐτοῦ ἀποδίδεται ὀλικῶς ἢ ἐν μέρει κατὰ τὰς νομίμους διατυπώσεις ἀναδεδεγμένον χρέος τοῦ Κράτους (ἄρθρον 39 Ν. ΣΙΒ'/1852).

Ὡς εἴρηται ἄνωτέρω, τὰ χρηματικὰ ἐντάλματα διακρίνονται εἰς χρηματικὰ ἐντάλματα πληρωμῆς (τακτικὰ) καὶ εἰς χρηματικὰ ἐντάλματα προπληρωμῆς.

Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο τούτων εἶναι ὅτι τὸ χρηματικὸν ἐντάλμα πληρωμῆς (τακτικὸν) ἐκδίδεται πρὸς ἐξόφλησιν γεγεννημένης ὑφαιλῆς τοῦ Δημοσίου ἐναντι τρίτου διὰ παρασχεθεῖσαν ὑπὸ τούτου πρὸς τὸ Δημόσιον ὑπηρεσίαν ἢ προμήθειαν καὶ ὡς ἐκ τούτου φέρει συνημμένα τὰ δικαιολογητικὰ τὰ παραστατικὰ τοῦ δικαίουματος τοῦ δικαιούχου καὶ θεμελιούντα τὴν νομιμοποίησιν τῆς εἰς βάρος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ δαπάνης.

Ἀντιθέτως, τὸ χρηματικὸν ἐντάλμα προπληρωμῆς ἀποτελεῖ οὕτως εἰπεῖν προκαταβολὴν τοῦ Δημοσίου πρὸς τρίτον διὰ παρασχεθησομένην ὑπηρεσίαν

ἢ προμήθειαν, ἀφήνεται δὲ οὕτως εἰπεῖν ἐκθεσιμὲνον τὸ Δημόσιον ἔναντι τοῦ κινδύνου ἀφερεγγυότητος τοῦ ὑπὲρ οὗ τὸ χρηματικὸν ἐντάλμα προσπληρωμῆς. Διὰ τοῦτο τὸ Δημόσιον διάκειται δυσμενῶς πρὸς τὰ χρηματικὰ ἐντάλματα προσπληρωμῆς ἀπαιτοῦν ἰδιαιτέρας πρὸς τοῦτο ἐγγυήσεις καὶ κάπως ὑὑξημένην σχέσιν ἐμπιστοσύνης μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ ὑπὲρ οὗ τὸ χρηματικὸν ἐντάλμα προσπληρωμῆς. Οὕτως ἡ ἐκδοσις χρηματικοῦ ἐντάλματος προσπληρωμῆς ἐπιτρέπεται, ὡς εἴρηται, μόνον εἰς βάρους τῶν πιστώσεων ὁρισμένων κεφαλαιῶν καὶ ἔθρων (κωδικῶν ἀριθμῶν) τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, τῶν ὁποίων πίναξ, καταρτιζόμενος ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους, προσαρτᾶται εἰς τὸν Νόμον περὶ κυρώσεως τῶν ἐξόδων τοῦ Κράτους. Μία ἄλλη προφύλαξις, ἣν λαμβάνει τὸ Δημόσιον εἶναι ὅτι ὁ δικαιούχος τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος προσπληρωμῆς δεόν νὰ εἶναι μόνιμος δημόσιος ὑπάλληλος (οὐχὶ ἐκτακτός ἢ ἡμερομίσθιος) οὐδέποτε δὲ ἐκδίδεται τοιοῦτον ἐντάλμα ἐπ' ὀνόματι ταμειακοῦ ὑπαλλήλου, ἀκόμη καὶ μόνιμου.

Μία ἄλλη ἐγγυήσις ὑπὲρ τοῦ Δημοσίου εἶναι ἡ βραχεὶα προθεσμίας, ἣν τάσσει τὸ Δημόσιον διὰ τὴν ὑποβολὴν τῶν δικαιολογητικῶν τῆς δαπάνης (μέχρι δύο μηνῶν) ὡς καὶ αἱ κυρώσεις, ἅς ἐπιβάλλει ἐπὶ τῶν καθυστερούντων τὴν πρὸς ἀπόδοσιν λογαριασμοῦ ὑποβολὴν τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν (τόκους ὑπερμερείας, ἐπίσχεσις ἀποδοχῶν, καταλογισμὸς κλπ.).

Οἱ ἐφ' ὧν ἐκδίδονται τὰ ἐν λόγῳ χρηματικὰ ἐντάλματα προσπληρωμῆς καθίστανται δημόσιοι ὑπόλογοι, ὁφείλουσι δὲ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν διάθεσιν τῶν ἀντιστοίχων χρηματικῶν ποσῶν ὑποβάλλοντες τὰ οἰκεία δικαιολογητικὰ εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν Ἐντεταλμένων Ἐξόδων τοῦ οἰκείου Ὑπουργείου (ἢ κατὰ περίπτωσιν, τῆς Νομαρχίας).

Εἰς ἣν περίπτωσιν δὲν παρίσταται ἀνάγκη ἀμέσῳ χρησιμοποιοῦσας ὅλοκληρον τοῦ ποσοῦ, περὶ οὗ τὸ χρηματικὸν ἐντάλμα προσπληρωμῆς, ὁ ὑπόλογος ὑποχρεοῦται τὸ μὴ ἀναρκασιῶν ἐκ τούτου μέρος νὰ καταθέσῃ προσωρινῶς εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον.

Ἐφ' ὅσον ἐντὸς διμήνου ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ταχθείσης προθεσμίας πρὸς ἀπόδοσιν λογαριασμοῦ δὲν προσπαχθῶσι τῷ Παρέδρῳ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐγκειμενὰ τὰ οἰκεία δικαιολογητικά, ὁ Πάρεδρος ὑποχρεοῦται, ὑπὸ ἰδίῳ αὐτοῦ εἰθύνῃ, νὰ καταλογίσῃ δι' ἀποφάσεώς του τὸ διὰ τοῦ οἰκείου χρηματικοῦ ἐντάλματος πληρωθὲν ποσὸν εἰς βάρους τοῦ λαβόντος τοῦτο ὑπόλογον.

Προκειμένου περὶ χρηματικοῦ ἐντάλματος προσπληρωμῆς, ἐν ᾧ ὁ ὑπόλογος τούτου δὲν ὑποβάλλῃ τὰ οἰκεία δικαιολογητικὰ εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν Ἐντεταλμένων Ἐξόδων (ἢ, κατὰ περίπτωσιν, τὸ Εἰδικὸν Λογιστήριον ἢ τὴν Ὑπηρεσίαν Δημοσίου Λογιστικοῦ προκειμένου περὶ τῶν Νομαρχιῶν) ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ταχθείσης αὐτῷ προθεσμίας, ὑπόκειται πλὴν τῆς πειθαρχικῆς ποινῆς τοῦ προστίμου (ἐν περιπτώσει ἀποδεδειγμένης ἀμελείας περὶ τὴν ὑπέρβασιν τῆς ταχθείσης προθεσμίας) εἰς ἐπίσχεσιν τῶν

ἀποδογῶν τοῦ μέχρι συμπληρώσεως τοῦ ποσοῦ, δι' ὃ καθυστερεῖται ἡ ἀπόδοσις λογαριασμοῦ. Αἱ κατὰ τὰ ἀνωτέρω παρακρατούμεναι ἀποδοχαὶ τοῦ ὑπολόγου ἀποδίδονται αὐτῷ ὅμα τῇ θεωρήσει τῶν οἰκείων δικαιολογητικῶν ὑπὸ τοῦ Παρέδρου τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

Σημειωτέον ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἐκδοθῇ χρηματικὸν ἐντάλμα προσπληρωμῆς ἐπ' ὀνόματι καθυστεροῦντος, μετὰ τὴν λήξιν τῆς ταχθείσης προθεσμίας, τὴν ἀπόδοσιν λογαριασμοῦ προηγούμενου χρηματικοῦ ἐντάλματος ἐκδοθέντος ἐπ' ὀνόματί του διὰ τὴν αὐτὴν ἢ ἄλλην αἰτίαν. Ἐπίσης ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπιτρέπεται ἡ ἐκδοσις χρηματικοῦ ἐντάλματος προσπληρωμῆς διὰ δαπάνην (αἰτίαν) δι' ἣν παρμένουν ἀτακτοποίητα μέχρι τριῶν ἐκ τῶν ἐκδοθέντων προηγούμενως διὰ τὴν ἐν λόγῳ αἰτίᾳ χρηματικῶν ἐνταλμάτων, ἀνεξαρτήτως ἐὰν ἐλήξεν ἢ μὴ ἡ πρὸς ἀπόδοσιν λογαριασμοῦ ταχθεῖσα διὰ ταῦτα προθεσμία καὶ ἀδικήτως ἐὰν ἐξεδήθησαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἰδίου ἢ ἄλλου προσώπου. Πάντες οἱ ὁπωσδήποτε λαμβάνοντες καὶ διαχειριζόμενοι δημόσιον χρῆμα θεθὲν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἐκ τοῦ Δημοσίου Ταμείου, συνεισῆχ διαταγῆς τῆς ἀρμοδίας πρὸς τοῦτο Ὑπηρεσίας, κατὰλογίζονται τῇ κινήσει τῆς Ὑπηρεσίας ταύτης ὑπὸ τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἐὰν δὲν ᾔθελον ἀποδόσει λογαριασμόν ἐντὸς τῆς ταχθείσης πρὸς τοῦτο προθεσμίας.

Ἡ ἐκκαθάρισις τῶν δαπανῶν τοῦ Δημοσίου, ἔτσι ἡ βεβαίωσις τῶν δικαιομάτων τῶν πιστωτῶν αὐτοῦ, σφαιρίζεται εἰς τοὺς τίτλους ἐκάστου πιστωτοῦ, δηλονότι εἰς τὰ ἐγγράφα τὰ παραστατικὰ τῆς ἀπαιτήσεώς του (ἄρθρον 6 Β. Δικττος τῆς 15-10-18-11-1852). Τὸ εἶδος καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν τίτλων ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ διατυπώσεις καθορίζονται ὑπὸ τῶν Νόμων καὶ τῶν εἰς ἐκτέλεσιν τούτων ἐκδιδόμενων διαταγμάτων καὶ ἐγκυκλίων τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν. Οὕτω λ.χ. προκειμένου περὶ π ρ ο μ η θ ε ι ὶ ν διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Δημοσίου προβλέπει τὸ Ν.Δ. 568/48, προκειμένου περὶ ν ο σ η λ ε ῖ ὶ ν ὁ Ν. 1811/51 ἄρθρον 86 ὡς καὶ τὸ Β.Δ. τῆς 30-12-1955, προκειμένου περὶ ὁ δ ο ῖ ο ρ ι κ ῶ ν ἐ ξ ὁ δ ὶ ν καὶ ἡ μ ε ρ η σ ῖ α ς ἐ κ τ ὸ ς ἑ δ ρ α ς ἀ π ο ζ η μ ῖ ὶ ὡ σ ε ω ς τὸ Προεδρ. Διάτ. τῆς 22-6-34 ὡς καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 60047/54 Ἐγκύκλιος τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, π ρ ο κ ε ι μ ῆ ν ο υ περὶ λ ε ι τ ο υ ρ γ ῖ α ς, σ υ ν τ η ρ ῆ σ ε ω ς καὶ ἐ π ι σ κ ε υ ῆ ς τ ὶ ν κ ρ α τ ι κ ῶ ν α ὐ τ ο κ ι ν ῆ τ ω ν τὸ Ν.Δ. 2396/53 κυρῶσαν τὴν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 40009 τῆς 12-2-1953 Ἀπόφασιν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ὡς καὶ ἡ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 4056 τῆς 27-2-1965 Ἀπόφασις τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

Πᾶν χρηματικὸν ἐντάλμα ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μερῶν (τριπλότυπον) ἐξ ὧν τὸ τρίτον παρμένει εἰς τὴν ἐκδόσασαν τοῦτο Ὑπηρεσίαν, τὸ δὲ πρῶτον μετὰ τοῦ δευτέρου ἀποστέλλονται εἰς τὸ Ἑλεγκτικὸν Συνέδριον διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου. Ἀκολουθῶς τὸ πρῶτον, μετὰ τὴν θεώ-

ρησίν του υπό του παρέδρου του 'Ελεγκτικού Συνεδρίου, επιστρέφεται εἰς τὴν 'Υπηρεσίαν 'Εντελλομένων 'Εξόδων καὶ δι' αὐτῆς εἰς τὸ οἰκεῖον Δημόσιον Ταμεῖον πρὸς ἐξόφλησιν ἐνῶ τὸ δεύτερον παραμένει εἰς τὸ 'Ελεγκτικὸν Συνέδριον. Εἰς πᾶν χρηματικὸν ἔνταλμα δέον νὰ ἀναγράφηται :

- α) τὸ 'Υπουργεῖον παρ' οὗ ἐκδίδεται τοῦτο,
- β) ὁ αὐξων ἀριθμὸς τοῦ ἐντάλματος ὡς καὶ τῆς ἐντολῆς,
- γ) ἡ χρῆσις εἰς ἣν ἀνάγεται ἡ δαπάνη,
- δ) ὁ κωδικὸς ἀριθμὸς τοῦ προϋπολογισμοῦ,
- ε) τὸ Ταμεῖον ὅπου καλεῖται νὰ πληρώσῃ,
- στ) τὸ ὄνομα καὶ ἐπώνυμον τοῦ δικαιούχου ὡς καὶ ἡ ιδιότης του,
- ζ) ἡ αἰτία τῆς πληρωμῆς, καὶ
- η) τὸ πληρωτέον ποσόν, ὀλογράφως καὶ ἀριθμητικῶς (Β.Δ. 9/10-5-23).

'Επιτρέπεται ἡ ἐκδούσις χρηματικῶν ἐντάλματος ἐπ' ὀνόματι πλειόνων δικαιούχων (λ.χ. προκειμένου περὶ ὑπερωριακῆς ἀποζημιώσεως δημοσίων υπαλλήλων). Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τὸ χρηματικὸν ἔνταλμα δέον νὰ συνοδεύηται ὑπὸ ὀνομαστικῆς καταστάσεως τῶν δικαιούχων, δεόντως θεωρημένης καὶ νὰ ἀναγράφῃ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἐν τῇ συνημμένῃ καταστάσει δικαιούχου καὶ τὴν μνείαν «κλπ. ὡς ἡ συνημμένη κατάστασις» (βλ. ἄρθρον 27 Β. Διατ/τος τῆς 15-10/18-11-1852).

'Η νομιμότης τῆς δαπάνης, ἥτοι ἡ θεμελίωσις τῆς δαπάνης εἰς νόμον, διάταγμα ἢ ὑπουργικὴν ἐγκύκλιον στηριζομένην εἰς νόμον, ἀποτελεῖ ὅμως μὲ τὴν ὑπαρξὴν τῆς οὐκείας πιστώσεως, βασικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐκδούσιν τοῦ χρηματικῶν ἐντάλματος καὶ ἄνευ τῆς ὁποίας (προϋποθέσεως) ἡ εἰς βάρος τοῦ Δημοσίου ἀπαίτησις καθίσταται παράνομος ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῆς ἐκδούσεως τὸ χρηματικὸν ἔνταλμα 'Υπηρεσίας.

Εἰς τὰς 'Υπηρεσίας 'Εντελλομένων 'Εξόδων ἀνήκει, ὡς εἴρηται, ἡ κατὰ τὰς κειμένας διατάξεις ἐγκρίσεις καὶ ἐκκαθάρισις τῶν δαπανῶν τοῦ Δημοσίου (ἥτοι ἡ ἀναγνώρισις τῆς νομίμου αἰτίας ἐκάστης δαπάνης) καὶ τῶν ἐφ' ὧν ἐπεξετάθη αὕτη νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ἡ βεβαίωσις τοῦ κανονικοῦ τῆς ἐκκαθάρσεως ἐκάστης δαπάνης μετὰ τοῦ ὀρθοῦ καταλογισμοῦ αὐτῆς, ἡ παρακολούθησις τῆς ἐκτελέσεως τῶν εἰδικῶν προϋπολογισμῶν τῶν 'Υπουργείων, παρ' οἷς αὗται τελοῦσιν, ὡς καὶ ἡ λογιστικὴ ἀπεικόνισις τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς (ἄρθρον 5 Ν. 1555 ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ Β.Δ. 862 τῆς 22/29-12-1960).

23. Αἱ 'Υπηρεσίαι 'Εντελλομένων 'Εξόδων εἶναι ἐπιφορτισμέναι μὲ τὴν τήρησιν ὁλοκλήρου συστήματος λογιστικῶν βιβλίων. 'Η τήρησις τῶν λογιστικῶν βιβλίων διασφαλίζει τὸ Δημόσιον εἰς τρόπον ὥστε νὰ καθίσταται σαφὴς ἡ διάθεσις ἐκάστης πιστώσεως (λ.χ. διὰ ποῖον σκοπὸν αὕτη διατίθεται, πρὸς

ποῖον διατίθεται, εἰς τί ποσὸν ἀνέρχεται, εἰς ποῖον Δημόσιον Ταμεῖον ἐξοφλεῖται τὸ χρέος τοῦ Δημοσίου κλπ.).

Οὕτω ἄφ' ἐνὸς διασφαλίζεται τὸ Δημόσιον ἐναντι τοῦ κινδύνου τῆς ἀπολήψεως δις τῆς αὐτῆς δαπάνης διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ ἄφ' ἐτέρου καθίσταται δυνατὴ ἡ παρακολούθησις τῆς πορείας τῶν ἀνταχμαζομένων πιστώσεων εἰς τρόπον ὥστε νὰ περιορίζωνται αὗται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν διατιθεμένων πιστώσεων εἰς τὰ οἰκεία κεφάλαια καὶ ἄρθρα (κωδικικοὺς ἀριθμοὺς) τοῦ προϋπολογισμοῦ καθόσον, ὡς εἴρηται, δὲν συγχωρεῖται ἡπραγματοποιήσις δαπάνης ἄνευ ἀντιστοίχου πιστώσεως.

Τὰ τηρούμενα ὑποχρεωτικῶς παρ' ἐκάστη Ὑπηρεσίᾳ Ἐντελλομένων Ἐξόδων λογιστικὰ βιβλία εἶναι κατὰ τὸ Β.Δ. 862/60 τὰ κάτωθι :

α) Βιβλίον ἀνταχμαζομένων ὑποχρεώσεων. Εἰς τοῦτο καταχωροῦνται αἱ ἀνταχμαζόμεναι εἰς βᾶρος τοῦ Δημοσίου ὑποχρεώσεις.

β) Ἡμερολόγιον. Εἰς τοῦτο καταχωροῦνται ὅλα τὰ ἐκδιδόμενα χρηματικὰ ἐντάλματα (πληρωμῆς καὶ προπληρωμῆς) κατ' ἀπόλυτον αὐξοῦντα ἀριθμὸν καὶ χρονολογικὴν τάξιν. Τὸ ἡμερολόγιον δίδει τὸν αὐξοῦντα ἀριθμὸν τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος. Ἐπίσης περιλαμβάνει ἰδιαιτέραν στήλην ὅσα σημειοῦνται εἰς αὐτὴν ἢ ὑπὸ τῶν Δημοσίων Ταμείων ἀνακοινουμένη ἡμερομηνία ἐξοφλήσεως τῶν ἀποστελλομένων εἰς αὐτὰ χρηματικῶν ἐνταλμάτων.

γ) Καθολικόν. Εἰς τοῦτο καταχωροῦνται κατ' ἄρθρον (κωδικὸν ἀριθμὸν) τοῦ προϋπολογισμοῦ τὰ ἐκδιδόμενα χρηματικὰ ἐντάλματα. Τὸ καθολικὸν δίδει τὴν γενικὴν εἰκόνα τῆςπραγματοποιήσεως (οὐχὶ ἀπλῶς ἐνταλθείσης) δαπάνης ἐπὶ τοῦ οἰκείου κωδικικοῦ ἀριθμοῦ, τὸ ὄνομα τοῦ δικαιούχου, τὸν ἀριθμὸν τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλματος ὡς καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐξεδόθη τὸ χρηματικὸν ἐντάλμα.

δ) Βιβλίον λογαριασμοῦ δευτερευόντων διατακτῶν. Εἰς τοῦτο καταχωροῦνται κατὰ διατάκτην καὶ κατὰ κεφάλαιον καὶ ἄρθρον (κωδικὸν ἀριθμὸν) τοῦ προϋπολογισμοῦ αἱ μεταβιβαζόμεναι εἰς τοὺς πιστώσεις, κατὰ μῆνα δὲ τὰ ἐνταλθέντα ἔξοδα καὶ αἱ ἐνεργούμεναι πληρωμαί.

ε) Βιβλίον ὑπολόγων. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο περιλαμβάνονται τὰ ὀνόματα τῶν ὑπολόγων, δηλαδὴ ἐκείνων ἐπ' ὀνόματι τῶν ὁποίων ἐξεδόθη χρηματικὸν ἐντάλμα προπληρωμῆς. Διὰ τοῦ ἐν λόγῳ βιβλίου (ὅπερ συμπληροῦνται καὶ διὰ βοηθητικοῦ εὔρετηρίου) παρακολουθεῖται ἡ ἐγκαιρὸς ἀπόδοσις λογαριασμοῦ, ἥτοι ἡ ὑποβολὴ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν διὰ τὴν ἐπιβολήν, ἐν καθυστέρήσει, τῶν ἀνωτέρω ανταχμαζομένων νομίμων κυρώσεων.

στ) Ἡμερολόγιον ἐκδιδομένων προσωρινῶν χρηματικῶν ἐνταλμάτων.

ζ) Ἡ μερολόγιον τῶν ἐπὶ χρηματικῶν λογαριασμῶν ἐκδιδομένων ἐνταλμάτων (παγίων προκαταβολῶν) καὶ

η) Μητρώον ἐμφαίνον ἀριθμητικῶς καθ' Ὑπηρεσίαν τὸ πάσης κατηγορίας καὶ ιδιότητος προσωπικόν.

Ἐξ ἄλλου τὰ χρηματικὰ ἐντάλματα τὰ ἀποστελλόμενα τόσον εἰς τὸν Πάρεδρον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου διὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ προληπτικοῦ ἐλέγχου ὅσον καὶ εἰς τὰ διάφορα Δημόσια Ταμεῖα πρὸς ἐξόφλησιν, συνοδεύονται τὰ μὲν πρῶτα διὰ καταστάσεων, τὰ δὲ δεύτερα δι' ἀποκομμάτων. Τόσον αἱ καταστάσεις ὅσον καὶ τὰ ἀποκόμματα καταχωροῦνται εἰς ἰδιαιτέρον βοηθητικὸν βιβλίον τῆς Ὑπηρεσίας Ἐντελλομένων Ἐξόδων.

Ἡ διὰ τῶν δικαιούγων ἀποστολὴ τῶν ἐνταλμάτων πρὸς θεώρησιν ἀπαγορεύεται, ὡς ἐπίσης ἀπαγορεύεται καὶ ἡ πρὸς αὐτοὺς παράδοσις τῶν ἐνταλμάτων παρὰ τῶν Ὑπηρεσιῶν Ἐντελλομένων Ἐξόδων (ἄρθρον 22 Β. Δ. τοῦ τῆς 15-10/18-11-1852).

Ὅτι ἰσχύει περὶ λογιστικῶν βιβλίων, διαδικασίας ἐγκρίσεως καὶ ἐκκαθάρσεως δαπανῶν κλπ. διὰ τὰς Ὑπηρεσίας Ἐντελλομένων Ἐξόδων, ἰσχύει *mutatis mutandis* καὶ διὰ τὰς παρὰ ταῖς Νομαρχίας τοῦ Κράτους διὰ τοῦ Ν. 3200-55 συσταθείσας Ὑπηρεσίας Δημόσιου Λογιστικοῦ.

VI. Ὁ έλεγχος του κρατικού προϋπολογισμού.

24. Ὁ έλεγχος του κρατικού προϋπολογισμού είναι δυνατόν νά ἔγῃ ὡς ἀντικειμένον :

- 1) Τήν ἀριθμητικήν καί λογιστικήν ἀκρίβειαν.
- 2) Τήν νομιμότητα (τὸ σύμφωνον πρὸς τὰς κειμένας διατάξεις).
- 3) Τήν ὀρθότητα ἀπὸ ἀπόψεως προϋπολογισμοῦ.
- 4) Τήν συνταγματικότητα.
- 5) Τήν οἰκονομικότητα, σκοπιμότητα καί ἀποτελεσματικότητα.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πολλαπλῶν ἀντικειμένων ἐλέγχου τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ προκύπτει ἡ κατωτέρω διάκρισις τοῦ ἐλέγχου, ἥτοι :

- α) δ ι ο ι κ η τ ι κ ὸ ς (αὐτοέλεγχος).
- β) ἐ κ τ ε λ ε σ τ ι κ ὸ ς (ἐκ μέρους ἰδίᾳ τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν)
- γ) δ ι κ α σ τ ι κ ὸ ς (Ἑλεγκτικὸν Συνέδριον).
- δ) κ ο ι ν ο β ο υ λ ε υ τ ι κ ὸ ς (νομοθετικὸν σῶμα ἢ ἐπιτροπὴ αὐτοῦ).

Ἐξ ἁλλου, ἀπὸ ἀπόψεως χρόνου πραγματοποιήσεως τῆς δαπάνης, ὁ έλεγχος δυνατόν νά προηγηθῇ τῆς δαπάνης (π ρ ο λ η π τ ι κ ὸ ς ἔ λ ε γ χ ο ς) ἢ νά ἑπεται αὐτῆς (κ α τ α σ τ α λ τ ι κ ὸ ς ἔ λ ε γ χ ο ς). Παρεμφερεῖς εἶναι (προκειμένου ἰδίᾳ περὶ διοικητικοῦ ἐλέγχου) αἱ ἔννοιαι τῆς θ ε ω ρ ῆ σ ε ω ς (visa) καὶ τῆς ἐ γ κ ρ ί σ ε ω ς.

Οὕτως ἐνδέχεται τόσον ἡ διοικήσις ὅσον καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία (Ὑπουργεῖα, Κυβέρνησις) νά ἔχουν ἰδία (ἐσωτερικὰ οὕτως εἰπεῖν) ἐλεγκτικὰ ὅργανα (ὡς λ.χ. συμβαίνει ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ). Εἰς τὴν δημοσίαν διοίκησιν δυνατόν νά ἐδρεύουν ὑπάλληλοι οἵτινες, ἀνεξάρτητοι ὄντες αὐτῆς, νά ἀσχοῦν τὸν έλεγχον κατ' ἐντολήν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου καὶ δὴ τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος (ὡς λ.χ. προκειμένου περὶ τοῦ Accounting Officer ἐν Ἀγγλίᾳ). Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία (μὲ ἀνώτατον ὄργανον τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν) δυνατόν νά ἔγῃ εἰς τὴν διοικητικὴν τῆς ἀρμοδιότητά τῶσον τὸν ἀπολογισμὸν ὅσον καὶ τὰ δημόσια ταμεῖα ὡς καὶ τὴν κεντρικὴν λογιστικὴν ὑπηρεσίαν, οἱ βασικοὶ ὅμως οὗτοι θεσμοὶ δυνατόν νά κατανέμωνται ἄλλως λ.χ. τὸ δημόσιον λογιστικὸν (καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ τοῦ ἀπολογισμοῦ) νά ἀνήκουν εἰς τὸ Ἑλεγκτικὸν Συνέδριον (ἡ γενικώτερον τὴν ἐλεγκτικὴν ἀρχήν) ὡς συμβαίνει εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ εἰς τινὰς ἄλλας χώρας ἢ ἡ Κεντρικὴ Τράπεζα νά ἀναλαμβάνῃ σοβαρὰς λειτουργίας, ὡς λ.χ. συμβαίνει μὲ τὴν Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας, ἥτις διαχειρίζεται τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ Exchequer ἢ τὸν Paymaster General, ὅστις διαχειρίζεται τὰς πηγὰς προκαταβολῆς τῆς κεντρικῆς διοικήσεως προκειμένου περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου ἐγκρινομένων, ὑπὸ τοῦ Comptroller «APXEION» Δ. Καλιτσονάκη, Τόμ. 47ος (1967), Τεῦχ. Γ'

General θεωρουμένων και ὑπὸ τοῦ Ἰπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν (Chancellor of the Exchequer) μεταβιβαζομένων πιστώσεων.

Ἐξ ἄλλου, εἶναι χρήσιμον διὰ τὸν ἔλεγχον τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ νὰ διακρίνωμεν δύο διαφορετικὰς λειτουργίας. Ἡ μία συγκρίνει καὶ ἐπαληθεύει ἐκ τῶν ὑστέρων, ἡ ἄλλη παρακολουθεῖ, ἐπιβλέπει καὶ ἀποφαίνεται, δηλαδὴ ἐλέγχει.

Εἴτε ὁ ἔλεγχος συνίσταται εἰς προέλεγχον (αὐτοέλεγχον) εἴτε οὗτος εἶναι προηγούμενος (προληπτικὸς) σύγχρονος ἢ μεταγενέστερος (κατασταλτικὸς) πρόκειται, εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιπτώσεις, περὶ ἀντιπαραβολῆς ἀριθμῶν. Οὗτος πραγματοποιεῖται πάντοτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γραπτῶν στοιχείων (ἐντολαί, ἀποδείξεις, λογιστικὰ στοιχεῖα). Ἐὰν ὁμως δὲν ἐλέγχεται μόνον ἡ λογιστικὴ καὶ ἀριθμητικὴ ἀκρίβεια ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦτο ἀφορᾷ τὴν κανονικὴν (ἀπὸ διοικητικῆς ἀπόψεως) ἐκτέλεσιν, τότε ὁ ἔλεγχος δὲν ἀφορᾷ μόνον τοὺς λογαριασμοὺς ἀλλὰ καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν δι' αὐτῶν ἐκφραζομένων ποσῶν καὶ εἶναι ἐποπτεία, ἐπαγρύπνησις, «ἐλεγχος» ὑπὸ τὴν στενὴν σημασίαν του, δηλαδὴ παραβάλλει τὴν ἐντολὴν μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς (ἀποφάσεις, διατάξεις, διατάγματα, νόμοι). Ὁ λογιστικὸς ἔλεγχος ὡς καὶ ὁ ὑπερκείμενος αὐτοῦ διοικητικὸς ἔλεγχος, συμπληροῦνται ἀμοιβαίως. Εἰς τὸν πρῶτον εἶναι ἡ συγκριτικὴ ἐνῶ εἰς τὸν δεύτερον ἡ ἐποπτεύουσα λειτουργία ἐντονωτέρα. Οὕτω λ.χ. ἡ οἰκονομικὴ διαχείρισις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ κριθῇ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς λογιστικῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν ἀριθμῶν καὶ τῶν ἐγγραφῶν.

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ μετρήσωμεν τὸ ἐπιτευχθὲν ἔργον, δὲν θὰ συγκρίνωμεν μόνον τὸ ἐπιτευχθὲν μὲ τὸ προδιγραφέν (ἐνταλθὲν) διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεώς των, καθόσον θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθῇ (ὀρθότερον νὰ ἐλεγχθῇ) καὶ ἡ ποιότης τοῦ ἀποτελέσματος, ὡς καὶ ἡ σκοπούμενη πρόθεσις τοῦ προσώπου (ἐντολέως). Κατὰ τὴν ἐπαλήθευσιν (revision) ἐλέγχεται ἐκ τῶν ὑστέρων ὁ κατ' ἰδίαν ἀριθμὸς, ὅστις καὶ παρακολουθεῖται μέχρι καὶ τοῦ συνολικοῦ ἀποτελέσματος ἀποτελῶν μέρος τοῦ συνόλου αὐτοῦ, πρόκειται δηλαδὴ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν περὶ τῆς ἐπαγωγικῆς μεθόδου. Ἐὰν ὁ ἔλεγχος, ὁρώμενος ἀπὸ ὑψηλότερας σκοπιᾶς, διαπιστώνῃ κατὰ πόσον τὰ κατ' ἰδίαν μέτρα καὶ ἀποφάσεις καλύπτονται ἀπὸ τὴν συνολικὴν βούλησιν, συμφωνοῦν μὲ τὸ γενικὸν πνεῦμα καὶ ἔχουν τὴν προσδοκωμένην ποιότητα (οἰκονομικότης, ἀποτελεσματικότητος) τότε εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν πρόκειται περὶ τῆς ἀπαγωγικῆς μεθόδου.

Οὕτως ἡ παρακολουθουμένη γενικὴ πορεία τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ (ἐκτέλεσις τοῦ ἐγκριθέντος κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ) ὡς καὶ τὸ κρινόμενον ἀποτέλεσμα τούτου (ἀπολογισμὸς) ἀποτελοῦν «ἐλεγχον» (kontrolle). «Ἐπαλήθευσις» (revision) εἶναι τὰ στοιχεῖα, ἐφ' ὧν στηρίζεται ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς.

Ὡς ἀναφέρεται ἀνωτέρω, ὁ ἔλεγχος εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι προηγούμενος (προληπτικός), σύγχρονος ἢ μεταγενέστερος (κατασταλτικός).

Προηγούμενος ἔλεγχος εἶναι κάτι τὸ ὑποῖον φαίνεται ὅτι ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτό. Τοῦτο ὅμως καθίσταται νοητὸν ὅταν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὰ διάφορα στάδια ἐκτελέσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ ἐγκρίσις δηλαδὴ τῆς δαπάνης εἶναι δυνατόν νὰ δοθῇ πρὸ τῆς ἀναλήψεώς της ἢ μετ' αὐτήν, πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ χρηματικοῦ ἐντάλλματος ἢ μετ' αὐτήν καὶ τέλος πρὸ τῆς πληρωμῆς τοῦ ποσοῦ.

Εἰς τὴν πρακτικὴν σήμερον εἰς τὰ πλεῖστα εὐρωπαϊκὰ καὶ μὴ εὐρωπαϊκὰ κράτη καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰς Η.Π.Α., ὁ προηγούμενος ἔλεγχος εἰς τινα ἢ ὅλα τὰ στάδια ἐκτελέσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι αὐτονόητος.

25. Τὴν ἐξουσίαν ἐγκρίσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων καὶ συνεπῶς τῶν νόμων ἢ διατάξεων, αἵτινες ἀφεώρων αὐτά, εἶχον ἐν Γαλίᾳ (πρὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως) τὰ Parlements, ἅτινα δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν μετὰ τὸ σημερινὸν Κοινοβούλιον καθόσον τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀποτελεῖ νομοθετικὸν σῶμα ἀντιπροσωπευτικὸν τοῦ λαοῦ, ἐνῶ ἐκεῖνα εἶχον νομικὸν καὶ δικαστικὸν χαρακτῆρα (εἶδος δικαστηρίων μετὰ νομοθετικὰς ἀρμοδιότητας).

Τὰ Parlements ἐν Γαλίᾳ ἐδημιουργήθησαν ἐκ τοῦ κατὰ τὴν βασιλείαν Λουδοβίκου IX (1226-1270) τεμαχισμοῦ εἰς τμήματα τῆς Curia Regis. Τὸ τμήμα τοῦτο τῆς Γαλλικῆς Αὐλῆς δὲν παρakoλoυθεῖ τὴν βασιλέα εἰς τὰς μετακινήσεις του εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἀλλὰ ἐγκαθίσταται περὶ τὰ 1247-1250 εἰς Παρισίους (εἰς τὰ βασιλικά Ἀνάκτορα τῆς νήσου τῆς Cité). Τοῦ τμήματος τούτου προεδρεύουν ἐκ περιτροπῆς διάφοροι ἀξιωματοῦχοι τῆς Αὐλῆς ἢ ἀρχιερεῖς καὶ ἔχει προσωπικὸν ἐκ γραμματέων καὶ ἀρχιγραμματέων (20-30).

Τελικῶς διαμορφοῦνται τρία τμήματα : ἡ Grand - Chambre (ἡ Chambre des Plaid), ἡ Chambre des Requêtes (1296) καὶ ἡ Chambre des Enquêtes (1308). Ἡ Grand - Chambre κρίνει (ἐνίοτε μετὰ τὴν συμμετοχὴν τοῦ βασιλέως) πρωτοδίκως τὰς ἐγκληματικὰς πράξεις, αἵτινες ἐπισύρουν σωματικὰς ποινὰς ὡς καὶ σοβαρὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις, κληρονομίας ἢ ὑποθέσεις, ἐν αἷς εἶναι ἀναμειγμένα ἐξέχοντα πρόσωπα. Ἐπίσης κρίνει εἰς δεύτερον βαθμὸν τὰς ἐφέσεις κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν δύο ἄλλων δικαστηρίων. Ἐξ ἄλλου ἐπικυρώνει τὰς ἀποφάσεις τῆς Chambre des Enquêtes ὅσα καταστῶν αὐταὶ ἐκτελεσταί. Γενικῶς πᾶσαι αἱ ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τῆς Grand - Chambre ἀποφάσεις εἶναι ἐκτελεσταὶ καὶ ἡ μόνη ἔφεσις, ἥτις ἐπιτρέπεται εἶναι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.

Μετὰ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ βασιλείου ἐμφανίζονται καὶ εἰς τὰς γαλλικὰς ἐπαρχίας τὰ Parlements εἴτε διὰ τῆς δημιουργίας νέων εἴτε διὰ τῆς ἀπνομῆς τοῦ τίτλου τούτου εἰς τὰς κυριαρχικὰς Αὐλὰς τῶν φεουδαρχῶν τῶν ὑπαγυμένων εἰς τὸν βασιλέα. Οὐχ ἥττον, ὅταν εἰς τὴν Γαλίαν, ὑπὸ τὸ παλαιὸν

(προεπαναστατικόν) καθεστώς, ἔλεγον τὸ Parlement ἐννοοῦσαν τὸ Parlement τῶν Παρισίων.

Σὺν τῷ χρόνῳ τὸ Parlement τῶν Παρισίων ἀποκτᾷ ἀρμοδιότητος παρεμφερεῖς περίπου μὲ τὰς τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας. Ἐπικυροῖ τοὺς νόμους καὶ τὰ διατάγματα τοῦ βασιλέως καὶ προβαίνει πρὸς αὐτὸν εἰς ἀντιπαρατηρήσεις πρὶν ἢ προβῇ εἰς τὴν καταχώρησιν αὐτῶν εἰς τὰ βιβλία του (enregistrement) ἥτις καταχώρησις προσδίδει νομοθετικὸν κῦρος εἰς τὰς βασιλικὰς ἀποφάσεις.

Αἱ ἀρμοδιότητες αὗται προσέδωσαν τελικῶς πολιτικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰ Parlements.

Τὸ Parlement τῶν Παρισίων, ἀποτελούμενον περὶ τὰ τέλη τῆς βασιλείας Λουδοβίκου XIV ἐξ ἑννέα τμημάτων, τῶν ὁποίων ὅμως τὰ μέλη δὲν διωρίζοντο πλέον ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀλλὰ δι' ἐξαγορᾶς τῆς θέσεως, κατέστη προϊόντος τοῦ χρόνου ὀλιγώτερον ἐξηρημένον ἐξ αὐτοῦ.

26. Τὰ ἐλεγκτικὰ ὄργανα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας ἐνίοτε διαμορφοῦνται εἰς γενικὴν οἰκονομικὴν ἐπιθεώρησιν (ὡς ἐν Γαλλίᾳ) ἢ εἶναι δυνατόν νὰ ἐνεργοῦν ὡς ἀνεξάρτητοι ἐλεγκταὶ ἐντελλομένων ἐξόδων (contrôleurs des dépenses engagées) ἐλέγχοντες τὸν ἐκτελούμενον προϋπολογισμόν ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὴν ἐλεγκτικὴν ἀρχὴν (Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον) καὶ τὸ Κοινοβούλιον (Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ, Δημοσιονομικὴ Ἐπιτροπὴ) ὡς συμβαίνει καὶ πάλιν ἐν Γαλλίᾳ.

Ἐν ἰδιαιτέρον εἶδος ἐλέγχου ὑφίσταται εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἔλῃξεν τὸ οἰκονομικὸν ἔτος καὶ κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ νέου οἰκονομικοῦ ἔτους δὲν ἔχει κατατεθῇ εἰς τὴν Βουλὴν ὁ νέος προϋπολογισμός. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν (καὶ αἱ ὑπηρεσίαι του) ἐξευσιοδοτεῖται νὰ προβαίνει εἰς τὰς μηνιαίας δαπάνας μέχρι τῶν ὁρίων τῶν δωδεκατημερίων τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ λήξαντος οἰκονομικοῦ ἔτους (προσωρινὰ δωδεκατημέρια — douzièmes provisoires).

Π α ρ' ἡ μ ῖ ν ὁ διοικητικὸς καὶ ἐκτελεστικὸς ἔλεγχος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἀσχεῖται παρὰ τῆς δημοσίας διοικήσεως καὶ ἰδίᾳ τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ὁ δικαστικὸς ἔλεγχος ἀσχεῖται παρὰ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου καὶ ὁ κοινοβουλευτικὸς ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου (ἢ τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ Ἐπιτροπῆς του).

Εἰδικώτερον ὁ προληπτικὸς ἔλεγχος ὁ ἀσχοῦμενος ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου συνίσταται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ἔρρυναν κατὰ πόσον ἡ ἐνταλθεῖσα κρατικὴ δαπάνη πραγματοποιεῖται συμφώνως πρὸς τὰς κειμένας διατάξεις, ἐὰν προβλέπεται ἡ σχετικὴ πίστωσις ἐν τῷ προϋπολογισμῷ καὶ ὑπὸ τὸ οἰκτεῖον κεφάλαιον καὶ ἔρθρον (ἐὰν ἐγένετο δηλαδὴ ὁ ὁρθὸς «κ α τ α λ ο γ ι σ μ ὸ ς» τῆς δαπάνης) κ.ο.κ.

Προκειμένου περὶ τοῦ ἐκτελεσθέντος ἤδη προϋπολογισμοῦ, τὸ Ἑλεγκτικὸν Συνέδριον ἐλέγχει τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀπολογισμοῦ καὶ συντάσσει περὶ τούτου ἔκθεσιν (ἥτις ἀποκαλεῖται «διαδήλωσις», βλ. ἄρθρον 222 Ν. ΣΙΒ').

Ἀκολούθως ὁ ἀπολογισμὸς μετὰ τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου υποβάλλεται εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ἔγκρισιν διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ κοινοβουλευτικὴν ἀπαλλαγὴν τῆς Κυβερνήσεως ἀπὸ τῆς σχετικῆς εὐθύνης διαχειρίσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους (décharge).

Ὁ οἰκονομικὸς ἔλεγχος (ἐλεγχος περὶ τῆς οἰκονομικῆς σκουπιμότητος καὶ τῆς ἀποτελεσματικότητος τοῦ προϋπολογισμοῦ) εἶναι εὐλογος εἰς μίαν ἐποχὴν καθ' ἣν εἰς τὴν δημοσίαν διοίκησιν ἀνατίθενται, προσήκουν ἢ ἀναπτύσσονται ὑπ' αὐτῆς ἐξαιρετικῶς πολυσχιδῆ οἰκονομικὰ καθήκοντα. Ὁ οἰκονομικὸς τομεὺς τῆς δημοσίας διοικήσεως καὶ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἐγγίζει οὕτω τὰ ὅρια τοῦ ἀπολύτου (ὡς λ.χ. εἰς περίοδον πολέμου). Ἐξ ἄλλου τὰ καθήκοντα τῆς Πολιτείας, ἅτινα ἀπορρέουν ἐκ τῆς κοινωνικῆς νομοθεσίας καὶ ἀρχίζουν ἀπὸ νοσοκομεῖα καὶ ἰνστιτούτα ἐρευνῶν καὶ φθάνουν μέχρι γραφείων ἐργασίας καὶ ταμείων συντάξεως, διαπλάσσουν νέας μορφὰς καὶ δραστηριότητας τῆς δημοσίας διοικήσεως. Τοῦτο ἰσχύει ἐπίσης καὶ διὰ τὰς συνήθειας ἐπιχειρήσεως τοῦ Κράτους, ἀπὸ τοῦ νομισματοκοπείου καὶ τοῦ πυριτιδοποιείου μέχρι τῶν κρατικῶν σιδηροδρόμων, τυχυδρομείων, ποντοπύρων πλοίων κλπ. διὰ τὰ μὴ ἀναφέρωμεν τὰς οἰκοδομικάς, τραπεζιτικάς καὶ ἄλλας δραστηριότητας τοῦ Κράτους. Οὕτω προέκυψεν ἐκ τῆς πρακτικῆς ἡ ἀνάγκη νὰ δοθῇ ὅλως ἰδιαιτέρα προσοχὴ καὶ διαδικασία εἰς αὐτὸν τὸν οἰκονομικὸν ἔλεγχον.

«Ἐλέγχω» σημαίνει μετέχω εἰς τοὺς λογαριασμοὺς καὶ ἐνημερώνομαι εἰς τὰ ζητήματα. Εἶναι ἡ ἐπαλήθευσις μιᾶς ἐνεργείας, ἥτις θὰ πρέπει νὰ ἀπαλλάσσῃ ἀπὸ τὴν εὐθύνην χωρὶς ὅμως καὶ νὰ παρεμποδίσῃ τὴν γένεσίν της ἢ νὰ περιορίσῃ τὴν ἑκτασίαν της. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς εἶναι αὕτη διὰ τὸν ἐλεγχόμενον τοσοῦτον ἐπωφελεστέρα ὅσον ἐνωρίτερον οὗτος ἐλέγχεται. Ἡ εὐθύνη καθίσταται μεγαλυτέρα καὶ βαρυτέρα ὅσον περισσότερον βραδύνει ὁ ἔλεγχος.

Ὁ κρατικὸς λειτουργὸς καὶ ἡ κυβέρνησις ἀπαλλάσσονται τῆς εὐθύνης των μόνον ὅταν πραγματοποιηθῇ ὁ ἔλεγχος. Θὰ πρέπει νὰ ἴδωμεν μέσω τοῦ πέπλου τῶν συμφερόντων καὶ τῶν ἐνδιαιφερομένων διὰ τὰ ἴδωμεν ἀντικειμενικὰ καὶ καθαρὰ ποῖον σκοπὸν ἔχει ἡ εὐθύνη καὶ ὁ ἔλεγχός της.

Ταμεῖον χωρὶς παράλληλον ἔλεγχον εἶναι κυβέρνησις ἄνευ εὐθύνης (Kurt Heinig).

27. Ἡ ἐρευνητικὴ ἐξουσία τοῦ Κοινοβουλίου ἐναντι τῆς διοικήσεως καὶ τῆς Κυβερνήσεως ἐκφράζει ὅτι τοῦτο ἔχει τὸ προβάδισμα. Πέριξ αὐτῆς διεξάγεται πάλιν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς δημιουργίας τῶν κρατῶν. Καθόσον ἀπο-

τελεῖ τὸν γνώμονα τοῦ δημοκρατικοῦ κράτους νὰ ἔχῃ (τὸ Κοινοβούλιον) τὸ δικαίωμα νὰ θέτῃ ἐρωτήματα καὶ νὰ λαμβάνῃ ἐπ' αὐτῶν ἀπαντήσεις (petition) ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξουσίαν νὰ προβαίῃ εἰς ἐρεῦνας, νὰ ζητῇ στοιχεῖα καὶ μαρτυρικὰς καταθέσεις καὶ νὰ ἀποφασίζῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Εἰς τὸ Σουηδικὸν Κοινοβούλιον διεμορφώθη μία πρωτό-τυπος μορφή τῆς ἐρευνητικῆς ἐξουσίας. Τοῦτο καθ' ἑκάστον ἔτος ἐκλέγει ἓνα «δικαστικὸν ἐντεταλμένον» καὶ ἓνα «στρατιωτικὸν ἐντεταλμένον». Ὁ πρῶτος ἐδημιουργήθη μὲ τὸ Σουηδικὸν Σύνταγμα τοῦ 1809 καὶ ὁ ἕτερος τὸ 1915.

Ἔργον τοῦ «δικαστικοῦ ἐντεταλμένου» εἶναι ὅπως, συμφώνως πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου διδομένην αὐτῷ ἐντολήν, ἐπαγρυπνῇ οὕτως, ὥστε οἱ νόμοι καὶ αἱ διατάξεις τηρῶνται καὶ ἐφαρμόζονται δεόντως ὅσον ὑπὸ τῶν δικαστικῶν ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων (Δικαστηρίων καὶ Διοικήσεως). Ἔργον τοῦ ἐπίσης εἶναι ἡ καταγγελία ἀρμοδίως τῶν παρανομούντων.

Πᾶς Σουηδὸς πολίτης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀπευθύνῃται εἰς τὸν «δικαστικὸν ἐντεταλμένον» ἵνα οὗτος ἐπέμβῃ εἰς τὴν περίπτωσίν του. Οὗτος ἐπεμβαίνει ἐπίσης ἐπὶ ἐκκρεμουσῶν ὑποθέσεων ἐφ' ὅσον τὸ θεωρεῖ ἀναγκαῖον.

Ὁ «στρατιωτικὸς ἐντεταλμένος» τοῦ Σουηδικοῦ Κοινοβουλίου ἐργάζεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐναντὶ τῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἀνωτέρας στρατιωτικῆς διοικήσεως. Δέχεται παράπονα, ἐκ μέρους ἰδίᾳ στρατιωτῶν, οἵτινες ἔτυχον κακῆς μεταχειρίσεως, προβαίνει εἰς ἐπιθεωρήσεις, ἐπεμβαίνει εἰς διαδικασίας (ὑποθέσεις) ὑποβάλλει μηνύσεις ἢ ἐγείρει ἀγωγάς, ὑποβάλλει τέλος διαμαρτυρίας καὶ παράπονα εἰς τὴν Κυβέρνησιν.

Ἀμφότεροι οἱ ὡς ἄνω «ἐντεταλμένοι» ὑποβάλλουν καθ' ἑκάστον ἔτος εἰς τὸ Σουηδικὸν Κοινοβούλιον ἔκθεσιν, ἣτις δημοσιεύεται καὶ κυκλοφορεῖ ἐλευθέρως.

Εἰς τινὰς Χώρας ἡ Κυβέρνησις, ἐὰν ἀνακύψῃ ζήτημα κακῆς διαχειρίσεως τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους, συγκαλεῖ εἰδικὰς ἐρευνητικὰς ἐπιτροπὰς, ὡς εἶναι λ.χ. οἱ Royal Committees εἰς τὴν Ἀγγλίαν, αἱ Investigating Committees εἰς Η.Π.Α. κλπ.

Αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται ἐπιλαμβάνονται σκανδαλῶδων ὑποθέσεων προμηθειῶν, κερδῶν ἐξοπλισμοῦ, διαφθορᾶς κοινοβουλευτικῶν, σφετερισμοῦ κρατικῶν πιστώσεων κλπ.

Ἄλλαι ἐπιτροπαί, συνιστώμεναι εἴτε ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἴτε ὑπὸ τοῦ Κοινοβουλίου εἴτε ὑπ' ἀμφοτέρων, ἐπιλαμβάνονται τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν καὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, τῶν φορολογικῶν προβλημάτων, τῶν νομισματικῶν θεμάτων ὡς καί, γενικώτερον, τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς δημοσίας διοικήσεως. Τοιαῦται ἐπιτροπαὶ λ.χ. εἶναι αἱ ἐν Γαλλίᾳ Commissions d'enquête.

Ἡ σύστασις (ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Κοινοβουλίου ἢ ὑπ' ἀμφοτέρων) τῶν ἐρευνητικῶν αὐτῶν ἐπιτροπῶν ὀφείλεται συχνὰ εἰς λόγους ἐντυπώσεων, διὰ τοῦτο ὑφίσταται συνήθως ἡ τάσις ὑποτιμῆσεως ἐκ μέρους τοῦ κοινοῦ (παροτρυνομένου ὑπὸ τοῦ τύπου) τῆς οὐσιαστικῆς ἀξίας τόσο τῆς ἐρευνητικῆς ἐξουσίας ὅσον καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς.

Ὁ ἔλεγχος δὲν γίνεται δι' ἑαυτὸν καθ' ὅσον πραγματοποιεῖται ὑπὸ ἀνθρώπων, οἵτινες δὲν ἐκπροσωποῦν πάντοτε τὰ αὐτὰ συμφέροντα. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ἔλεγχος τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἡ ἐρευνητικὴ ἐξουσία δυνατὸν νὰ κατὰστον μέσα πρὸς ἱκανοποιήσιν ὠρισμένων ἀπόψεων καὶ συμφερόντων.

Πρὸς παρεμπόδισιν τούτου καὶ πρὸς ἔξαρσιν τῆς κυρίας ἀξίας τοῦ ἐλέγχου, τὸ μόνον ἀσφαλὲς μέσον εἶναι ἡ δημοσιότης, ὡς καὶ μία διαδικασία ἐλέγχου, ἥτις εὐρίσκει τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀποδεικνύει, χωρὶς πάντοτε νὰ προὔποθέτῃ, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐπιδιώκονται θετικὰ ἀποτελέσματα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΩΣ ΟΡΓΑΝΟΝ
ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣΙ. Ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς ὡς ὄργανον διαφοροποιήσεως
τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν.

28. Ὑπὸ τὸν ὅρον «οἰκονομικά μεγέθη» (aggregates) ἐννοοῦμεν τὰ βασικά οἰκονομικά μεγέθη τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ὡς καθώρισε ταῦτα ἡ Κεϋνσιανὴ θεωρία. Ὡς γνωστόν, τὸ κυριώτερον ἐκ τῶν βασικῶν μεγεθῶν τῆς οἰκονομίας εἶναι τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα. Αἱ διαφοροποιήσεις (αὐξομειώσεις) τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἐγένετο δεκτὸν ὅτι ἀποτελοῦν τὸν δείκτην ἀνάδου ἢ καθόδου τοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου ἐνὸς λαοῦ. Πλὴν τοῦ βασικοῦ αὐτοῦ οἰκονομικοῦ μεγέθους συνήθως ἐρευνῶνται καὶ ἄλλα ἐλάσσονος σημασίας οἰκονομικά μεγέθη, ὡς εἶναι τῆς ἐπενδύσεως, τῆς κατανάλωσας κ.ο.κ. ἐπηρεάζοντα ὅμως τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἡ διὰ τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς ἐντατικοποιήσις τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος εἶναι δυνατὴν νὰ ἐπιδιωχθῇ εἴτε εἰς τὸν ἰδιωτικὸν τομέα εἴτε εἰς τὸν δημόσιον τομέα εἴτε εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τομεῖς. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν τοῦτο ἐπιτυγχάνεται λ.χ. διὰ τῆς μειώσεως τῆς φορολογίας ἐνῶ εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν.

Διαφοροποιήσις τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν διὰ τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς ἐπιτυγχάνεται λ.χ. εἰς τὴν περίπτωσιν μεταβολῆς τοῦ ἐπιτοκίου καθόσον ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀλλοιοῦται ἡ κατανόμη τοῦ εἰσοδήματος μεταξὺ δανειστῶν καὶ ὀφειλετῶν.

Ἡ διαφοροποιήσις τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν διὰ τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς ἐνδέχεται βεβαίως νὰ προκαλέσῃ ἀντιδράσεις εἰς τινὰς κοινωνικὰς ὁμάδας, ὅταν λ.χ. πρόκειται περὶ κατανομῆς κατὰ κοινωνικὰς ὁμάδας τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἐφ' ὅσον ὅμως διὰ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἐπιτυγχάνεται ὑψηλότερον καὶ σταθερώτερον ἐπίπεδον οἰκονομικῆς δραστηριότητος καί, κατ' ἀκολουθίαν, ἐπίπεδον διαβιώσεως, αἱ ἀντιδράσεις τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων θὰ ἔχουν ὡς ἀντικείμενον σχετικὰ μεγέθη καὶ διεκδικήσεις. Καθόσον ὅταν αὐξάνῃ τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα εἰς πραγματικὰ ἀγαθὰ καὶ ὑπηρεσίας (καὶ οὐχὶ ἀπλῶς εἰς νομισματικὰς μονάδας) αἱ κοινωνικαὶ ἔριδες καὶ ἀντιδράσεις δὲν θὰ εἶναι τόσον ὀξεῖαι ὅσον εἰς τὴν περίπτωσιν μειώσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος εἰς ἀπώλυτον μέγεθος.

Βεβαίως ἡ διαφοροποίησις τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν ἀνήκει εἰς τὸ εὐρύ-
τερον πλαίσιον τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς φιλοσοφίας. Εἰς
εἰρηνικὰς λ.χ. περιόδους καὶ προκειμένου περὶ ἀνεπτυγμένων οἰκονομικῶς
χωρῶν θὰ πρέπει αὕτη νὰ συνίσταται εἰς τὴν πραγματοποιήσιν ὑψηλοῦ ἐπι-
πέδου ἀπασχολήσεως (ἢ τὴν διατήρησιν αὐτοῦ) καὶ σταθεροῦ ἐπιπέδου τιμῶν.
Ἐν τούτοις ἐνίοτε εἶναι ἀναπόφευκτος εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ ἀνο-
δος τοῦ ἐπιπέδου τῶν τιμῶν. Εἰς Χώρας λ.χ. τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ὡς ἡ
Γαλλία καὶ ἡ Δυτικὴ Γερμανία, τὸ γενικὸν ἐπίπεδον τιμῶν ἐσημείωσεν αὐξη-
σιν κατὰ 100 % κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν. Εἰς τὰς Η.Π.Α. ἡ ἀγορα-
στικὴ δύναμις σήμερον τοῦ δολλαρίου ἐν σχέσει μὲ τὴν τοῦ προπολεμικοῦ δολ-
λαρίου εὐρίσκεται εἰς σχέσιν περίπου 1 πρὸς 3.

Εἰς μίαν ὑπανάπτυκτον οἰκονομίαν ἢ εἰς πολεμικὰς περιόδους, οἱ στόχοι
οἱ ἐπιδιωκόμενοι διὰ τῆς διαφοροποιήσεως τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν θὰ
εἶναι διάφοροι.

29. Ὡς ἀπέδειξεν ὁ Keynes, διὰ νὰ διατηρηθῇ τὸ ἐπίπεδον τῆς οἰκονο-
μικῆς δραστηριότητος θὰ πρέπει ἐν σημαντικὸν τμήμα τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνι-
κοῦ προϊόντος νὰ παρῇ καθ' ἑκάστον ἔτος εἴτε διὰ τῆς ἰδιωτικῆς ἐπενδύ-
σεως εἴτε διὰ τοῦ ἐλλείμματος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Τὸ τμήμα τοῦτο
τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος ἀνήρχετο διὰ τὰ ἔτη 1946-1954 εἰς τὰς
Η.Π.Α. περίπου εἰς 14 % τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος. Ἐν ἄλλαις
λέξεσιν, ἡ ἀποταμίευσις τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων ἀντιστοι-
χοῦσεν εἴτε μὲ τὴν ἰδιωτικὴν ἐπένδυσιν εἴτε μὲ τὸ ἐλλείμμα τοῦ κρατικοῦ προ-
ϋπολογισμοῦ εἰς ποσοστὸν 14 % τῆς συνολικῆς ἐθνικῆς δαπάνης εἰς ἀγαθὰ
καὶ ὑπηρεσίας.

Ἐν μέρει τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἀμερικανικοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς ὡς
ἄνω περιόδου ἀντεπροσώπουν ἐπαύξησιν τοῦ πραγματικοῦ ἐνεργητικοῦ τῆς
ἀμερικανικῆς οἰκονομίας, δηλαδὴ ἐπαύξησιν τοῦ κοινωνικοῦ κεφαλαίου εἰς
ἔργα κοινωνικῆς ὠφελείας (λ.χ. ὁδοί, γεφύρας, σχολικὰ κτίρια κλπ.).

Αἱ δαπάναι τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς ἐπενδύσεις λ.χ.
οἰκιακοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἠύξησαν τὸ πραγματικὸν ἐνεργητικὸν τῆς Χώρας. Αἱ
ἐπαυξήσεις αὗται ὄχι μόνον διετήρησαν τὸ ὑψηλὸν εἰσοδηματικὸν ἐπίπεδον
ἀλλὰ συνέβαλον εἰς τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομίας
ὡς καὶ τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητός της. Τοῦτο εἶχεν ὡς συνέπειαν
σημαντικὴν αὐξήσιν τοῦ κατὰ κεφαλὴν πραγματικοῦ εἰσοδήματος ἀλλὰ καὶ
τὴν ἀποφυγὴν ὑφέσεως παρὰ τὰ σοβαρὰ ἐλλείμματα τοῦ ἀμερικανικοῦ προ-
ϋπολογισμοῦ.

Συνεπῶς ἡ ἀμερικανικὴ οἰκονομία ἔχει ἀνάγκην καθ' ἑκάστον ἔτος μιᾶς
σημαντικῆς δαπάνης δι' ἰδιωτικὰς ἐπενδύσεις ἢ διὰ τὴν δημιουργίαν ἐλλείμ-
ματος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ (συνεπεία τοῦ πλεονάσματος τῶν δημο-

σίων δαπανῶν ἔναντι τῶν ἐσόδων) πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως διατηρηθῇ ὑψηλὸν ἐπίπεδον οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ συνεπῶς ὑψηλὸν εἰσοδηματικὸν ἐπίπεδον (εἰς πραγματικὰ ἀγαθά).

Τὰ ἀνωτέρω, ἄλλως τε, ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως, στηρίζονται εἰς τὴν ἐξίσωσιν τοῦ Keynes :

$$Y = C + I$$

κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ εἰσόδημα (Y) ἰσοῦται μὲ τὰς καταναλωτικὰς δαπάνας (C) σὺν τὰς δαπάναις ἐπενδύσεως (I).

Ἐπομένως ἡ διαφοροποίησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς διαφοροποιήσεως εἴτε τῶν καταναλωτικῶν δαπανῶν εἴτε τῶν δαπανῶν ἐπενδύσεως εἴτε διὰ τῆς διαφοροποιήσεως ἀμφοτέρων.

II. Ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ ὡς ὄργανον ἀνακατανομῆς τοῦ κοινωνικοῦ προϊόντος καὶ αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος.

30. Ἡ φορολογία, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν δημοσίαν δαπάνην, συνιστᾷ τὸ κυριώτερον ὄργανον τῆς δημοσίας ἀρχῆς διὰ τὴν ἀνακατανομὴν ἐπὶ δικαιοτέρας βάσεως τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος μεταξὺ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν ομάδων.

Ἡ διάρθρωσις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος εἶναι, ὡς γνωστόν, διάφορος εἰς τὰς βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμένους χώρας ὑψηλοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος ἀπὸ τὰς χώρας χαμηλοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδηματικοῦ ἐπιπέδου. Εἰς τὰς πρώτας, τὸ φορολογικόν των σύστημα στηρίζεται κατὰ βάσιν εἰς τὴν προοδευτικὴν φόρον εἰσοδήματος καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὴν ἔμμεσον φορολογίαν ἐνῷ εἰς τὰς δευτέρας οἱ δασμοὶ ὡς καὶ οἱ φόροι κατανάλωσέως συνιστοῦν τὴν κυριωτέραν πηγὴν τροφοδοτήσεως τῶν δημοσίων ἐσόδων. Σημειωτέον ὅτι καὶ εἰς τὴν ἔμμεσον φορολογίαν ἐμφανίζεται ἡ προοδευτικότης ὑπὸ διάφορον ὁμοῦ μορφήν ἀπὸ τὴν τῆς ἀμέσου. Ἡ προοδευτικότης εἰς τοὺς ἔμμεσους φόρους συναντᾶται ὑπὸ τὴν μορφήν βαρυτέρας ἐπιβάρυνσεως τῶν δαπανῶν πολυτελεῖας (οἰνοπνευματωδῶν, καπνοῦ, κυκλοφορίας τῶν αὐτοκινήτων, βενζίνης κ.λ.π.) καὶ ἐλαφροτέρας, ἂν μὴ πλήρους φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς, προκειμένου περὶ δαπανῶν πρώτης ἀνάγκης (βασικῶν εἰδῶν διατροφῆς, μεταφορᾶς διὰ τῶν συγκοινωνιακῶν μέσων, σχολικῶν βιβλίων κ.π.).

Ἡ εἰς τὰς πλουσίας χώρας ὑφισταμένη σχετικὴ ὁμοιογένεια τῆς κοινωνικῆς καὶ εἰσοδηματικῆς διαρθρώσεως εὐνοεῖ ἓνα γενικὸν φόρον εἰσοδήματος προοδευτικῶς κλιμακούμενον καὶ εἰσπραττόμενον κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν πηγὴν.

Εἰς τὰς χώρας αὐτὰς οἱ ἔμμεσοι φόροι ἀποτελοῦν τὸ ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῆς ἀμέσου φορολογίας ὑποβαλλόμενοι καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν προοδευτικὴν κλίμακα βάσει τῆς ἀνωτέρω ἀναφερομένης σκοπιμότητος καὶ ἀναγκαιότητος τῆς δαπάνης. Οὕτω εἰς τὰς Χώρας τοῦ τύπου τούτου, ὡς εἶναι ἡ Ἑλβετία, αἱ Η.Π.Α., ἡ Σουηδία κ.π. διὰ τὸ ἔτος 1955 οἱ ἔμμεσοι φόροι καλύπτουν τὰ δύο τρίτα τῶν ἐν γένει ἐκ φορολογίας ἐσόδων, τοῦ ὑπολοίπου ἐνὸς τρίτου προερχομένου ἐκ τῆς ἔμμεσου φορολογίας.

Μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν ομάδων χωρῶν, ἦτοι τῶν πλουσιῶν στηριζομένων κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν ἔμμεσον φορολογίαν καὶ τῶν πτωχῶν στηριζομένων εἰς τὴν ἔμμεσον, παρεμβάλλεται μία τρίτη ομάδα χωρῶν (Γαλλία, Γερμανία, Βέλγιον, Ἰταλία κ.π.) αἵτινες διὰ λόγους κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς διαρθρώσεώς των (μικραὶ βιοτεχνικαὶ καὶ προσωπικῆς μορφῆς ἐπιχειρήσεις, ὑψηλὸν ἐπίπεδον κατανάλωτικῶν δαπανῶν κ.π.) ἀντλούν τὰ ἐκ τῆς φορολο-

γίας έσοδα κατὰ σημαντικὸν ποσοστὸν ἐκ τῆς ἐμμέσου φορολογίας (φόρου κύκλου ἐργασιῶν, δασμῶν καὶ φόρων κατανalώσεως).

Οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους αἱ Χῶραι τῆς δευτέρας ομάδος (Γαλλίας, Ἰταλίας κλπ.) ὡς καὶ τῆς τρίτης ομάδος (χῶραι χαμηλοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος ὡς εἶναι λ.χ. αἱ χῶραι τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς) στηρίζονται εἰς τὴν ἐμμεσον φορολογίαν διὰ νὰ τροφοδοτήσουν τὸ δημόσιον ταμεῖον των, εἶναι διάφοροι δι' ἐκάστην ομάδα. Οἱ λόγοι, προκειμένου περὶ τῆς δευτέρας ομάδος, εἶναι, ὡς εἴρηται, τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον κατανalώσεως (ἐν σχέσει πρὸς τὰς Χῶρας τῆς τρίτης ομάδος) αἱ σχετικῶς διεσπαρμέναι καὶ πολυάριθμοι μικραὶ καὶ προσωπικῆς μορφῆς ἐπιχειρήσεις καὶ τέλος (ψυχολογικῆς παράγων) ἡ ὑψηλὴ τάσις φοροδιαφυγῆς (ιδίᾳ προκειμένου περὶ τῶν δυτικῶν-εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν λατινικῆς προελεύσεως). Ὡς γνωστὸν, ὁ ἐμμεσος φόρος δυσχερῶς προσφέρεται εἰς τὴν φοροδιαφυγὴν ἀφ' ἐνὸς διὰ λόγους τεχνικοὺς (ἐνσωματούμενος εἰς τὴν τιμὴν τοῦ προϊόντος) καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ λόγους ψυχολογικοὺς (καθόσον καθίσταται ὀλιγώτερον αἰσθητὸς εἰς τὸν φορολογούμενον). Οἱ λόγοι, προκειμένου περὶ τῶν Χωρῶν τῆς τρίτης ομάδος (χωρῶν ὑπαναπτύκτων) εἶναι διάφοροι. Αἱ ὑπανάπτυκτοι χῶραι, χῶραι κατ' ἐξοχὴν χαμηλοῦ κατὰ κεφαλὴν εἰσοδήματος, εἶναι γεωργικαί, εἰς τὰς ὁποίας αἱ μεγάλα ἐπιχειρήσεις εἶναι ἐλάχισται, ἂν μὴ ἀνύπαρκτοι καὶ αἱ ὀλίγαι ὑφιστάμεναι εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξαγωγικαὶ τῶν παρκαρμένων εἰς τὰς χῶρας αὐτὰς γεωργικῶν προϊόντων.

Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὡς καὶ ἄλλων προσθέτων (ἀναλφαριθμητισμός, ἐλλειψὶς συστήματος λογιστικῶν βιβλίων ιδίᾳ προκειμένου περὶ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων, χαμηλὸν ἐπίπεδον φορολογικῆς ἡθικῆς κλπ.) αἱ χῶραι αὗται ἀντλοῦν τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν δημοσίων ἐσόδων των ἐκ τῆς ἐμμέσου φορολογίας (δασμῶν καὶ φόρων κατανalώσεως).

*Κατανομή κατὰ κατηγορίαν τῶν φορολογικῶν ἐσόδων ἐν Γαλλίᾳ
κατὰ τὰ ἔτη 1962 - 1965 **
(εἰς ἑκατομμύρια νέων γαλλικῶν φράγκων)

Οἰκονομικὸν ἔτος	1962	1963	1964	1965
Φόρος εἰσοδήματος	18077	20051	24078	26835
Φόροι ἐπὶ τῆς περιουσίας	4590	5018	5333	5816
Φόροι κατανalώσεως	39467	45086	50750	53134
Εἰσφοραὶ ἐπὶ τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων	5513	6281	7141	7793
Σύνολον	67647	76436	87302	93578

* Πηγή : Statistiques et Études Financières, septembre 1966, σελ. 1158.

31. 'Εν 'Ελλάδι τὸ φορολογικὸν σύστημα στηρίζεται κυρίως εἰς τὴν ἐμμεσον φορολογίαν μὲ ἀναλογίαν περίπου κατὰ τὰ $4\frac{1}{5}$ τῶν ἐν γένει ἐκ φορολογίας ἐσόδων, τοῦ ὑπολοίπου $1\frac{1}{5}$ καλυπτομένου ἐκ τῆς ἀμέσου φορολογίας (φορολογίας εἰσοδήματος, φόρου κληρονομιῶν, δωρεῶν, προικῶν ὡς καὶ φόρου μεταβιβάσεως ἀκινήτων).

Κατωτέρω δίδομεν τὴν ἀναλογίαν παρ' ἡμῖν τῶν ἐσόδων ἐκ τῆς ἀμέσου καὶ ἐμμέσου φορολογίας κατὰ τὰ ἔτη 1961-1964 (εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν τρεχούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως) :

*'Αναλογία ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων ἐν 'Ελλάδι κατὰ τὰ ἔτη 1961-1964**
(εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν τρεχούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως)

Οικονομικὸν ἔτος	Σύνολον ἐκ φορο- λογίας ἐσόδων	Ἀμεσοί Φόροι	Ποσο- στὸν ἀμέ- σων φό- ρων	Ἐμμε- σοί φόροι	Ποσο- στὸν ἐμ- μέσων φόρων	Τελω- νειακὰ ἐσοδα	Ποσο- στὸν τε- λωνεια- κῶν ἐσόδων	Λοιποὶ ἐμμεσοὶ φόροι	Ποσο- στὸν λοι- πῶν ἐμ- μέσων φόρων
1961	15105	3222	21,3	11883	78,7	5278	34,9	6605	43,7
1962	16768	3591	21,4	13177	78,6	5907	35,2	7270	43,4
1963	18549	3606	19,4	14943	80,6	6481	34,9	8462	45,6
1964	21629	4467	20,7	17162	79,3	7550	34,9	9612	44,4

* Πηγή: Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστικὴ Ἐπετηρὶς Δημοσίων Οἰκονομικῶν 1965 ('Αθή-
ναι 1966) σελ. 48.

Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος, παρ' ἡμῖν τὰ τελωνειακὰ ἐσοδα ἀντιπροσωπεύουν τὰ 35 % τῶν ἐν γένει φορολογικῶν ἐσόδων. Τὰ λοιπὰ ἐσοδα ἐκ τῆς ἐμμέσου φορολογίας προέρχονται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν φόρων κατε-
νχλώσεως (ἰδίᾳ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καπνοῦ) καὶ συμπληρωματικῶς ἐκ τῶν
φόρων ἐπὶ τῶν συναλλαγῶν (κυρίως τελῶν χρητοσῆμου).

Ἐκ τῆς ἀμέσου φορολογίας ὁ φόρος εἰσοδήματος προφοδοτεῖ κατὰ μέγα
προσοστὸν τὰ δημόσια ἐσοδα (εἰδικώτερον ὁ φόρος εἰσοδήματος φυσικῶν
προσώπων) τῶν φόρων ἐπὶ τῆς περιουσίας (κληρονομιῶν, προικῶν, δωρεῶν
καὶ μεταβιβάσεως ἀκινήτων) συμπληρούντων τὰ ἐκ ταύτης ἐσοδα.

Εἰδικώτερον, προκειμένου περὶ τῶν εἰσπραγματικῶν δασμῶν, ἡ Χώρα μας
θὰ πρέπει νὰ ἐξεύρη τρόπον καλύψεως τῶν ἐντεῦθεν δημοσίων ἐσόδων, ἅτινα
μὲ τὴν μελετωμένην πλήρη συμμετοχὴν τῆς 'Ελλάδος εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν
Οἰκονομικὴν Κοινότητα θέλουσιν ὑποστῇ τὴν προοδευτικὴν των ἐξάλειψιν.

Κατωτέρω δίδομεν πίνακα τῶν εἰσπραχθέντων δασμῶν καὶ λοιπῶν φόρων εἰσχωρητῆς ἐκ Νωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος κατὰ τὰ ἔτη 1962-1964 (εἰς χιλιάδας δραχμῶν τρεχοῦσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως) :

Εἰσπραχθέντες δασμοὶ καὶ λοιποὶ φόροι εἰσαγωγῆς
(φόρος κύκλου ἐργασιῶν, εἰδικὸς φόρος ἄρθρ. 17 Ν.Δ. 3092/54,
φόρος κατανυλώσεως καὶ φόρος πολυτελείας)
*ἐκ Χωρῶν τῆς Ε.Ο.Κ. κατὰ τὰ ἔτη 1962-1964 **
(εἰς χιλιάδας δραχμῶν τρεχοῦσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως)

Οἶκον. ἔτος	1962	1963	1964
Εἰσπραχθέντες δασμοὶ	1.092.833	1.225.688	1.427.076
Εἰσπραχθέντες λοιποὶ φόροι εἰσχωρητῆς	679.131	875.476	1.001.980
Σύνολον	1.771.964	2.101.164	2.429.056

* Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστικὴ Ἐπετηρὶς Δημοσίων Οἰκονομικῶν 1965 (Ἀθῆναι 1966), σελ. 71.

Ἡ Ἑλλάς ἔχει ἐκ τῆς Συμφωνίας συνδέσεως μετὰ τῆς ΕΟΚ τὴν εὐχέ-
ρειαν μετατροπῆς τῶν ὡς ἄνω ὑπὸ κατάρτησιν δασμῶν εἰς ἐσωτερικοὺς φό-
ρους κατανυλώσεως ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς μὴ διακριτικῆς μεταχειρίσεως τῶν ἐν-
τεῦθεν βαρυνομένων προϊόντων.

32. *Σχέσις ἔθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ συνολικῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύν-
σεως (φορολογικῶν ἐσόδων).*

Ἡ οἰκονομικὴ συνεισφορὰ τῶν φορολογουμένων διὰ τὴν κάλυψιν τῶν
ἀναγκῶν τῆς ὑλότητος ἐκφράζεται ποσοτικῶς εἰς τὴν ποσοστιαίαν ἀναλογία, ἣν αὕτη καταλαμβάνει εἰς τὸ σύνολον τοῦ ἀκαθάριστου ἔθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ὁ φόρος ὑπὸ τὴν τριαδικὴν αὐτοῦ μορφήν (φόρος εἰσοδήματος, φόρος
ἐπὶ τῆς περιουσίας, φόρος ἐπὶ τῆς δαπάνης) ἀποσκοπεῖ, ὡς ἐλέγθη, εἰς τὴν
ἐξοικονόμησιν τῶν ἀναρχαίων πόρων διὰ τὴν ἐκσυνομήσιν τῶν δημοσίων
ἀναρχῶν. Ὁ φόρος καὶ ὅταν εἴναι συνοφασμένος μετὰ τὴν δαπάνην ἢ τὴν μετα-
βίβασιν περιουσιακῶν στοιχείων (κεφαλαιῶν) καταβάλλεται ἐκ τοῦ εἰσοδή-
ματος τοῦ φορολογουμένου. Μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις λίαν ὑψηλοῦ φόρου
ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, ὁ φορολογούμενος διὰ τὴν καταβίβασιν τῶν πόρων εὐρίσκειται
εἰς τὴν ἀνάγκην ρευστοποιήσεως τοῦ μεταβιβαζομένου κεφαλαίου ὅνα ἐκ τοῦ
τιμήματος τούτου δυνήθῃ νὰ ἀπώληται τῶν φορολογικῶν τοῦ ὑποχρεώσεσιν.

Ἡ ἀναλογία, ἣν κατέχει τὸ σύνολον τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως εἰς
τὸ ἀκαθάριστον ἔθνικόν προϊόν ποικίλλει τόσον κατὰ Χώρας ὅσον καὶ κατὰ
χρονικὰς περιόδους. Εἰς πολεμικὰς λ.χ. περιόδους εἶναι δυνατὸν νὰ προσ-
λάβῃ τερχστίας διαστάσεις.

Τὰ πρῶτα μεταπολεμικά ἔτη (1949) ἡ συνολικὴ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις ἐναντι τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος ἀνῆλθετο διὰ τὴν Ἀγγλίαν εἰς 35 % καὶ διὰ τὴν Γαλλίαν εἰς 25 % (συνυπολογιζομένων καὶ τῶν κοινωνικῶν εἰσφορῶν).

Διὰ τὸ ἔτος 1955 ἡ ἀναλογία αὕτη τῆς συνολικῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως ὡς ποσοστοῦ τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος ἔχει διὰ τινὰς Δυτικὰς Χώρας ὡς ἑξῆς :*

Χ ὥ ρ α :	Συνολικὴ φορολ. ἐπι- βάρυνσις μὴ συμπερι- λαμβανομένων τῶν εἰσ- φορῶν κοιν. ἀσφαλίσεων	Συνολικὴ φορολ. ἐπι- βάρυνσις συνυπολογι- ζομένων καὶ τῶν εἰσ- φορῶν κοιν. ἀσφαλίσεων
Δυτικὴ Γερμανία	26	33
Βέλγιον	16	23
Η.Π.Α.	22	24
Γαλλία	22	30
Μ. Βρεταννία	28	30

* Πηγή : Statistiques et Études Financières, No 100, Avril 1957.

Τὸ σχετικῶς ὑψηλὸν ποσοστὸν τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς Δυτικῆς Γερμανίας ἀποδίδεται εἰς τὴν προσπάθειαν ἀποκαταστάσεως τῶν ἐκ τοῦ πολέμου καταστροφῶν τῆς Χώρας αὐτῆς ὡς καὶ εἰς τὰς συνεπεῖα τοῦ πολέμου ὑποχρεώσεις της (χορήγησις συνταξέων καὶ βοηθημάτων εἰς τοὺς παθόντας, πολεμικὰ ἀποζημιώσεις πρὸς ξένας Χώρας κλπ.).

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὴν Ἀγγλίαν (βλ. H. Laufenburger, Revenu, Capital et Impôt, Sirey 1950 σελ. 16) ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις ἀνῆλθετο τὸ 1938 εἰς 17 %, τὸ 1946 εἰς 35 % καὶ τὰ ἔτη 1947 καὶ 1948 εἰς 33 %. Αἱ κατὰ τὸ 1948 ἐν γένει πάσης φύσεως ἐπιβαρύνσεις καὶ κοινωνικαὶ εἰσφοραὶ ἐκάμπτουν εἰς τὴν Χώραν αὐτὴν τὰ 40 % τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ εἰσοδήματος (βλ. Economist τῆς 19-3-1949).

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1966 ἐν Γαλλίᾳ ἀναλογία τῆς συνολικῆς (ἐκ πάσης πηγῆς) φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως εἰς τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα συνίσταται εἰς τὸ 20 % ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου, ἤτοι ἐπὶ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος ἐκ 501.606 ἑκατομμυρίων νέων φράγκων τὸ σύνολον τῶν ἐκ πάσης πηγῆς φορολογικῶν ἐσόδων ἀνῆλθε κατὰ τὸ 1966 εἰς 100.000 ἑκατομμύρια νέων γαλλικῶν φράγκων (βλ. Statistiques et Études Financières, Novembre 1966, σελ. 1364 καὶ 1372).

Ἡ μείωσις αὕτη τῆς ἐν Γαλλίᾳ ἀναλογίας τῆς συνολικῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως ὡς ποσοστοῦ τοῦ ἀκαθαρίστου ἐθνικοῦ προϊόντος δέον νὰ ἀποδοθῇ ὡχὶ εἰς τὴν ἀπόλυτον μείωσιν αὐτῆς ἀλλὰ εἰς τὴν σοβαρὰν αὐξήσιν τοῦ

έθνικου εισοδήματος της Γαλλίας, ήτις έσημειώθη κατά την τελευταίαν δεκαετίαν κατ' ακολουθίαν της εφαρμογής των γνωστών προγραμμάτων ανάπτυξης της γαλλικής οικονομίας.

Έν 'Ελλάδι ή αναλογία της συνολικής φορολογικής επιβαρύνσεως ως ποσοστού του ακαθάριστου έθνικου εισοδήματος έχει διά τά έτη 1957-1964 ως ακολούθως (εις εκατομμύρια δραχμών τρεχούσης άγροαστικής δυνάμεως) : *

Έτη :	1957	1958	1959	1960	1961	1962	1963	1964
Ακαθάριστον έθνικόν εισόδημα	83826	86782	90035	96955	111256	118994	132919	150078
Συνολική Φορολογική επιβάρυνσις	10840	12070	11963	12936	15105	16768	18549	21629
Ποσοστόν % φο- ρολ. επιβαρύνσεως έπί του ακαθρί- στου έθνικου εισο- δήματος	12,9	13,8	13,2	13,3	13,6	14,1	14,0	14,3

* Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστική Έπετηρίς Δημοσίων Οικονομικών 1965 ('Αθήναι 1966) σελ. 46.

Έκ του άνωτέρω πίνακος προκίπτει ότι ή αναλογία της φορολογικής επιβαρύνσεως παρ' ήμιν ως ποσοστού του ακαθάριστου έθνικου προϊόντος είναι μικροτέρα της αντίστοιχου αναλογίας των Χωρών της Δυτικής Εύρώπης. Έν τούτοις, εκ της συγκρίσεως του μέσου κατ' κεφαλήν εισοδήματος παρ' ήμιν καί των έν λόγω Χωρών προκύπτει ή αντίθετος διαπίστωσις. Καθόσον τό μεγαλύτερον κατ' κεφαλήν εισόδημα των Χωρών αυτών άφήνει, μετά την άραιεσιν των φορολογικών βαρών, εύρύ περιθώριον διαβιώσεως των κατοίκων των Χωρών της Δυτικής Εύρώπης επί ύψηλοτέρου επιπέδου.

33. Αναμφιβόλως, ή ρόλος της φορολογικής τεχνικής θά πρέπει νά συνίσταται εις την σύλληψιν της φορολογητέας ύλης καί την καταστολήν της υπό οίκανδήποτε μορφήν φοροδιαφυγής. Έτέρωθεν, ή ρόλος της φορολογικής πολιτικής θά πρέπει νά άποβλέπη εις την δικαιότεραν κατανομήν των φορολογικών βαρών, την ένθάρρυνσιν των παραγωγικών καί άποθάρρυνσιν των παρασιτικών δραστηριοτήτων καί τέλος την δημιουργίαν εύνοϊκών προϋποθέσεων διά την οικονομικήν ανάπτυξιν της Χώρας.

34. Ἡ τεχνική τῆς συλλήψεως τῆς φορολογητέας ὕλης ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν φορολογίαν εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, καθ' ἃς ἐκ τῆς κρατικῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος (λ.χ. ἐκτελέσεως δημοσίων ἔργων, ὡς ὀδικοῦ δικτύου, ἀρδευτικῶν, δικτύου ἡλεκτρικῆς ἐνεργείας, σιδηροδρόμων κλπ.) δημιουργεῖται ὑπεραξία τῶν παρακειμένων ἀκινήτων. Καθόσον εἶναι δίκαιον οἱ ἰδιοκτῆται αὐτῶν νὰ καταβάλλουν ἐν μέρος τῆς δημιουργηθείσης ἐκ τῆς κρατικῆς δραστηριότητος ἀξίας τῶν κτημάτων των πρὸς κάλυψιν τῶν γενομένων πρὸς ἀξιοποίησιν αὐτῶν δημοσίων δαπανῶν, αἵτινες ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει κατεβλήθησαν ὑπὸ τῶν φορολογουμένων.

Ἄλλῃ περίπτωσις δημιουργίας ὑπεραξίας δύνανται λ.χ. νὰ προέλθῃ συνεπείᾳ ὑποτιμήσεως τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, τῆς μεταβολῆς δηλονότι τῆς ἱσοτιμίας μεταξὺ μιᾶς μονάδος τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος ἀφ' ἑνὸς καὶ μιᾶς μονάδος τῶν ξένων νομισμάτων ἀφ' ἑτέρου, μεταβολῆς γινομένης εἰς βάρος τοῦ πρώτου. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὕτην οἱ κάτοχοι ξένων νομισμάτων ἀπολαύουν ὑπεραξίας προερχομένης ἐκ τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος.

35. Ἡ φοροδιαφυγή ἐμφανίζεται ὑπὸ δύο μορφάς καθόσον εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι θεμιτὴ ἢ ἀθέμιτος (δολία). Ἡ πρώτη, ἡ νόμιμος φοροδιαφυγή, δὲν ἐπισύρει, ὡς εἰκός, ποινικὰς ἢ ἄλλας κυρώσεις, ἔχει ὅμως τεχνητὰς συνεπείας διὰ τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν. Ἡ νόμιμος φοροδιαφυγή ἐμφανίζεται εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, καθ' ἃς ὁ ὑποχρεούμενος εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ φόρου ἀπέχει ἀπὸ τῆς πραγματοποιήσεως τοῦ γεγονότος τοῦ γενεσιουργοῦ τῆς φορολογικῆς ὑποχρεώσεως (λ.χ. προκειμένου περὶ αὐξήσεως τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν, ὁ εἰσαγωγεὺς ἀπέχει τῆς εἰσαγωγῆς ἢ εἰς τὴν περίπτωσιν ὑπερβολικῶς ὑψηλοῦ προοδευτικοῦ κατὰ φορολογικὰ κλίμακος διαρθρουμένου φόρου εἰσοδήματος, ὁ φορολογούμενος ἀποφεύγει τὴν ἔντασιν τῆς οἰκονομικῆς του δραστηριότητος, ἥτις θὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν αὐξήσιν τοῦ εἰσοδήματός του καὶ τὴν λόγω τῆς ὑψηλοτέρας φορολογικῆς κλίμακος βαρυτέραν φορολογίαν του).

Γνησίᾳ φοροδιαφυγῇ εἶναι πᾶσα παράβασις τοῦ φορολογικοῦ νόμου χωρὶς νὰ ἀπαιτῇται ἡ κατὰ τὸ ἀστικὸν δίκαιον πρόθεσις (δόλος) τοῦ βλάπτειν τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους.

Ἡ γνησία (ἀθέμιτος) φοροδιαφυγή πολλάκις αἰτιολογεῖται (ἂν μὴ δικαιολογεῖται) ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς φορολογίας ἢ τῆς ἀνίσου κατὰ κοινωνικὰς ομάδας κατανομῆς τοῦ φορολογικοῦ βάρους. Ἐτέρωθεν, δυνατόν νὰ ὑφείλεται αὕτη εἰς τὴν ἐξασθένησιν τῆς φορολογικῆς ἠθικῆς καὶ τὴν ἀνεπαρκῆ συνάσθησιν τῶν ὑποχρεώσεων τῶν πολιτῶν ἐναντι τοῦ Κράτους.

Αἱ πλέον συνήθεις μορφαί, ὅφ' ἃς ἐμφανίζεται ἡ γνησία (ἀθέμιτος) φοροδιαφυγή συνίστανται :

«APXEION» Δ. Καλιτσουνάκη, Τόμ. 47ος (1967), Τεύχ. Ι'

1) Εἰς τὴν ἀπόκρυψιν τῆς φορολογητέας ὕλης ἢ ἀντικειμένου, λ.χ. προκειμένου περὶ εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ διὰ τῆς λάθρα εἰσαγωγῆς του, προκειμένου περὶ φόρου μεταβιβάσεως ἀκινήτων διὰ τῆς δηλώσεως τιμῆς πωλήσεως τοῦ ἀκινήτου μικροτέρας τῆς πραγματικῆς κ.ο.κ.

2) Εἰς τὴν τήρησιν μὴ εἰλικρινῶν λογιστικῶν βιβλίων καὶ λογιστικῶν ἐγγραφῶν, ὡς λ.χ. προκειμένου περὶ τῆς διογκώσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τῆς καταχωρίσεως προσωπικῆς φύσεως δαπανῶν (δαπάναι ταξιδίων, ἀσφάλιστρα ἐπίπλων προσωπικῆς χρήσεως κλπ.) ἢ τῆς ἐκτελέσεως ἐργασιῶν διευρύνσεως τῆς ἐπιχειρήσεως ἐκ προθέσεως παρατεινόμενων ἢ προκειμένου περὶ ἀποσβέσεως τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως, διὰ τῆς καταχωρίσεως εἰς τὰ λογιστικὰ βιβλία τιμῆς προμηθείας, ἐφ' ἧς ἐγένετο σοβαρὰ ἐκπτώσις ἢ τέλος διὰ τοῦ ἐκ προθέσεως περιορισμοῦ τῆς φορολογητέας ὕλης (μὴ ἐκδοσις τιμολογίων ἢ ἀναγραφὴ μειωμένων τιμῶν).

3) Εἰς τὴν καταχώρισιν ἐν τῷ συμβολαίῳ διαφόρου νομικῆς μορφῆς τῆς πράξεως, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς φορολογίας λ.χ. δωρεὰ ὑπὲρ τὴν νομικὴν μορφήν τῆς πωλήσεως ἢ τῆς διατροφῆς ἢ τῆς ἀναγνωρίσεως χρέους τοῦ δωρητοῦ ἔναντι τοῦ δωρεοδόχου.

4) Διὰ τῆς φυγαδεύσεως (ὅταν τοῦτο παλαιότερον ἦτο εὐχερέστερον) εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ φορολογητέου ἀντικειμένου (κεφαλαίου). Σήμερον, λόγῳ τῆς νομοθεσίας περὶ προστασίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, τῆς ὑπογραφῆς μεταξύ τῶν διαφόρων Κρατῶν συμβάσεων πρὸς ἀποφυγὴν τῆς διπλῆς φορολογίας καὶ περὶ ἀμειβάσιμης φορολογικῆς συνεργασίας, ἡ φοροδιαφυγὴ τῆς μορφῆς αὐτῆς κατέστη δυσχερεστέρα.

5) Διὰ τῆς ἀποκρύψεως τοῦ πραγματικοῦ κύκλου ἐργασιῶν, ἰδίᾳ προκειμένου περὶ τῶν ἐλευθερίων ἐκείνων ἐπαγγελμάτων ἅτινα προστατεύονται ὑπὸ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου (δικηγόρων, ἱατρῶν, μαιῶν κλπ.).

6) Τέλος (χωρὶς νὰ ἐξαντλώμεν τὰς μορφὰς τῆς γνησίας φοροδιαφυγῆς) ἡ ἀθέμιτος φοροδιαφυγὴ δυνατὸν νὰ ὑφείλεται εἰς τὸ χαμηλὸν ἠθικὸν ἐπίπεδον φοροτεχνικῶν τινῶν ὁργάνων.

Ἡ (δολία) φοροδιαφυγὴ ἐπισύρει σοβαρὰς οἰκονομικὰς, ἠθικὰς καὶ ψυχολογικὰς συνεπεῖας. Διευρύνει τὴν οἰκονομικὴν καὶ δημοσιονομικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους, ἀποθαρρύνει τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγικότητος (καθόσον ὁ ἐπιχειρηματίας δύναται δι' αὐτῆς νὰ αὐξήσῃ εὐχερέστερον τὸ εἰσόδημά του παρὰ διὰ τῆς δημιουργικῆς προσπάθειας) δημιουργεῖ μεταξύ τῶν ὁμοειδῶν ἐπιχειρήσεων συνθήκας ἀνεπίμου οἰκονομικοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ, τὸ σοβαρώτερον, συντελεῖ εἰς τὸν ἐκφυλισμὸν τοῦ δημοσίου αἰσθήματος διὰ τὰς ἔναντι τοῦ Κράτους ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν ἀποχαλίνωσιν αὐτῶν.

Ἡ φοροδιαφυγὴ εἶναι περισσύτερον ἀνεπτυγμένη εἰς τὰς μικρὰς καὶ μεσαίας ἐπιχειρήσεις παρὰ εἰς τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ ἢ βιομηχανικὰ συγκροτή-

ματα της εταιρικής μορφής της ανωνύμου εταιρείας, της οποίας οι ισολογισμοί και τὰ λογιστικά βιβλία υποβάλλονται εἰς τὰς περιπεπλεγμένας καὶ αὐστηρὰς διατυπώσεις τοῦ νόμου.

Λόγῳ ἀκριβῶς τοῦ σημαντικοῦ ἀριθμοῦ τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων εἰς τὰς Η.Π.Α. καὶ τὴν Μ. Βρεταννίαν, συνέπεια τοῦ ὑπολοίτου εἶναι ἡ μεγάλη ἀναλογία τῶν εἰσοδημάτων τῶν δηλουμένων ὑπὸ τρίτων (μισθοὶ καὶ ἡμερομίσθια, μερίσματα) ἔναντι τοῦ συνόλου τῶν δηλουμένων εἰσοδημάτων (85 % περίπου ἔναντι 65 % ἐν Γαλλίᾳ) ἐξηγεῖται ἡ ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ καὶ ἀπόδοσις τοῦ φόρου εἰσοδήματος εἰς τὰς Ἀγγλοσαξωνικὰς Χώρας.

Συνεπῶς, ἡ δημιουργία μεγάλων οἰκονομικῶν μονάδων (ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν κλπ.) περιορίζει σημαντικῶς τὸ πεδίον ἀναπτύξεως τῆς φοροδιαφυγῆς.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων δύο μορφῶν φοροδιαφυγῆς (τῆς θεμιτῆς καὶ ἀθεμίτου ἢ δολίας) ὑφίσταται μία τρίτη μορφή φοροδιαφυγῆς ἐπὶ τῆς μεθοριακῆς γραμμῆς μεταξὺ τῆς θεμιτῆς καὶ δολίας.

Ἡ μορφή αὐτὴ τῆς φοροδιαφυγῆς εἶναι δυνατόν νὰ ὑφείλεται εἰς τὴν ἀτελεῖ διατύπωσιν τοῦ φορολογικοῦ νόμου. Ἐν Γαλλίᾳ, ὁ νόμος τῆς 13 Ἰουλίου 1925 ἐπεξέτεινε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου εἰσοδήματος τῶν κινήτων ἁξιών καὶ εἰς τὰς συνολικὰς ἢ μερικὰς πληρωμὰς ἢ ἀποσβέσεις τὰς γινόμενας ὑπὸ τῶν ἐταιρειῶν ἐπὶ τῶν μετοχῶν καὶ λοιπῶν τίτλων ἔναντι παρακρατήσεως τῶν κερδῶν των, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι αἱ πληρωμαὶ ἢ ἀποσβέσεις αὗται πραγματοποιοῦνται πρὸ τῆς διαλύσεως τῆς ἐταιρείας. Ὁ ἐν λόγῳ νόμος δὲν ἔθιγε τὴν ὑποχρεωτικὴν ἀπόσβεσιν τῶν μετοχῶν τὴν προβλεπομένην ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἐταιρείας. Εὐθὺς μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ νόμου τούτου, πολλὰ ἐταιρεῖα περιέλαβον εἰς τὸ καταστατικὸν των τὴν ρήτραν τῆς ὑποχρεωτικῆς ἀποσβέσεως. Ἡ ἐν Γαλλίᾳ Διοίκησις τῶν φοροτεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν ἡρμήνευσε τὰς καταχωρίσεις αὐτὰς εἰς τὸ καταστατικὸν τῆς ἐταιρείας ὡς δολίαν πρόθεσιν καταστρατηγήσεως τοῦ φορολογικοῦ νόμου. Τὸ Γαλλικὸν ὅμως Ἀκυρωτικὸν ἀπέρριψε τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτὸν μὲ τὸ αἰτιολογικόν ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ νόμου τῆς 13 Ἰουλίου 1925 δὲν ἤτο νὰ ἐξαρτήσῃ τὸ ἔγκυρον τῆς ρήτρας ἀποσβέσεως τῶν μετοχῶν ἐκ τῶν κινήτρων, ἀτινα προεκάλεσεν τὴν καταχώρισιν τῆς ρήτρας εἰς τὸ καταστατικὸν τῆς ἐταιρείας.

Ἄλλαι περιπτώσεις τῆς μορφῆς αὐτῆς φοροδιαφυγῆς εἶναι λ.χ. ἡ τοποθέτησις οἰκονομῶν εἰς ἀφορολόγητα χρεώγραφα, ἡ μὲν χορήγησις ἀποδείξεως (ὅταν ἐκ τοῦ νόμου ἐπιτρέπεται τοῦτο) προκαίμενου περὶ ὑποχρεώσεως χαρτοσημάνσεως αὐτῆς κλπ.

Σημειωτέον ὅτι ἡ γαλλικὴ ἐπιστήμη ἀποκαλεῖ τὴν θεμιτὴν φοροδιαφυγὴν *évasion légitime*, τὴν γνησίαν (δολίαν) φοροδιαφυγὴν *fraude fiscale* καὶ τὴν ἐνδιάμεσον μορφήν αὐτῆς *fraude d'intention* (βλ. H. Laufenburger, *Revenu, Capital et Impôt*, Sirey, 1950, σελ. 280-291 καὶ Lucien Mehl, *Science et technique fiscales*, Thémis, τόμ. II, σελ. 732-735).

Ἀπὸ τὴν φορολογικὴν τεχνικὴν, ὁμοῦ μὲ τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον φορολογικῆς ἠθικῆς φορολογουμένων καὶ φορολογούσης ἀρχῆς, ἐξαρτᾶται ἡ ἐπαρκὴς σύλληψις τῆς φορολογητέας ὕλης.

Ἐκ τῶν μεγάλων κατηγοριῶν εἰσοδήματος, ὁ φόρος μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν εἶναι ὁ ὀλιγώτερον προσφερόμενος εἰς τὴν φοροδιαφυγὴν. Τὸ ἀκολουθούμενον σχεδὸν γενικῶς σύστημα τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου τούτου εἰς τὴν πηγὴν περιορίζει σημαντικῶς τὰ περιθώρια σφετερισμοῦ τοῦ δημοσίου συμφέροντος.

Ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς φορολογίας κεφαλαίου, ἡ φοροδιαφυγὴ εἶναι λίαν ἀνεπτυγμένη προκειμένου περὶ τοῦ φόρου μεταβιβάσεως ἀκινήτων. Τὴν δυσχέρειαν ταύτην τὴν ἀντιμετωπίζουν σήμερον αἱ φοροτεχνικαὶ Ὑπηρεσίαι δι' αὐτοπραγματογνωμοσύνης (αὐτοψίας τοῦ ἀκινήτου δι' ἰδίων ὀργάνων τῶν πρὸς διαπίστωσιν τῆς πρaxyματικῆς τοῦ ἀξίας ἀσχέτως τῆς ἐν τῷ πωλητηρίῳ συμβολαίῳ ἀναγραφομένης τιμῆς πωλήσεως).

Ἐξ ἄλλου, τὸ χαμηλὸν εἰς τινὰς Χώρας ἀγροτικὸν εἰσόδημα δὲν προσφέρεται ὡς σοβαρὰ πηγὴ τροφοδοτήσεως τῶν ἐσόδων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐτέρωθεν, εὐρὺ φαίνεται νὰ εἶναι εἰς τινὰς Χώρας τὸ περιθώριον τῆς φοροδιαφυγῆς προκειμένου περὶ τῆς φορολογίας τῶν κερδῶν εἰς τοὺς δύο μεγάλους τομεῖς τῆς οἰκονομίας : τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας.

36. Ἡ διὰ τοῦ φόρου ἐνθάρρυνσις τῶν παραγωγικῶν ὡς καὶ ἡ ἀποθάρρυνσις τῶν μὴ παραγωγικῶν δραστηριοτήτων δύναται νὰ προσλάβῃ πλείονας μορφάς. Προκειμένου λ.χ. περὶ τοῦ φόρου εἰσοδήματος, ὁ τεμαχισμὸς τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος εἰς μερίδας ὅσας καὶ τὰ τέχνα τοῦ φορολογουμένου καὶ ἡ ἐφαρμογὴ ἐφ' ἐκάστης μερίδος τοῦ ἀνολογούντος φορολογικοῦ συντελεστοῦ, ἀνακουφίζει τὸν οἰκογενειακὸν προϋπολογισμόν καί, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν χορήγησιν οἰκογενειακῶν ἐπιδομάτων, εὐνοεῖ τὴν δημογραφικὴν αὐξήσιν μιᾶς χώρας, νοσοῦσης ἐκ δημογραφικῆς ἀναιμίας. Τὸ ἴδιον βεβαίως ἀπτετέλεσμα εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως εὐρέων φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν καὶ ἐκπτώσεων δι' ἕκαστον τέκνον, μὲ τὴν συντήρησιν τοῦ ὁποίου βαρύνεται ὁ φορολογούμενος.

Ἡ φορολογικὴ ἐνθάρρυνσις τῆς ἀνοικοδομήσεως νέων κατοικιῶν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν καὶ τῆς ἐκ παραλλήλου φορολογίας τῶν παλαιῶν ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν χρηματοδότησιν τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν πρώτων ἐκ τοῦ προϊόντος τῆς φορολογίας τῶν δευτέρων, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τῆς φορολογίας τῶν μὴ ὠκοδομημένων χώρων ὡς ἐὰν οὗτοι ᾔσαν ὠκοδομημένοι.

Εἰς τινὰς Χώρας αἱ ναυπηγήσεις ἀπολαύουν ἰδιαιτέρας φορολογικῆς εὐνοίας, ὡς λ.χ. ἐν Γαλλίᾳ, Ἰταλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Ἐπίσης αἱ γεωλογικαὶ ἐρευναι (ὕπεδάφους) πρὸς ἀνέυρεσιν καὶ ἐκμετάλλευσιν πετρελαίου καὶ ὀρυκτοῦ

πλούτου ἀπολαύουν εὐρείας φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς (βλ. ἐν Γαλλίᾳ τὸ Décret No 59-1071 τῆς 11-9-1959 εἰς Journal Officiel No 213 τῆς 14 καὶ 15-9-1959, δι' οὗ Διατ/τος τὰ κέρδη τὰ πραγματοποιούμενα ὑπὸ τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ὑπαγομένων εἰς τὴν κοινὴν ὀργάνωσιν τῶν περιοχῶν τῆς Σαχάρας, ἀπαλλάσσονται διὰ μίαν δεκαετίαν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν κερδῶν) ὡς ἐπίσης ἐκπίπτουνται τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος αἱ δαπάναι αἱ γενόμεναι δι' ἐπιστημονικὴν ἔρευναν ὡς καὶ τὰ ποσὰ τὰ καταβαλλόμενα εἰς ἰνστιτούτα ἐπιστημονικῆς ἐρεῖνης.

Ἡ φορολογικὴ ἐνθάρρυνσις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς δύναται νὰ προσλάβῃ πλείονας μορφάς, ὡς λ.χ. διὰ τῆς φορολογικῆς ἀπαλλαγῆς τῶν γεωργικῶν ἐκείνων καλλιεργειῶν, ὧν κρίνεται οἰκονομικῶς σκόπιμος ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἀντιστοίχως τῆς βαρυτέρας φορολογίας ἐκείνων, αἵτινες δὲν κρίνονται πρόσφοροι διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν ἢ διὰ τοῦ καθορισμοῦ ἐνὸς ὁρίου φορολογησίμου ποσότητος τοῦ προϊόντος (λ.χ. 1000 κιλά) πέραν τοῦ ὁποίου τὸ παραγόμενον προϊόν παραμένει ἀφορολόγητον. Ἐξ ἄλλου, ἡ φορολογία τοῦ πεπαλιωμένου μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ γεωργικοῦ τομέως εὐνοεῖ τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ διὰ νέου συγχρονισμένου ἐξοπλισμοῦ, ὡς ἐπίσης ἡ φορολογία τῶν μὴ καλλιεργουμένων γαιῶν, ὡς ἐὰν αὗται ἐκαλλιεργοῦντο, εὐνοεῖ τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν.

Ἡ ἰδίᾳ φορολογικὴ τεχνικὴ ἀκολουθεῖται προκειμένου περὶ ἐνθαρρύνσεως τῶν ἐξαγωγῶν (πλήρης δασμολογικὴ ἀπαλλαγή) καὶ τῆς ἀποθαρρύνσεως τῶν εἰσαγωγῶν (ὑψηλοὶ εἰσαγωγικοὶ δασμοὶ) ὡς ἐπίσης προκειμένου περὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως ἢ ἀποθαρρύνσεως ὠρισμένων ἐταιρικῶν μορφῶν διὰ τῆς ἐλαφροτέρας ἢ βαρυτέρας φορολογίας αὐτῶν καὶ τῶν κερδῶν των, ὡς καὶ προκειμένου περὶ τῆς ἐνθαρρύνσεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς εἰς ὠρισμένην περιοχὴν (ὡς παρ' ἡμῖν προκειμένου περὶ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις βιομηχανικῶν κλπ. ἐπιχειρήσεων) διὰ τῆς χορηγήσεως εἰς αὐτὴν φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν καὶ ἀτελειῶν.

Τέλος, προκειμένου περὶ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ φόρου ὡς ὀργάνου οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως βλ. Π. Κατωπόδη, Ἡ Φορολογικὴ πολιτικὴ ὡς μέσον οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, Ἀθῆναι 1958.

III. 'Ο κρατικός προϋπολογισμός ως ὄργανον οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.

37. 'Ο κατ' ἀκολουθίαν κυρίως τῶν δύο παγκοσμίων πολέμων ἀύξανόμενος ὁ σημεῖραι κρατικός παρεμβατισμός ὡς καὶ ἡ περὶ τῆς κοινωνικῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν καθηκόντων τοῦ συγχρόνου κράτους διευρυνθεῖσα ἀντίληψις, ἔσχον ὡς συνέπειαν τὴν ἀλλοίωσιν τῆς φυσιογνωμίας τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, τὸν ὅποῖον ἡ κλασσικὴ θεωρία τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ἤθελε νὰ εἶναι ο ὕ δ ε τ ε ρ ο ς, δηλονότι νὰ ἐπηρεάξῃ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον τὴν κλιμάκωσιν καὶ διάρθρωσιν τῶν ιδιωτικῶν εἰσοδημάτων εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται οὕτω τὸ optimum τῆς χρησιμοποίησεως τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ optimum τῆς ιδιωτικῆς δραστηριότητος. Αἱ οἰκονομικαὶ θεωρίαι τοῦ 20οῦ αἰῶνος καὶ ἰδίᾳ αἱ κεῦνσιαναὶ καὶ μετακεῦνσιαναὶ θεωρίαι, συνεπλήρωσαν τὴν ἀλλοίωσιν τῆς φυσιογνωμίας καὶ τῆς δομῆς τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ κατέστησαν αὐτὸν ἀπὸ στατικὸν μέσον καλύψεως τῶν κρατικῶν στοιχειωδῶν ἀναγκῶν, δυναμικὸν ὄργανον οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς.

38. 'Ὡς γνωστὸν ἡ δημοσιονομικὴ δρᾶσις τοῦ Κράτους ἐκδηλοῦται κυρίως διὰ τῆς δημοσίας δαπάνης.

'Εξ ἄλλου, αἱ ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ἄμεσοι ἢ ἔμμεσοι ἐπιπτώσεις τῆς δημοσίας δαπάνης εἶναι πολλάκις ἀνεξάρτητοι τῆς προελεύσεως ἢ τῆς κατηγορίας, εἰς ἣν ἀνήκει ἡ ἐν λόγῳ δαπάνη.

Περὶ τῆς ταξινομήσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν ὀφίσταται ἡ κλασσικὴ διάκρισις: α) εἰς π ρ α γ μ α τ ι κ ᾶ ς δ α π ᾶ ν α ς, αἵτινες ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν ἀγορὰν πρᾶγματικῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν καὶ ἀποτελοῦν συνεπῶς πρᾶγματικά εἰσοδήματα καὶ β) εἰς μ ε τ α φ ο ρ ᾶ ς, αἵτινες ἀντιστοιχοῦν εἰς ἀπλῆν μεταφορὰν ἀγοραστικῆς δυνάμεως εἴτε μεταξύ τῶν ιδιωτῶν εἴτε ἀπὸ μίαν κοινωνικὴν ὁμάδα εἰς ἄλλην χωρὶς νὰ μεταβάλλουν ἢ ἀλλοιώνουν τὸ συνολικὸν εἰσόδημα.

Αἱ πρῶται, αἱ πρᾶγματικαὶ δαπάναι, ἀντιστοιχοῦν εἰς εἰσόδημα καταβαλλόμενον ἐναντι προσφερομένης ἐργασίας ἢ ἀγαθοῦ ἢ ὑπηρεσίας καὶ εἶναι: αἱ δαπάναι προσωπικοῦ ὡς καὶ λειτουργίας καὶ συντηρήσεως τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ αἱ δαπάναι δημοσίων ἐπενδύσεων, δηλαδή τῶν ἐπενδύσεων τῶν πρᾶγματτοποιουμένων ἀμέσως ὑπὸ τοῦ Κράτους ὡς φορέως.

'Η δευτέρα κατηγορία δημοσίων δαπανῶν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν μεταφορὰν ἀπλῶς ἀγοραστικῆς δυνάμεως ἀπὸ μίαν κοινωνικὴν ὁμάδα εἰς ἄλλην καὶ εἶναι αἱ δαπάναι διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ δημοσίου χρέους, αἱ δαπάναι ἐκ τῶν οἰκονομικῶν ἐπεμβάσεων τοῦ Κράτους, αἱ πολεμικαὶ ἀποζημιώσεις, αἱ πιστοδο-

τήσεις καὶ τὰ δάνεια διὰ τὰς ὑπὸ τῶν ιδιωτῶν πραγματοποιουμένης ἐπενδύσεις καὶ τέλος αἱ κοινωνικαὶ παροχαὶ (οἰκογενειακὰ ἐπιδόματα, κοινωνικαὶ ἀσφαλίσεις, δαπάναι προλήψεως ἀτυχημάτων κλπ.).

Προκειμένου περὶ τῶν δαπανῶν διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, αὐταὶ μολονότι ἀποτελοῦν χρηστικὰς παροχάς, οὐχ ἔχτον ἀποτελοῦν δαπάνας πραγματοποιουμένης ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ συνεπῶς δεόν νὰ περιληφθῶσιν εἰς τὰς πραγματικὰς δαπάνας.

Μία ἄλλη συνήθης διάκρισις τῶν δημοσίων δαπανῶν εἶναι εἰς τ ρ ε χ ο ῦ σ α ς δ α π ἄ ν α ς καὶ δ α π ἄ ν α ς κ ε φ α λ α ῖ ο υ.

Δ α π ἄ ν α ῖ κ ε φ α λ α ῖ ο υ ἀποκαλοῦνται αἱ δαπάναι, αἵτινες σχετίζονται μὲ τὰς πάσης φύσεως πραγματοποιουμένης ὑπὸ τοῦ Κράτους ἢ μὲ τὴν συνδρομὴν αὐτοῦ, ἐπενδύσεις.

Αἱ λοιπαὶ δαπάναι χαρακτηρίζονται ὡς τρέχουσαι.

Τέλος αἱ δαπάναι διακρίνονται εἰς πα ρ α γ ω γ ι κ ᾶ ς καὶ μ ῆ πα ρ α γ ω γ ι κ ᾶ ς. Παραγωγικαὶ δαπάναι θεωροῦνται ἐκεῖναι, αἵτινες συντελοῦν, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, βραχυχρονίως ἢ μακροχρονίως, εἰς τὴν αὐξησιν τοῦ ἐθνικοῦ προϊόντος (δημόσιαι ἐπενδύσεις, δαπάναι ἀνασυγκροτήσεως, δι' ἐπιστημονικὴν ἔρευναν κλπ.). Ὡς μὴ παραγωγικαὶ δαπάναι χαρακτηρίζονται αἱ κατανάλωτικαί.

*Διάθροωσις τῶν δαπανῶν τοῦ ἐλληνικοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ
κατὰ μεγάλας κατηγορίας κατὰ τὰ ἔτη 1959-1964 **

(εἰς ἑκατομύρια δραχμῶν τρεχούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως)

Κατηγορίαι δαπανῶν	1959	1960	1961	1962	1963	1964
Σύνολον κρατικῶν δαπανῶν	17514,0	19088,9	21759,5	24132,9	25386,0	29825,1
Τρέχουσαι δαπάναι	13634,7	14349,9	16252,6	17677,0	19683,0	23645,7
Δαπάναι ἐπενδύσεων	3373,7	4144,0	5055,6	6141,1	5404,1	5709,0
Δαπάναι δι' ἔργα κοινοῦ ἐνδιαφέροντος NATO	505,6	594,9	451,3	314,9	298,9	470,4

* Π η γ ῆ : Ε.Σ.Υ.Ε., Στατιστικὴ Ἐπετηρὶς Δημοσίων Οἰκονομικῶν 1965 (Ἀθήναι 1966), σελ. 103.

39. 'Εφ' ὅσον, ὡς εἴρηται, ἡ δημοσία δαπάνη ἐκφράζει τὴν δημοσιονομικὴν δρᾶσιν τοῦ Κράτους (ὑπὸ τὴν εὐρείαν αὐτοῦ ἔννοιαν, συμπεριλαμβανομένων δηλονότι καὶ τῶν Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου) ἡ σημασία τῆς ἐν λόγῳ δαπάνης ἡρτῆται ἐκ τοῦ ποσοστοῦ, ὅπερ καταλαμβάνει ἡ δημοσία δαπάνη, εἰς τὸ συνολικὸν μέγεθος τοῦ ἀκαθάριστον ἐθνικοῦ προϊόντος.

*Σχέσις τῆς δημοσίας δαπάνης πρὸς τὸ ἀκαθάριστον
ἐθνικὸν προϊόν ἐν Ἑλλάδι
(εἰς ἑκατομύρια δραχμῶν τρεχούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως) **

Ἔτη	Δαπάναι Κράτους	Δαπάναι Ν.Π.Δ.Δ.	Σύνολον δημοσίας δαπάνης	Ἀκαθάριστον Ἐθνικὸν Προϊὸν	Ποσοστὸν δημοσίας δαπάνης εἰς ἀκθ. ἐθνικὸν προϊὸν
1959	17514	11808	29322	90035	32,6 %
1960	19089	13476	32565	96955	33,6 %
1961	21760	14995	36755	111256	33,0 %
1962	24133	16246	40379	118994	34,0 %
1963	25386	18005	43391	132919	32,6 %
1964	29825	21171	50996	150078	34,0 %

* Πηγή : Ε.Σ.Υ.Ε. Στατιστικὴ Ἐπετηρὶς Δημοσίων Οἰκονομικῶν 1965 (Ἀθῆναι 1966).

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος προκύπτει ὅτι ἡ δημοσία δαπάνη, τοῦλάχιστον διὰ τὰ ἐρευνώμενα ἔτη, καλύπτει παρ' ἡμῶν περίπου τὸ τρίτον τοῦ ἀκαθάριστου ἐθνικοῦ προϊόντος (μὲ ἐλαφρὰν διόγκωσιν κατὰ τὰ ἔτη 1962 καὶ 1964).

Εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἀγγλίαν διὰ τὰ ἔτη 1954-1957 τὸ ποσοστὸν τῆς δημοσίας δαπάνης εἰς τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προϊόν ἐμφανίζεται κάπως ὑψηλότερον.

*Ποσοστὸν δημοσίας δαπάνης εἰς τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προϊόν
ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ.*

	1954	1955	1956	1957
Γαλλία	35 %	34 %	37 %	37 %
Ἀγγλία	37 %	36 %	36 %	35 %

40. Παλαιὰ παράδοσις τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ἐδημιούργησε τὸν κανόνα τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ὑπὸ τὸ πρῖσμα αὐτό, ἡ καλλιτέρα θέσις δι' ἓνα Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν συνίσταται εἰς τὸ νὰ «καλύψῃ τὸ ἔλλειμμα». Ἐντεῦθεν προέκυψεν ἡ δυσκαμψία τοῦ κρατι-

κοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅστις ἔπρεπε νὰ εἶναι ἰσοσκελισμένος πάσῃ θυσίᾳ, εἰς οἱανδήποτε φάσιν τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου καὶ ἐὰν εὑρίσκετο ἡ οἰκονομία : εἴτε εἰς τὴν φάσιν διευρύνσεως (εὐημερίας) εἴτε εἰς τὴν φάσιν τῆς οἰκονομικῆς ὑφέσεως (κρίσεως).

Ὁ κανὼν τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἔχει βαθείας τὰς ρίζας του εἰς τοὺς ἄγγλους καὶ γάλλους κλασσικοὺς τοῦ 19ου αἰῶνος (Smith, Ricardo, Bastable, J.-B. Say).

Διὰ τὸν Adam Smith ἡ ἀνάγκη τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ὠφείλετο εἰς τὴν φοβίαν, ὑφ' ἧς κατείχετο ἐκ τοῦ δημοσίου χρέους. Κατὰ τὸν Smith ἡ ὑπερβολικὴ χρέωσις τοῦ Κράτους ἀπομακρύνει τὰ κεφάλαια ἀπὸ τὰς παραγωγικὰς ἐπενδύσεις εἰς τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ ἐνθαρρύνει τὰς πολυτελεῖς δαπάνας καὶ τοὺς πολέμους.

Εἰς ἄλλος λόγος ἐμμονῆς εἰς τὸν κανόνα τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι πολιτικῆς φύσεως. Ἡ ἰσοσκέλις τοῦ προϋπολογισμοῦ προϋποθέτει ἐν συγκεκριμένον πᾶσιν φορολογικῶν ἐσόδων καὶ συνεπῶς ἀποτελεῖ φραγμὸν εἰς τὴν ἀπεριόριστον διέκτασιν τῶν ἐπεμβάσεων τῶν κυβερνώντων, οἵτινες ἄλλως θὰ ᾔσαν «ἀσύδουτοι» ἐὰν ἠδύναντο νὰ δαπανοῦν ἀπεριορίστως.

Ἐξ ἄλλου, ἡ χρέωσις τοῦ Κράτους ἡ προερχομένη ἐκ τοῦ ἐλλείμματος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἔχει σωρευτικὰς συνεπείας ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν. Αὐξάνει τὸ κόστος τῶν δημοσίων δαπανῶν μὲ τοὺς τόκους, τοὺς ὁποίους συνεπάγεται καὶ κατ' ἀκολουθίαν αὐξάνει τὸ φορολογικὸν βάρος καὶ καθιστᾷ δυσχερεστέραν τὴν ἰσοσκέλιν τῶν μελλοντικῶν προϋπολογισμῶν.

Οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ἰσοσκελισμένου προϋπολογισμοῦ ἐπικαλοῦνται ἀκόμη δύο ἐπιχειρήματα οἰκονομικῆς φύσεως : τὴν εὐρέως παρὰ τῇ κοινῇ γνώμῃ, διαδομένην πεποίθησιν ὅτι τὸ ἔλλειμμα τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπισύρει ἀναποφεύκτως τὸν πληθωρισμὸν καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ νομίσματος ὡς καὶ τὴν ἀποψὶν τῶν μαρξιναιστῶν (ύρικῶν) κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἰσοσκέλις τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ παρέχει ἱκανοποιητικὸν κριτήριον διὰ νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς σκοπιμότητος τῆς μεταφορᾶς ἀγοραστικῆς δυνάμεως ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸν τομέα εἰς τὸν δημόσιον τομέα.

Ἐν ἄλλο, τέλος, ἐπιχείρημα εἶναι ἐμπειρικῆς φύσεως : ἡ διαχείρισις τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν θὰ πρέπει νὰ εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν διαχείρισιν μιᾶς ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ κατὰ συνέπειαν τὸ ἔλλειμμα τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ εἶναι καὶ ἐπικίνδυνον καὶ ἀντίθετον πρὸς τοὺς ἠθικοὺς κανόνας.

Ἰπὸ τὴν ὥθησιν ὅμως τῶν κεῖνσιανῶν θεωριῶν ἐπὶ πρᾶγματοποιήθη κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίαις ἀληθὴς ἀναθεώρησις τοῦ δόγματος τῆς πάσῃ θυσίᾳ ἰσοσκελίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Οὕτω τὸ δημόσιον χρέος

δὲν θεωρεῖται πλέον ὡς μία ἀνορθόδοξος καὶ ἀντιοικονομικὴ ἀπασχόλησις κεφαλαίου ὅταν τοῦτο ἀφθονῇ καὶ παραμένῃ ἀργόν. Οὐτε θεωρεῖται πλέον ὁ ἰσοσκελισμένος προϋπολογισμὸς ὡς ὁδηγὸς διὰ τὴν ἐπένδυσιν τῶν κεφαλაίων μεταξὺ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου τομέως ὅταν ὑφίστανται συντελεσταὶ τῆς παραγωγῆς ἄνευ ἀπασχολήσεως καὶ οἷτινες εἶναι δυνατόν νὰ κινητοποιηθοῦν. Ἐξ ἄλλου αἱ κεῖνσιαναὶ θεωρίαι ἐστράφησαν περισσότερον πρὸς μίαν ἰσορροπῆσιν τῆς οἰκονομίας παρὰ εἰς τὴν ἰσορροπῆσιν τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς τρόπον ὥστε ἡ τελευταία αὕτη ἀπώλεσε τὸν χαρακτῆρα τοῦ πρὸς ἐπίτευξιν ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ διὰ νὰ καταστῇ μέσον πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ σκοποῦ.

Εἰς τοὺς θεωρητικοὺς προσετέθησαν καὶ τὰ γεγονότα διὰ νὰ καταφέρουν τὴν χρηστικὴν βολὴν εἰς τὸ δόγμα τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ. Πράγματι, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν οἰκονομικῶν διακυμάνσεων καὶ τῶν διαφορῶν φάσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου εἶναι γνωστὴ ἡ πρὸς αὐτὰς εὐαισθησιὰ τῶν ροῶν τόσο τοῦ σκέλους τῶν δαπανῶν ὅσον καὶ τοῦ σκέλους τῶν ἐσόδων. Εἶναι ἀπίθανον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐν λόγω διακυμάνσεων τὰ δύο αὐτὰ σκέλη τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ νὰ βαίνουν παράλληλα ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐξισορροπήσις του.

Εἶναι ἄλλως τε γνωστὴ ἡ δυσκαμψία (ἀνελαστικότης) τῶν δημοσίων δαπανῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑφέσεως.

Ἡ καθηγητὴς Masoin διεπίστωσε διὰ τὸν βελγικὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 1938 ὅτι τὰ 84 % τῶν ἐξόδων τοῦ ἦσαν ἀνελαστικὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν οἰκονομικῶν διακυμάνσεων.

Ἐκ τῶν ὑπολοίπων 16 % μόνον τὰ 5 % ἐξελίσσονται κατ' ἀντίστροφον κατεύθυνσιν πρὸς τὰς φάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου.

Γενικώτερον, ἔχει διαπιστωθῇ ὅτι αἱ δημόσιαι δαπάναι αὐξάνουν εἰς σημαντικὸν βαθμὸν κατὰ τὴν ἀνοδικὴν φάσιν τοῦ κύκλου ἐνῷ μικράν μόνον συστολὴν ὑφίστανται κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑφέσεως.

Ἀντιθέτως πρὸς τὰς δημοσίας δαπάνας, τὰ ἐκ τῆς φορολογίας ἔσοδα ἐκδηλώνουν μεγάλην εὐαισθησίαν εἰς τὰς οἰκονομικὰς διακυμάνσεις. Συνέπεια τούτου εἶναι ἡ ἐκ τῶν πραγμάτων μὴ ἰσόρροπος ἐξέλιξις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

Βεβαίως, ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἰσορροπίας τῶν δύο σκελῶν πραγματοποιεῖται εἰς περίοδον καλύπτουσαν τὰς φάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου εἰς τρόπον ὥστε τὰ πλεονάσματα τῆς ἀνοδικῆς περιόδου νὰ καλύπτουν τὰ ἐλλείμματα τῆς περιόδου τῆς ὑφέσεως.

Ἡ πάσις θυσία ἐφαρμογῇ τοῦ δόγματος τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ ἄγει τοὺς ὑπευθύνους εἰς τὸ νὰ συμπιέζουν τὰς δημοσίας δαπάνας καὶ νὰ αὐξάνουν τοὺς φόρους κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως (ὑφέσεως) καὶ ἀντιστρόφως νὰ μειώνουν τοὺς φόρους καὶ νὰ αὐξάνουν τὰς δαπάνας κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εὐημερίας.

Εἶναι εὐλογον μία τοιαύτη δημοσιονομικὴ πολιτικὴ νὰ ἐπιδεινώνει τὰς οἰκονομικὰς διακυμάνσεις διότι ἐπενεργοῦσα ἀντιστρόφως, ἀντὶ νὰ ἀμβλύνῃ, μᾶλλον ὀξύνει τὰς αἰχμὰς τοῦ κύκλου.

Ἐν τούτοις, ἡ ἰσοσκελίσις τοῦ προϋπολογισμοῦ εἰς τὴν πρᾶξιν θεωρεῖται εἰς πολλὰς χώρας ὡς ἐν ἰδανικὸν πρὸς ἐπίτευξιν. Εἰς τὴν Γαλλίαν λ.χ. μολονότι ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ προϋπολογισμὸς δὲν εἶναι ἰσοσκελισμένος, ἐν τούτοις ἡπραγματοποιήσις τοῦ ἐπιδιώκεται ὑπὸ τῶν ὑπευθύνων διότι θεωρεῖται ὅτι ἡ ἰσοσκελίσις τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπενεργεῖ ἀνασταλτικῶς ἐπὶ τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ γενικώτερον τῆς ἀνόδου τῶν τιμῶν.

Οὕχ ἥττον ἡ ὁλοσχερὴς ἐγκατάλειψις τῆς ἀρχῆς τοῦ ἰσοσκελισμένου προϋπολογισμοῦ φαίνεται τόσον ἐπικίνδυνος ὅσον δυσχερὴς καθίσταται ἐκ τῶν πραχμάτων ἡ ἐπίτευξις τοῦ ἰσοσκελισμένου προϋπολογισμοῦ. Ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν, ἥδη ἀπὸ τῆς προπολεμικῆς περιόδου, κατεβλήθη προσπάθεια κ λ ι μ α κ ὡ σ ε ω ς εἰς τὸν χρόνον τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τῆς καθιερώσεως τοῦ λεγομένου κυκλικοῦ προϋπολογισμοῦ εἴτε διὰ δημιουργίας συμψηφιστικοῦ ταμείου τοῦ προϋπολογισμοῦ, εἴτε διὰ τῆς τεχνικῆς τοῦ ἐλαστικοῦ προϋπολογισμοῦ εἴτε τέλος μέσῳ ἐνὸς προϋπολογισμοῦ, ὅστις νὰ διαδραματίζῃ ρόλον λειτουργικὸν (ρυθμιστικόν) διὰ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν.

α) Ὁ κυκλικὸς προϋπολογισμὸς λαμβάνει ὑπ' ὄψιν του τὰς φάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου εἰς τρόπον ὥστε τὰ δύο σκέλη τοῦ προϋπολογισμοῦ (τῶν ἐσόδων καὶ τῶν ἐξόδων) νὰ προσαρμόζωνται εἰς τὴν εὐφορίαν τῆς ἀνοδικῆς περιόδου τοῦ κύκλου καὶ τὴν στενότητα τῆς περιόδου τῆς ὑφέσεως. Οὕτω τὰ ἐλλείμματα τῆς ὑφέσεως θὰ διαδεχθῶσι τὰ πλεονάσματα τῆς εὐημερίας ἐντεῦθεν δὲ προκύπτει ὁ ἀναγκαῖος συμψηφισμὸς εἰς τρόπον ὥστε τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ νὰ ἰσορροποῦν κατὰ τὴν διάρκειαν οὐχὶ πλέον τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἀλλὰ τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου (συνήθως 2-3 ἔτη).

Ἐξ ἄλλου ἡ τεχνικὴ τοῦ κυκλικοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπενεργεῖ ὡς ὄργανον προσανατολισμοῦ τῆς οἰκονομίας καθόσον τὰ ἐλλείμματα τῆς περιόδου τῆς ὑφέσεως ἐπιταχύνουν τὴν ἔξοδον τῆς οἰκονομίας ἀπὸ τὴν ὑφασιν καὶ ἀντιστρόφως τὰ πλεονάσματα τῆς περιόδου τῆς εὐημερίας ἐπιδρῶν ἀνασταλτικῶς ἐπὶ οἰασδήποτε τυχόν ἀλματώδους ἐξελίξεως αὐτῆς (boom).

Ἐν τῇ πρακτικῇ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὡς ἄνω θεωρητικῆς ἀρχῆς προσέλαβε διαφόρους ἀποχρώσεις.

Κατὰ μίαν πρακτικὴν (ἐφαρμοσθεῖσαν ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο πολέμων περίδον) τὰ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εὐημερίας συσσωρευόμενα πλεονάσματα τῶν ἐσόδων διατίθενται διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ δημοσίου χρέους ἐνῷ κατὰ μίαν ἄλλην πρακτικὴν (ἐφαρμοσθεῖσαν ἐν Φινλανδίᾳ μεταξὺ τοῦ 1934 καὶ 1939) τὰ δημοσιονομικὰ πλεονάσματα τῆς ἰδίας περι-

όδου αποθησαυρίζονται ὑπὸ μορφὴν λ.χ. ἀγορᾶς χρυσοῦ ὑπὸ τοῦ Ἐκδοτικοῦ Ἰδρύματος (Κεντρικῆς Τραπεζικῆς). Τὰ ἀποθέματα αὐτὰ τοῦ χρυσοῦ θὰ χρησιμοποιοῦν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑφέσεως πρὸς διεύρυνσιν τῶν πιστοδοτήσεων.

β) Μία ἄλλη τεχνικὴ συνίσταται εἰς τὴν σύστασιν εἰδικοῦ συμψηφιστικοῦ ταμείου τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ὁ ρόλος τοῦ ἐν λόγῳ ταμείου συνίσταται εἰς τὴν συμψηφιστικὴν ἰσοσκέλισιν τοῦ προϋπολογισμοῦ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου, ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ περίπτωσις τῆς Σουηδίας. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐμπειρογνομένων, ἥτις συνεστήθη ἀπὸ τοῦ 1936 εἰς τὴν ἐν λόγῳ Χώραν, διαγνώσασα τὸ ἀναπόφευκτον τῶν ἐλλειμμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ, εἰσηγγήθη καὶ ἐγένετο ἀποδεκτὸν ὅπως ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐκάστης χρήσεως ἀποτελέσῃ ὑπόλοιπον φερόμενον εἰς χρεωστικὸν ἢ πιστωτικὸν λογαριασμόν (ἀναλόγως τῆς περιπτώσεως) τοῦ «συμψηφιστικοῦ ταμείου τοῦ προϋπολογισμοῦ». Οὕτω τὰ ἐλλείμματα τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐμφανίζονται ἐνιαίως καὶ ὡς σύνολον εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ συμψηφιστικοῦ ταμείου εἰς τρόπον ὥστε τὸ συνολικὸν ποσὸν τῶν ἐτησίων ἐλλειμμάτων ὠθεῖ τοὺς ὑπευθύνους εἰς τὴν κάλυψίν των. Ἀντιθέτως πρὸς τὰ πλεονάσματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐτέθη ἐν ἀνώτατον ὅριον συσσωρεύσεως (75 ἑκατομμύρια σουηδικαὶ κορῶναι) διὰ τὰ ἐλλείμματα τοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν ἐτέθη παρόμοιον ἀνώτατον ὅριον, ὑφίσταται ὁμως ὑποχρέωσις τοῦ Κράτους νὰ καλύψῃ ταῦτα ἐντὸς ὁρισμένων ἐτῶν (εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, ἐντὸς πενταετίας) ἀπὸ τοῦ ἔτους τοῦ ἐπομένου τῆς χρήσεως, καθ' ἣν ἐσημειώθησαν.

Ἐν τούτοις ἡ ἀρχὴ τοῦ κυκλικοῦ προϋπολογισμοῦ προσκροεῖ ἐν τῇ πράξει εἰς σοβαρὰς δυσχερείας καθόσον ἡ ἐφαρμογὴ τῆς προϋποθέτει :

- 1) ὅτι γνωρίζομεν τὴν ἀκριβῆ διάρκειαν τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου,
- 2) ὅτι αἱ φάσεις τῆς εὐημερίας καὶ τῆς ὑφέσεως ἔχουν καὶ τὴν ἰδίαν ἔντασιν καὶ τὴν ἰδίαν χρονικὴν διάρκειαν καὶ
- 3) ὅτι δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ γνωρίζωμεν ἐκάστοτε εἰς ποίαν φάσιν τοῦ κύκλου εὐρισκόμεθα.

Καὶ τὰ τρία αὐτὰ ἐρωτήματα δυσχερῶς εὐρίσκουν θετικὴν ἀπάντησιν. Ἐκαστος οἰκονομικὸς κύκλος ἔχει τὴν ἰδικήν του φυσιογνωμίαν καὶ διάρκειαν, ἐπὶ πλέον δὲ ὁ μεταπολεμικὸς ἰδίᾳ κρατικὸς παρεμβατισμὸς ἀλλοιώνει τὴν περιοδικότητα τοῦ κύκλου. Ἐξ ἄλλου ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τοῦ κυκλικοῦ προϋπολογισμοῦ προϋποθέτει ὅτι ἐκάστοτε τὰ ἐλλείμματα καὶ τὰ πλεονάσματα κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κύκλου ἐξουδετεροῦνται συμμετρως, τοῦθ' ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν νὰ συμβαίη πάντοτε.

γ) Ἀπὸ μίαν ἄλλην προβληματικὴν ἐκκινεῖ πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν διακυμάνσεων τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου, ἡ Ἐπιτροπὴ Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως

(Committee for Economic Development) των Η.Π.Α. 'Η βασική σκέψις τῆς ἐν λόγω Ἐπιτροπῆς εἶναι ἡ ἐξασφάλις τῆς οἰκονομικῆς σταθερότητος καὶ τῆς δημοσιονομικῆς ἰσορροπίας μέσῳ ἐνὸς «ἐλαστικοῦ προϋπολογισμοῦ» (budget built in flexibility).

Ἡ κεντρικὴ ιδέα καὶ ἡ τεχνικὴ τοῦ «ἐλαστικοῦ προϋπολογισμοῦ» συνίσταται κυρίως εἰς ἐν ἐλαστικὸν φορολογικὸν σύστημα προσαρμοζόμενον εἰς τὰς φάσεις τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου, εἰς τρόπον ὥστε τοῦτο νὰ ἐπενεργῇ ἀνασταλτικῶς ἢ διασταλτικῶς (ἀναλόγως τῆς φάσεως τοῦ κύκλου) ἐπὶ τῶν εἰσδημάτων. Οὕτω ὑψηλοὶ φορολογικοὶ συντελεστοὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εὐημερίας ἐπενεργοῦν ἀνασταλτικῶς ἐπὶ τοῦ boom ὡς καὶ ὁ ἀντίστροφος μηχανισμὸς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑφέσεως.

Ἡ αὕτῃ τεχνικὴ θέλει ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῶν κοινωνικῶν ἐν γένει ἐπιβαρύνσεων (ἀσφαλιστικαὶ εἰσφοραὶ I.K.A. κλπ.) ὥστε αὗται νὰ εἶναι γνύζη-μένοι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εὐημερίας καὶ μειωμένοι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑφέσεως συννοθεύμενοι. κατὰ τὴν φάσιν αὐτὴν τοῦ κύκλου, μὲ προσθέτους παροχάς.

Ἀναμφιβόλως αἱ ἀνωτέρω ἐφαρμοσθεῖσαι μέθοδοι ἐπαιζαν σοβαρὸν ρόλον ἐν Η.Π.Α. εἰς τὴν ἔμβλυσιν τῶν αἰχμῶν τοῦ κύκλου καὶ τὴν ἀποφυγὴν μέχρι τοῦδε σοβαρῶν οἰκονομικῶν κρίσεων πλὴν ὅμως, ἡ ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ τῶν μεθόδων αὐτῶν εἰς ἄλλας χώρας, ἰδίᾳ ἐν Εὐρώπῃ καὶ δὴ τὰς μεσογειακὰς Χώρας, εἶναι λίαν προβληματικὴ λόγῳ τῆς διαφορετικῆς διαρθρώσεως τοῦ φορολογικοῦ τῶν συστήματος ὡς καὶ τῶν ψυχολογικῶν ἀντιδράσεων τῶν φορολογουμένων (ἔσδοα προερχόμενα κυρίως ἐκ τῆς ἐμμέσου φορολογίας, φοροδιαφυγὴ κλπ.).

δ) Ὁ λειτουργικὸς προϋπολογισμὸς ἡ ἡ λειτουργικὴ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ συνίσταται εἰς τὴν προσαρμογὴν τῶν ροῶν τῶν δημοσίων ἐσόδων καὶ ἐξόδων ἐν συναρτήσει μὲ τὰς διακυμάνσεις τῆς δραστηριότητος τοῦ ἰδιωτικοῦ τομέως πρὸς ἐπίτευξιν ὠρισμένου ἐπιπέδου εἰσδημάτων καὶ ἀπασχολήσεως.

Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὁ λειτουργικὸς ρόλος τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς εἶναι δυνατόν νὰ συνίσταται εἴτε εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐσκεμμένην ρύθμισιν τῆς ἰδίᾳ αὐτοῦ ζητήσεως (διὰ τὰς κρατικὰς ἀνάγκας) ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν εἴτε εἰς τὴν διὰ τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς ζητήσεως καταναλωτικῶν ἀγαθῶν (διὰ τῆς μειώσεως ἢ αὐξήσεως τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως αὐτῶν) εἴτε διὰ τῆς ἐπενεργείας ἐπὶ τοῦ ὅγκου τῶν ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ δημοσίου χρέους πρὸς ἐπίτευξιν τῶν διακυμάνσεων τοῦ ἐπιτοκίου ἢ μεταβολῶν εἰς τὰ εἰσοδήματα τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὁ διὰ τῆς καταλλήλου φορολογικῆς πολιτικῆς λειτουργικὸς χαρακτήρ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ συνίσταται, εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς οἰκονο-

μικῆς ὑφέσεως, εἰς τὴν ἐλάφρυνσιν τῶν ἐμμέσων φόρων. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑφέσεως, ἡ ἐκ τῶν ἐμμέσων φόρων ἀνακούφισις ἀσχεῖ ἐνεργὸν ἐνίσχυσιν πρὸς διπλὴν κατεύθυνσιν, ἥτοι ἀφ' ἐνὸς ἐνισχύει τὴν ἰδιωτικὴν ζήτησιν καταναλωτικῶν ἀγαθῶν (ἰδίᾳ ὅταν αἱ φορολογικαὶ μειώσεις ἀφοροῦν ἀγαθὰ εὐρείας καταναλώσεως) καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐνθαρρύνει τὰς ἰδιωτικὰς ἐπενδύσεις ὅταν αἱ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ (καὶ ἐκ τοῦ φόρου εἰσοδήματος) ἀφοροῦν κλάδους ἢ τομεῖς τῆς οἰκονομίας, ὧν ἐνδείκνυται ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις.

Μία ἄλλη πλευρὰ τοῦ λειτουργικοῦ ρόλου τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ κατὰ τὴν ὕφεσιν συνίσταται εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ζητήσεως δι' εὐρείας ἐκτάσεως κοινωνικῶν παροχῶν ὡς καὶ διὰ τῆς καταλλήλου πολιτικῆς μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων (εἰσοδηματικὴ πολιτικὴ) δεδομένου ὅτι ἡ ἐλαστικότης τῆς ζητήσεως καταναλωτικῶν ἀγαθῶν (ἰδίᾳ διαρκῶν καταναλωτικῶν) εἰς περιπτώσιν θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς αὐξήσεως τοῦ εἰσοδήματος τῶν μισθωτῶν (δηλαδή, εἴτε διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἀποδοχῶν των εἴτε διὰ τῆς μειώσεως τοῦ φόρου εἰσοδήματος αὐτῶν) εἶναι μείζων τῆς μονάδος.

Δυστυχῶς ἡ μέθοδος τῆς ἐνισχύσεως τῆς ζητήσεως διὰ τῆς διευρύνσεως τῶν κοινωνικῶν παροχῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὑφέσεως, ἐμφανίζει τὸ μειονέκτημα ὅτι δυσχερῶς καθίσταται δυνατὸς ὁ περιορισμὸς τῶν ἐν λόγῳ παροχῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνοδικῆς φάσεως τοῦ κύκλου (εὐημερίας) λόγῳ τῆς ἀνελαστικότητος αὐτῶν.

Ἐξ ἄλλου περὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἣν δύναται νὰ ἀσκήσῃ ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς ἐπὶ τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ἐπενδύσεων ὡς καὶ διὰ τὴν ἐν γένει τεχνικὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, γράφομεν ἐκτενῶς ἀλλοχοῦ (βλ. Π. Κατωπόδη, 'Η ἐν Γαλλίᾳ Ὁργάνωσις τοῦ Οἰκονομικοῦ Προγράμματος').

41. Εἰς περιόδους π λ η θ ω ρ ι κ ῶ ν π ι έ σ ε ω ν εἶναι γνωστὸς ὁ ρόλος τοῦ «φίλτρο» ὃν δύναται νὰ διαδραματίσῃ ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς διὰ τὴν ἀπορρόφησιν τῆς πλεοναζούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως (déflation). Ἡ πεῖρα τῶν πρώτων μεταπολεμικῶν ἐτῶν εἶναι ἀρκετὰ εὐγλωττος ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου. Μία τοιαύτη ἀντιπληθωρικὴ πολιτικὴ, ἀποσκοποῦσα τὴν ἀπορρόφησιν τῆς πλεοναζούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τοῦ νομίσματος, εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ ποικιλοτρόπως, λ.χ. διὰ τοῦ περιορισμοῦ ἢ τῆς κλιμακώσεως τῶν παρεχομένων πιστοδοτήσεων, διὰ τῆς διαθέσεως εἰς τὸ κοινὸν δημοσίων χρεωγράφων (open market policy) καὶ ἰδίᾳ διὰ τῆς δημιουργίας σοβαρῶν πλεονασμάτων τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ κατόπιν συμπίεσεως τῶν δημοσίων δαπανῶν καὶ αὐξήσεως τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν καὶ ἄτινα δημοσιονομικὰ πλεονάσματα εἶναι δυνατὸν νὰ διατεθοῦν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ δημοσίου χρέους. Ἐξ ἄλλου ὁ περιορισμὸς τῶν πιστοδοτήσεων θὰ ἔχῃ ἐν πολλοῖς ὡς συνέπειαν τὴν ρευστοποιήσιν τῶν ἀποθεμάτων, τοῦθ' ὅπερ θὰ προκαλέσῃ εἰσροὴν ἐμπο-

ρευμάτων εις τὴν ἀγορὰν μὲ ἀνάλογον πίεσιν ἐπὶ τῶν τιμῶν καί, κατ' ἀκολουθίαν, σταθεροποιήσιν τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ νομίσματος, λόγῳ αὐξήσεως τῆς προσφορᾶς ἀγαθῶν.

Μία ἄλλη τεχνικὴ ἀντιπληθωρικῆς πολιτικῆς, ἐφαρμοσθεῖσα ἐπιτυχῶς εἰς τὸ Βέλγιον τὸ φθινόπωρον τοῦ 1944 καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1948, συνίσταται εἰς μίαν «νομισματικὴν ἀφαιμάξιν» (διὰ μεταβολῆς τῆς σχέσεως τῆς παλαιᾶς νομισματικῆς μονάδος πρὸς τὴν νέαν εἰς τρόπον ὥστε αἱ τιμαὶ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν νὰ ἐκφράζων, εἰς νομισματικὰς μονάδας, τὴν ἀνταλλακτικὴν ἀξίαν τῶν ἀγαθῶν) ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ «μνημοχάρισμα» τῶν καταθέσεων παρὰ τραπεζίαις καὶ τραπευτηρίοις (λ.χ. εἰς τὴν Δυτ. Γερμανίαν ἡ μετατροπὴ τῶν παλαιῶν μάρκων πρὸς τὰ νέα ἐγένετο μὲ συντελεστὴν 10 πρὸς 1).

Οὕτω διὰ τῆς ἐν λόγῳ «νομισματικῆς ἀφαιμάξεως» ἐπετεύχθη εἰς τὰς ὡς ἄνω δύο χώρας ἡ εἰς σημαντικὸν βαθμὸν ἀπορρόφησις τῶν πλεοναζόντων νομισματικῶν διαθεσίμων, ἡ μείωσις δηλονότι τοῦ ὄγκου τῶν μέσων πληρωμῆς καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῶν τιμῶν τῶν ἀγαθῶν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἀνταλλακτικῆς τῶν ἀξίας.

42. Ὑποστηρίζεται εὐρέως ὅτι ὁ πληθωρισμὸς εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ ὡς ὄργανον δημοσιονομικῆς πολιτικῆς διὰ τὴν προώθησιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας. Οἱ ὑπαδoὶ τῆς θεωρίας αὐτῆς ὑποστηρίζουν ὅτι ὁ πληθωρισμὸς, ἡ δημιουργία δηλαδή ἀγοραστικῆς δυνάμεως ex nihilo, ἐνθαρρύνει τὰς ἰδιωτικὰς ἐπενδύσεις καθόσον ἡ ἀνοδος τῶν τιμῶν, αὐξάνουσα τὰ κέρδη τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ἀποτελεῖ κίνητρον πρὸς ἐπένδυσιν καὶ αὐξάνει τὸν ρυθμὸν δημιουργίας νέων ἐπιχειρήσεων καὶ ἀνανεώσεως τοῦ μηχανικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν. Ἐξ ἄλλου διὰ τῆς ἀνακατανομῆς τῶν εἰσοδημάτων, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ πρὸς ὄφελος τῶν εὐπόρων, αὐξάνει τὴν ἀποταμίευσιν καὶ μειώνει ἀντιστοίχως τὴν κατανάλωσιν. Δι' ἄλλους ὑπαδoὺς τοῦ πληθωρισμοῦ, οὗτος δύναται κυρίως νὰ χρησιμοποιηθῇ διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων καὶ πρὸς ἐξέδρασις τῶν ἀναγκαιῶν πόρων διὰ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἐπιχείρημα δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ ὅτι δὲν εἶναι ἡ ἐλλείψις εὐκαιριῶν πρὸς ἐπένδυσιν, ἥτις ἐμποδίζει τὴν δημιουργίαν νέων ἐπιχειρήσεων ἀλλ' ἡ ἀνυπαρξία πραγματικῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως. Ἐξ ἄλλου ἡ πεῖρα κατέδειξεν ὅτι ὁ πληθωρισμὸς δὲν ἐνθαρρύνει τὴν τάσιν πρὸς ἀποταμίευσιν. Ἀντιθέτως, λόγῳ τῆς προεξοφλουμένης περαιοτέρω μειώσεως τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ νομίσματος, ὁ πληθωρισμὸς μειοῖ τὴν συντελεστὴν ἀποταμιεύσεως. Ἡ προϋδoσα, διὰ τοῦ πληθωρισμοῦ, ἀνίσότης τῶν εἰσοδημάτων δὲν προκαλεῖ αὐξήσιν τῆς ἀποταμιεύσεως ἀλλ' αὐξήσιν τῆς ζή-

τήσεως εἰδῶν πολυτελείας, εἰσαγομένων κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, μὲ δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, ὡς ἐπίσης εὖ νοεῖ τὴν κερδοσκοπίαν ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν ἀκινήτων ἐπὶ ζημίᾳ τῶν παραγωγικῶν ἐπενδύσεων.

"Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἄλλο ἐπιχείρημα τῶν παθῶν τοῦ πληθωρισμοῦ, τὴν χρησιμοποίησιν του δηλαδή διὰ τὴν χρηματοδότησιν τοῦ προγράμματος οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ὑπὸ μορφήν ἀναγκαστικῆς ἀποταμίεύσεως, αὕτη (ἡ ἀναγκαστικὴ ἀποταμίευσις) δὲν ὑφίσταται ἐν τῇ πραγματικότητι εἰμὴ μόνον ὅταν αἱ κοινωνικαὶ ὁμάδες, αἵτινες πλήττονται ἐκ τοῦ πληθωρισμοῦ, ἀποδεχθῶν τὸν ἀκρωτηριασμόν τοῦ μεριδίου των εἰς τὸ κοινωνικὸν προϊόν. "Ὅταν ἀποκτήσουν συνείδησιν τῆς φαλκιδεύσεως τῆς παραγωγῆς (δηλαδή, εἰς ὑλικά ἀγαθὰ) μειώσεως τοῦ εἰσοδήματός των καὶ ἐπιτύχουν συμψήφισμὸν ἀντίστοιχον πρὸς τὴν αὔξησιν τοῦ κόστους ζωῆς, τότε ἡ ἀνοδος τῶν τιμῶν προσλαμβάνει ταχύτερον ρυθμόν. Ἡ ἰδιωτικὴ ἀποταμίευσις ἀναχόπτεται καὶ αἱ κερδοσκοπικαὶ συναλλαγαὶ πολλαπλασιάζονται. Αἱ παραγωγικαὶ ἐπενδύσεις περιορίζονται καὶ ἡ σημειουμένη ἐκ τοῦ πληθωρισμοῦ πτώσις τῶν ἐξαγωγῶν καὶ αὔξεσις τῶν εἰσαγωγῶν προκαλεῖ δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν. Εἰς χώρας τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, ὡς ἡ Χιλὴ, ἡ Βραζιλία, ἡ Κολομβία, αἵτινες ἠκολούθησαν πολιτικὴν πληθωρισμοῦ ἤδη ἀπὸ τοῦ 1945, δὲν ἐσημειώθη σημαντικὴ αὔξεσις τοῦ συντελεστοῦ ἐπενδύσεων.

Τέλος, ὁ πληθωρισμὸς λόγῳ τῆς ἀβεβαιότητος, ἣν προκαλεῖ, ἀποθαρρύνει τὰς ξένας ἐπενδύσεις ἐνῷ ἀντιστρόφως εὖ νοεῖ τὴν φυγὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τῶν ἐγχωρίων κεφαλαίων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ὁ εὐεργετικὸς ρόλος τοῦ πληθωρισμοῦ περιορίζεται μόνον ἐντὸς τοῦ βραχείου χρονικοῦ διαστήματος κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου αἱ κοινωνικαὶ ὁμάδες (ἰδίᾳ οἱ ἔχοντες σταθερὰ εἰσοδήματα : μισθοσυντῆρητοι, ἐργάται, συνταξιούχοι κλπ.) δὲν ἀπέκτησαν συνείδησιν τῆς ἀναγκαστικῆς ἀποταμιεύσεως, ἥτις τοὺς ἐπεβλήθη. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ὅμως καθ' ἣν οὗτοι ἐπιτύχουν εὐθυγράμμισιν τῶν μισθῶν καὶ ἡμερομισθίων των πρὸς τὸ ἐπίπεδον τιμῶν, αἱ δυσμενεῖς συνέπειαι τοῦ πληθωρισμοῦ καθίστανται ἐπικρατέστεραι.

Διαστολὴ ἐξ ἄλλου θὰ πρέπει νὰ γίνῃ, προκειμένου περὶ πολιτικῆς πληθωρισμοῦ, μεταξὺ ὑπαναπτύκτων καὶ ἀνεπτυγμένων οἰκονομικῶς χωρῶν.

Εἰς μίαν οἰκονομικῶς ἀνεπτυγμένην χώραν μὲ ὑψηλὸν βαθμὸν ἐκβιομηχανίσεως, μία πολιτικὴ πιστωτικῆς καὶ νομισματικῆς διευρύνσεως κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς περιόδου οἰκονομικῆς ὑφέσεως, κινητοποιεῖ τοὺς συντελεστάς τῆς παραγωγῆς (ἐργασία-κεφάλαιον) καθόσον ἡ παραγωγή τῆς ἐν λόγῳ χώρας, διαθέτουσα ἐπαρκῆ ἐλαστικότητα, ἐνθαρρύνεται ἐκ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ζητήσεως, τὴν ὁποίαν προκαλεῖ ἡ πιστωτικὴ καὶ νομισματικὴ μετάγξις.

Ἀντιθέτως, εἰς τὰς ὑπαναπτύχτους χώρας ὑφίστανται περιορισμένοι δυνατότητες παραγωγῆς λόγω ἀνελαστικότητος τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς (σπάνις κεφαλαίου καὶ εἰδικευμένου ἐργατοτεχνικοῦ δυναμικοῦ). Ἀποτελεῖ χίμαιραν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εἶναι δυνατόν μία ἐκδοσις χαρτονομίσματος νὰ ἐπιλύσῃ αὐτομάτως τὰ προβλήματα. Ἄτινα θέτει ἡ ἀνυπαρξία συμπαγοῦς παραγωγικοῦ συστήματος.

Ὁ σχηματισμὸς τοῦ κεφαλαιουχικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἀνγκαῖος διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν, ἀσχετὴ εἰς τὰς οἰκονομίας αὐτὰς σταθερὰς πληθωρικᾶς πιέσεις, τὰς ὑποίας καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀπὸ ἀπόψεως ἰσοζυγίου πληρωμῶν ἐπιδείνωσις εἶναι δυνατόν νὰ μεταβάλῃ εἰς καλπάζοντα πληθωρισμόν.

Βεβαίως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διαδικασίας οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, κάποια ἀνοδος τῶν τιμῶν τῶν ἀρχθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν εἶναι σχεδὸν ἀναπόφευκτος. (Ὡὰ πρέπει ὁμως αὕτη νὰ τελεῖ ὑπὸ ἐλεγχον καὶ νὰ περιορίζεται ἐντὸς λογικῶν ὁρίων ὥστε νὰ μὴ προκαλέσῃ νομισματικὰς διαστροφὰς καὶ διαφυγὴν τοῦ κεφαλαίου εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

43. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ὁλονὲν πολλαπλασιαζομένων καθιζόντων του (χρηματοδότησιν τοῦ πολέμου, ἀνοικοδόμησιν καὶ ἀνασυγκρότησιν ἐκ τῶν δεινῶν αὐτοῦ, ἀντιμετώπισιν τῶν οἰκονομικῶν ὑφέσεων, ἐκτέλεσιν ἐργῶν δημοσίων ἐπενδύσεων κλπ.) τὸ Κράτος χρησιμοποιεῖ ἐνίοτε τὸν δανεισμόν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐκ τῆς φορολογίας ἐσόδων του. Ἄλλοτε, πάλιν, οἱ διὰ τῆς δημοσίαις δαπάνης ἐπιδιωκόμενοι σκοποὶ εἶναι εὐρείας κοινωνικῆς μορφῆς καὶ ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς προσλαμβάνει «ἀνθρωπιστικὸν» περιεχόμενον καὶ καθίσταται ἐθνικὸς προϋπολογισμὸς διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῆς κοινωνικῆς εὐμερείας καὶ τὴν ἀνύψωσιν τοῦ βιοτικοῦ καὶ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἔθνους ὡς ὀργανικοῦ συνόλου. Ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν, ἡ διὰ τῆς προοδευτικῆς φορολογίας «ψαλίδευσις» τῆς κορυφῆς τῆς εἰσοδηματικῆς πυραμίδος καὶ ἡ μεταφορὰ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὰς κοινωνικὰς ὑμᾶδας τῆς βάσεως τῆς πυραμίδος ὑπὸ μορφὴν εὐρείας ἐκτάσεως κοινωνικῶν καὶ ἀνθρωπιστικῶν παροχῶν (παιδεία, ὑγεία, κοινωνικὴ πρόνοια) ἀποτελεῖ ὅ,τι ὁ καθηγητὴς Gunnar Myrdal ἀπεκάλεσε «δημιουργουμένην ἁρμονίαν» (created harmony).

IV. Οικονομικός ἢ ἐθνικός προϋπολογισμός.

44. Ὁ οἰκονομικός ἢ ἐθνικός προϋπολογισμός εἶναι ἡ προβλεπόμενη διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος κατάστασις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ ἔθνους (C. Vimont), ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἀποτελεῖ οὗτος «πρᾶξιν προβλέψεως τοῦ συνόλου τῶν πιθανῶν ἀποτελεσμάτων, εἰς ἔσοδα καὶ ἐξοδα, τῶν οἰκονομικῶν δραστηριοτήτων τοῦ ἔθνους» (R. Barre).

Ἡ ἐννοια τοῦ οἰκονομικοῦ ἢ ἐθνικοῦ προϋπολογισμοῦ ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον μετὰ τὸν δευτερον παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἰδίᾳ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἔργου τοῦ Λόρδου Beveridge «Ἐργασία δι' ὅλους εἰς μίαν ἐλευθέραν κοινωνίαν».

Τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται εἰς τὰς Ἀγγλοσαξωνικάς χώρας καὶ τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὴν Νορβηγίαν.

Εἰς τὴν Μ. Βρεταννίαν καὶ τὰς Η.Π.Α. ὀφείλει τὴν γένεσίν του εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν κυβερνήσεων τῶν νὰ ἐξασφαλίσουν εἰς τὴν χώραν τῶν πλήρη ἀπασχόλησιν τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ.

Εἰς τὴν Ὀλλανδίαν καὶ τὴν Νορβηγίαν ὁ οἰκονομικός ἢ ἐθνικός προϋπολογισμός ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν πρώτων ὑλῶν, μετὰ τὸν δευτερον παγκόσμιον πόλεμον, καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην ἀνορθώσεως τῆς οἰκονομίας τῶν διὰ τῆς καλλιτέρας κατανομῆς τῶν διαθεσίμων πόρων.

Γενικώτερον, ὁ οἰκονομικός ἢ ἐθνικός προϋπολογισμός ἀπεσκοπεῖ τὴν ἀνακούφισιν ἐκ τῶν πληθωρικῶν πιέσεων, ἐξ ὧν ἔπασχε μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἡ οἰκονομία τῶν χωρῶν αὐτῶν, διὰ μιᾶς ὀρθολογικῆς κατανομῆς τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς. Διὰ τῆς ὀρθολογικῆς κατανομῆς τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ αὐξήσις τῆς προσφορᾶς ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ ἐχαλαροῦτο ἡ πίεσις τῆς ζητήσεως ἐκ τῆς πλεοναζούσης ἀγοραστικῆς δυνάμεως. Τὸν ἐν λόγῳ προϋπολογισμὸν διηκόλυνε τὸ καθεστὼς τῆς διευθυνομένης οἰκονομίας καὶ τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ, ὅπερ ἐπακράτει κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

45. Ἡ πρόβλεψις ἀποτελεῖ τὴν σπονδυλικὴν στήλην τοῦ οἰκονομικοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ στηρίζεται αὕτη κυρίως εἰς τὰ στοιχεῖα τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν. Ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ σημασία, ἣν ἔχει διὰ τὸν ἐν λόγῳ προϋπολογισμὸν ἡ ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν ἀκριβὴς παρακολούθησις τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν τῆς περὶ ἧς πρόκειται χώρας ὡς καὶ ἡ καλὴ ὀργάνωσις καὶ λειτουργία τῆς στατιστικῆς τῆς ὑπηρεσίας.

Ὁ οἰκονομικός ἢ ἐθνικός προϋπολογισμός, πέραν τῶν ἐθνικῶν λογαριασμῶν, θὰ πρέπει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν του, διὰ τὴν προβλεπόμενην ἐξέλιξιν

τῆς οἰκονομίας, τὰ ληφθῆσόμενα οἰκονομικά μέτρα ὡς καὶ τὰς ἐνδεχομένας ἐπιπτώσεις των ἐπὶ τῆς οἰκονομίας. Δυσχερεῖαι ἀνακύπτουν, διὰ τὰς φιλελευθέρους οἰκονομίας, προκειμένου περὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ὡς καὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου των (ἐξωγενεῖς παράγοντες).

Εἰς τὰς δυσχερεῖας αὐτὰς προσετέθη διὰ τὰς Δυτικὰς Χώρας τὸ γεγονός τῆς χαλάρωσεως τόσο τῶν κυβερνητικῶν ἐλέγχων ὅσον καὶ τοῦ καθεστῶτος τῆς διευθυνομένης οἰκονομίας λόγω τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1950 σημειουμένης ἐπαρκειᾶς εἰς πρῶτας ὕλας καὶ λοιπὰ ἀγαθά.

46. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου ὁ οἰκονομικὸς προϋπολογισμὸς χρησιμεύει εἰς τινὰς Δυτικὰς Χώρας διὰ τὴν χάραξιν τῆς δημοσιονομικῆς καὶ νομισματικῆς πολιτικῆς καὶ ὡς ὑποδομὴ διὰ τὴν κατάρτισιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

Εἰς ἄλλας Δυτικὰς Χώρας ὁ οἰκονομικὸς προϋπολογισμὸς συμπληροῦται δι' ἑνὸς οἰκονομικοῦ προγράμματος, ὅπερ καθορίζει τοὺς στόχους, οἵτινες δεόν νὰ ἐπιτευχθοῦν (μεγέθη παραγωγῆς κατὰ κλάδους, δημόσια ἔργα, δημόσιαι δαπάναι, κατανάλωσις κλπ.) ἐντὸς τῶν ὑπὸ τοῦ προγράμματος ὀριζομένων χρονικῶν ὁρίων (βλ. Π. Κατωπόδη : «Ἡ ἐν Γαλλίᾳ ὀργάνωσις τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ»).

Οὕτως ἡ ἔννοια τοῦ «δημοσιονομικοῦ» προϋπολογισμοῦ (budget financier) ὅστις ἀναφέρεται μόνον εἰς τὰ δημοσιονομικά μεγέθη (δημόσια ἔσοδα καὶ ἔξοδα, δημόσιον χρέος, κρατικὰς ἐπεμβάσεις, εἰδικούς λογαριασμοὺς τοῦ Δημοσίου κλπ.) διευρύνεται καὶ ἐντάσσεται ἐντὸς τοῦ γενικωτέρου πλαισίου τοῦ «οἰκονομικοῦ προϋπολογισμοῦ» (budget économique) δηλαδή ἑνὸς προϋπολογισμοῦ, ὅστις στηρίζεται εἰς τὰ οἰκονομικά μεγέθη μιᾶς χώρας, ὡς ταῦτα ἐμφανίζονται εἰς τοὺς ἔθνικούς της λογαριασμοὺς καὶ ὅστις καθορίζει τοὺς πόρους καὶ τοὺς στόχους τοῦ οἰκονομικοῦ προγράμματος μετὰ τὰς μεθόδους καὶ τὰ ὄργανα τῆς ἐπιστήμης τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ *

I. Έλληνική βιβλιογραφία.

- Άνδρέα Μ. Άνδρεάδη, Ιστορία της Έλληνικής Δημοσίας Οικονομίας, 'Αθήναι 1918.
- Άγγ. Άγγελουπούλου, Δημοσία Οικονομική, 2α έκδ., 'Αθήναι 1943.
- Παν. Δερτιλῆ, Σύστημα Δημοσίας Οικονομικῆς, 'Αθήναι 1945-47.
- Άλεξ. Ν. Διομήδους, 'Ο Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους, 'Αθήναι 1905 (ἔργον κυρίως ιστορικοῦ ἐνδιαφέροντος).
- Ι. Ν. Κούλη, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Δημοσίαν Οἰκονομικὴν, Πανεπ. Παράδοσεις, 'Αθήναι 1964.
- Άθαν. Σμπάρουνη, Δημοσία Οἰκονομική, 'Αθήναι 1955-1961.

II. Βιβλιογραφία εἰς τὴν Ἀγγλικήν.

- Jesse Burkhead, Government Budgeting, New York and London, 5th ed. 1963.
- Jesse Burkhead, The balanced budget, Quarterly Journal of Economics, May 1954.
- A. Smithies, The budgetary Process in the United States, New York 1955.
- O. Brownlee and E. Allen, Economics of Public Finance, Prentice-Hall, New York, 1954.
- E. Elkins, Program Budgeting, Bureau for Government Research, West Virginia University, Morgantown, 1955.
- Fr. Mosher, Program Budgeting, Public Administration Service, Chicago 1954.
- V. Browne, The Control of the Public Budget, Public Affairs Press, Washington 1949.
- Hugh Dalton, Principles of Public Finance, 4th ed. London 1954.
- U. K. Hicks, Public Finance, Cambridge, 1947.
- J. R. Hicks, The Problem of Budgetary Reform, Oxford 1948.
- Ursula Hicks, British Public Finances, London 1954.
- Royal Institute of Public Administration, Budgeting in Public Authorities, London 1959.
- Richard Musgrave, The theory of Public Finance, New York 1959.
- E. Plank - J. Jackson, Public Finance, Homewood - Illinois, 1953.
- K. E. Poole, Public Finance and Economic Welfare, New York 1957.
- W. Rautenstrauch - R. Villers, Budgetary Control, New York 1950.
- E. Rolph, The Theory of Fiscal Economics, Berkeley 1954.
- Catheryn Seckler - Hudson, editor, Material on Budgeting, American University, Washington 1945.
- Schultz - Harris, American Public Finance, New Jersey 1957.
- Ph. Taylor, The Economics of Public Finance, New York 1953.

* Ἡ ἐνταῦθα παρτιθεμένη βιβλιογραφία περιλαμβάνει μόνον τὰ κυριώτερα ἔργα Δημοσίας Οἰκονομικῆς ὡς καὶ τὰς κυριωτέρας ἐπὶ τοῦ θέματος μονογραφίας.

Myrdal Gunnar, *Economic Theory and underdeveloped Regions*, London 1957.

Allen Brownley, *Economics of public finance*, New York 1953.

A. G. Buehler, *Economics of public finance*, New York 1948.

G. Colm, *Essays in public finance*, New York 1955.

H. M. Groves, *Viewpoints of public finance*, New York 1948.

H. M. Groves, *Financing Government*, New York, 5th ed. 1958.

R. W. Lindholm, *Public finance and fiscal policy*, New York 1950.

R. A. Musgrave and A. T. Peacock, *Classics in the theory of public finance* (The Economist Bookshop, London 1958).

Σύλλογὴ δημοσιονομικῶν μελετῶν εὐρωπαϊῶν καὶ ἀγγλοσaxζῶνων ἐπιστημόνων ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τῆς International Economic Association.

A. G. Pigou, *A study in Public Finance*, London, Macmillan, 1951.

J. Buchanan, *The pure theory of public finance*, *Journal of Pol. Economy*, 1949.

H. M. Somers, *Public Finance and National Income*, Philadelphia, Blakiston 1949.

J. Tinbergen, *Welfare Economics and Income Distribution*, *American Economic Review*, *Papers and Proceedings*, 1957.

III. Βιβλιογραφία εἰς τὴν Γαλλικὴν.

Henry Laufenburger, *Traité d'Economie et de Législation Financières, Budget et Trésor*, Sirey, Paris 1948.

Henry Laufenburger, *Revenu, Capital et Impôt*, Paris, Sirey, 1950.

Henry Laufenburger, *Dette Publique et Richesse Privée*, Paris, Sirey, 1948.

Henry Laufenburger, *Théorie Économique et Psychologique des Finances Publiques*, Paris, Sirey, 1956.

Raym. Malézieux, *Finances Publiques*, Paris 1949.

Louis Trotabas, *Précis de Science et de Législation Financières*, Dalloz, 1950.

Louis Trotabas, *Sciences et Techniques Financières*, Dalloz 1957.

Louis Trotabas, *Institutions Financières*, Paris, Dalloz 1956.

Duverger M. *Institutions Financières* (Collection «Thémis» Presses Universitaires de France, Paris 1958.

Barrère A., *Politique Financière*, Paris, Dalloz 1958.

Barrère A., *La problématique de l'équilibre budgétaire*, *Fin. Publ.* 1950.

Baudhuin F., *Précis de Finances Publiques*, Bruxelles 1943.

P. Besse et F. Bloch-Lainé, *Finances Publiques* (Cours de l'Institut d'Études Politiques 1955-1956).

Jèze G., *Cours de Finances Publiques*, Paris, Giard 1931.

J. Laferrière - M. Waline, *Traité élémentaire de Science et de législation financières*, 4 volumes, Paris 1952.

Masoin M. *Théorie économique des finances publiques*, Bruxelles, Baude 1946.

Brochier H., Tabatoni P., *Économie Financière*, Paris «Thémis», 1959.

Shoup C., *Cours de Sciences financières*, Paris, Cours de Droit, 1954.

Vedel G., *Institutions financières*, Paris, Cours de Droit 1956-57.

H. Somers, *Dépenses publiques et bien-être économique*, *Rev. de Sc. et Législ. Fin.* 1951.

J. Marchal, *Rendements fiscaux et conjoncture*, Paris 1942.

- L. Mehl, Science et Technique Fiscales, tom. I-II, Paris, «Thémis» 1959.
 G. Lenoan, Pression fiscale et rendements, Thèse, Paris 1949.
 M. Malissen, Investissement et financement, Paris 1957.
 J. Aventure, Budget social et développement économique, Rev. Sc. Financière, Juillet - Sept. 1956.
 Institut Intern. de Finances Publiques :
 1) Le budget dans l'économie nationale, 1949.
 2) Les finances publiques et l'évolution cyclique, 1948.
 J. Dumontier, Budget économique et capital national, Presses Univers. Fr. Paris 1951.
 J. Marczewski, Les Budgets nationaux, Économie Appliquée, Oct.-Déc. 1948.
 Malinvaud, Les budgets économiques nationaux en Europe Occidentale, Bull. Econ. pour l'Europe, 1er trim. 1953.
 Ch. Prou, Méthodes de la comptabilité nationale française. Les comptabilités nationales dans le monde. Études et conjoncture 1952.
 O.E.C.E. La stabilité financière et la lutte contre l'inflation, Paris 1951.

IV. Βιβλιογραφία εις την Γερμανικήν.

- Wilhelm Gerloff-Fritz Neumark, Handbuch der Finanzwissenschaft, 2 έκδ., τόμ. I-III, Tübingen 1952-1958.
 Συλλογή μονογραφιών διακεκριμένων επιστημόνων.
 'Αποτελεί τὸ πλεόν συστηματοποιημένον ἔργον Δημοσίας Οἰκονομικῆς ἐν τῇ διεθνεί βιβλιογραφίᾳ.
 K. Heinig, Das Budget, Tübingen, 1948-1951.
 W. Gerloff, Die öffentliche Finanzwirtschaft, Frankfurt 1948.
 H. Haller, Finanzpolitik: Grundlagen und Hauptprobleme, Tübingen 1958.
 Walter Weddigen, Allgemeine Finanzwissenschaft, Bamberger Verlags-
 haus 1949.
 W. Röpke, Finanzwissenschaft, 1929.
 F. Terhalle, Leitfaden der deutschen Finanzpolitik, 1936.
 H. Müller und W. Eckhardt, Finanzwissenschaft, 1941.
 A. Amonn, Grudriss der Finanzwissenschaft, 1948.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελὶς 465
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ	
Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ	
I. Εἰσαγωγή. Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις.	467
1. Ἑνωσις τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. 2. Ἡ δημοσιονομικὴ διοίκησις τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν. 3. Ἡ δημοσιονομικὴ διοίκησις τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. 4. Ἡ διαχείρισις τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ. 5. Σύγχρονος διαμόρφωσις τῆς νομοθεσίας καὶ τεχνικῆς τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. 6. Ἡ ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἑλλάδι ἐξέλιξις.	
II. Ἀρχαὶ διέπουνται τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν	475
7. Ὁ νόμος τοῦ προϋπολογισμοῦ τυπικὸς καὶ ἰδιόρρυθμος. 8. Αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ αἱ διέπουνται τὸν κρατικὸν προϋπολογισμόν.	
III. Κατάρτισις καὶ ψήφισις τοῦ προϋπολογισμοῦ	478
9. Ἀρμυδὶς Ὑπηρεσίᾳ διὰ τὴν κατάρτισιν. 10. Κοινοβουλευτικὴ διαδικασία.	
IV. Διάρθρωσις, τεχνικὴ καὶ ἐκτέλεσις τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ	480
11. Διάρθρωσις τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Κατάρτισις δύο νομοσχεδίων : α) τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐσόδων, β) τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐξόδων. Οἱ προϋπολογισμοὶ τῶν Εἰδικῶν Τμημάτων καὶ Ὑπηρεσιῶν. Ἡ τεχνικὴ τῆς κατάρτισεως. Τὸ σύστημα τῶν φορέων (Ὑπουργείων) καὶ κωδικῶν ἀριθμῶν. 12. Ὁ Ὑπουργὸς Οἰκονομικῶν ὑπεύθυνος διὰ τὴν διαχείρισιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. 13. Προσωρινὴ διοίκησις τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ Κράτους. 14. Ἡ πρόβλεψις τακτικοῦ καὶ ἐκτάκτου ἀποθεματικοῦ διὰ τὴν περίπτωσιν ἀνεπαρκείας τῶν πιστώσεων ὡς καὶ ἐκτάκτου καὶ ἀπροόπτου ἀνάγκης. 15. Ἀυξομειώσεις τῶν πιστώσεων τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου. 16. Καταλεισμέναι χρήσεις. 17. Πληρωτὰ ὑπόλοιπα. 18. Δαπάναι ἐντελλόμεναι ἀσχετῶς χρόνου πραγματοποιήσεώς των. 19. Πραγματοποιήσις τῶν δημοσίων δαπανῶν. Ἐντάλματα πληρωμῆς καὶ προπληρωμῆς. Ἐπιτροπικὰ ἐντάλματα. 20. Περιοριστικαὶ καὶ ἐκτιμητικαὶ πιστώσεις. Πιστώσεις πληρωμῆς καὶ πιστώσεις ἐπενδύσεων. Αἱ πιστώσεις ἐπενδύσεων (crédits d'engagement) ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι.	
V. Διαδικαστικοὶ κανόνες δημοσίου λογιστικοῦ	490
21. Στάδια πραγματοποιήσεως τῆς δημοσίας δαπάνης. 22. Προϋποθέσεις καὶ διαδικασία ἐκδόσεως τῶν χρηματικῶν ἐνταλμάτων. 23. Λογιστικὰ βιβλία τῶν Ὑπηρεσιῶν Ἐντελλομένων Ἐξόδων.	

VI. Ὁ ἔλεγχος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ 497

24. Ἀντικείμενον καὶ μορφαὶ τοῦ ἔλεγχου. 25. Ὁ ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπανῶν παρὰ τῶν Parlements ἐν Γαλλίᾳ. 26. Ὁ διοικητικὸς, ἐκτελεστικὸς καὶ δικαστικὸς ἔλεγχος. 27. Ὁ ἔλεγχος τῶν δημοσίων δαπανῶν παρὰ τοῦ Κοινοβουλίου.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΩΣ ὈΡΓΑΝΟΝ
ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ
ΚΑΙ ΑΝΑΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

I. Ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς ὡς ὄργανον διαφοροποιήσεως τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν 504

28. Ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς καὶ ἡ διαφοροποίησις τῶν οἰκονομικῶν μεγεθῶν. 29. Κεντρικὴ θεωρία καὶ οἰκονομικὰ μεγέθη.

II. Ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ ὡς ὄργανον ἀνακατανομῆς τοῦ κοινωνικοῦ προϊόντος καὶ αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος 507

30. Ὁ ρόλος τῆς φορολογίας. Φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις ἐξ ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων. 31. Ἡ ἐν Ἑλλάδι κατανομὴ τοῦ φορολογικοῦ βάρους ἐξ ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων. 32. Σχέσις ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καὶ συνολικῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως ἐν Ἑλλάδι καὶ συγκριτικῶς. 33. Ὁ ρόλος τῆς φορολογικῆς τεχνικῆς. 34. Ἡ φορολογία τῆς δημιουργουμένης ὑπεραξίας. 35. Ἡ φοροδιαφυγὴ καὶ αἱ μορφαὶ τῆς. 36. Ἡ φορολογία ὡς ὄργανον αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος.

III. Ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς ὡς ὄργανον οἰκονομικῆς, κοινωνικῆς καὶ δημοσιονομικῆς πολιτικῆς 518

37. Ὁ δυναμικὸς ρόλος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. 38. Ταξινόμησις καὶ κατηγορίαι τῶν δημοσίων δαπανῶν. 39. Σχέσις τῆς δημοσίας δαπάνης πρὸς τὸ ἀκαθάριστον ἐθνικὸν προϊόν ἐν Ἑλλάδι καὶ συγκριτικῶς. 40. Ὁ κινῶν τῆς ἰσοσκελίσεως τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ προβλεπτική τῆς ἰσοσκελίσεως. Ἡ τεχνικὴ τῆς κλιμακώσεως εἰς τὸν χρόνον τῆς ἰσοσκελίσεως : α) ὁ κυκλικὸς προϋπολογισμὸς, β) τὸ εἰδικὸν συμψηφιστικὸν ταμεῖον τοῦ προϋπολογισμοῦ, γ) ὁ ἐλαστικὸς προϋπολογισμὸς, δ) ὁ λειτουργικὸς προϋπολογισμὸς. 41. Ὁ κρατικὸς προϋπολογισμὸς ὡς ὄργανον ἐξουδετερώσεως τῶν πληθωρικῶν πιέσεων. Ἡ ἐφαρμοσθεῖσα ἐν Βελγίῳ καὶ Δουτ. Γερμανίᾳ τεχνικὴ. 42. Ὁ πληθωρισμὸς ὡς μέσον χρηματοδοτήσεως τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως. Ἀνάγκη διαστολῆς μεταξὺ ἀνεπτυγμένων καὶ μὴ ἀνεπτυγμένων οἰκονομικῶν. 43. Οἱ κοινωνικοὶ καὶ ἀνθρωπιστικοὶ στόχοι τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ.

IV. Οἰκονομικὸς ἢ ἐθνικὸς προϋπολογισμὸς 530

44. Ἐννοια τοῦ οἰκονομικοῦ προϋπολογισμοῦ. 45. Ἡ οἰκονομικὴ πρόβλεψις καὶ αἱ δυστέρειαι ἐκ τῆς χαλάρωσεως τοῦ κρατικοῦ παρεμβατισμοῦ. 46. Σύγχρονος μορφή τοῦ οἰκονομικοῦ προϋπολογισμοῦ.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 532